

Κύτταρο

Ιερισσοῦ

www.kyttaro.eu

πολιτισμικό περιοδικό έντυπο

Τεύχος 05/2011

1934, ο θίασος της "Γκόλφω" επι σκηνής (φωτογραφία της Μ. Σακελλαρίου)

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΤΗΝ ΙΕΡΙΣΣΟ

ΜΕΡΟΣ Α'

Κείμενο : ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΧΡΥΣΟΥΛΗΣ

Όταν το φθινόπωρο του 2010 αποφάσισα να γράψω για το θέατρο στην Ιερισό, ξεκινώντας να συλλέγω πληροφορίες, διαπίστωσα ότι το υλικό ήταν αρκετό όχι για την δημιουργία ενός άρθρου, αλλά μάλλον μίας μονογραφίας. Έτσι αποφάσισα να σας παρουσιάσω τη θεατρική παράδοση του τόπου μας αδρομερώς, δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση σε κομβικά γεγονότα

και στα πρόσωπα που τα διαμόρφωσαν.

Οποιοσδήποτε σήμερα βάλει την λέξη «θέατρο» σε μία μηχανή αναζήτησης του διαδικτύου, θα του βγάλει έναν ορισμό, από κάποια ηλεκτρονική βιβλιοθήκη, όπως ο ακόλουθος:

«**Το θέατρο είναι ο κλάδος της τέχνης που αναφέρεται στην απόδοση ιστοριών μπροστά σε κοινό, με τη χρήση κυρίως του λόγου, αλλά και της μουσικής και του χορού. Το θέατρο έχει διάφορες μορφές, όπως η πρόζα, το μουσικό θέατρο, ο μονόλογος, το μπαλέτο, η παντομίμα, το θέατρο σκιών κ.α. Μπορεί να είναι λόγιο, προϊόν**

της γραφίδας ενός συγγραφέα αλλά και λαϊκό βγαλμένο από την προφορική παράδοση ενός τόπου.»

Με αυτόν τον ορισμό ως οδηγό, ας ρίξουμε μία ματιά στο παρελθόν του τόπου μας.

Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, οι απαρχές του θεάτρου ταυτίζονται με αυτές του ίδιου του πολιτισμού. Ο πρωτόγονος άνθρωπος, μέσα από τις μαγικές-λατρευτικές τελετές και τις αφηγήσεις ηρωικών κατορθωμάτων γύρω από την εστία, βάζει τα θεμέλια της θεατρικής τέχνης.

Στον ελλαδικό χώρο η τέχνη αυτή θα μετεξελιχθεί στο μεγάλο αρχαιοελληνικό θέατρο της πόλης-κράτος «στην Τραγωδία». Πρόκειται για τέλεση θεατρικών παραστάσεων, επ' ευκαιρία των εορτασμών του Διονύσου. Αναπτύχθηκε στα τέλη της αρχαϊκής περιόδου, συνέχεια στην σελ. 4 >>

σελ. **10** Η ΙΑΤΡΟΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ ΣΤΗΝ ΙΕΡΙΣΣΟ
Κείμενο: Γιάννης Κύρκου Αικατερινάρης

Η εξέγερση του 1821 δεν ήταν μια
ξαφνική ενέργεια των υπόδουλων ...

σελ. **14** ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
Κείμενο: Σταύρος Αυγολούπης

Σήμερα βρισκόμαστε μπροστά στο
ξεκίνημα μιας νέας θεώρησης της ...

σελ. **28** ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΤΗΣ ΙΕΡΙΣΣΟΥ
Κείμενο: Τούλα Λαγόντζου

Όταν ο Θεός έπλασε το σύμπαν
έδωσε απλόχερα όλη την ομορφιά ...

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 1** Το θέατρο στην Ιερισσό
Δημήτριος Χρυσούλης
- 3** Η απόφαση του Συμβουλίου Περιβάλλοντος του Α.Π.Θ. για τα μεταλλεία χρυσού
- 3** Να ζήσεις «κύτταρο» και χρόνια πολλά!
- 5** Του Μαρίνου η απουλιάννα
Αλκιβιάδης Κούμαρος
- 6** Πράγματα που φεύγουν για πάντα
Αστέριος «Τσέλιους» Κεφαλάς
- 6** Τα βαπόρια της Σκουριάς και του Έρωτα
Γιώργος Κριθαρίδης
- 7** Παραμύθι «Ο τρυποκαρίτης»
Θεολογία Κουτσούπη
- 7** Γυναίκες
Μαίρη Παντελιάδου
- 8** Παίζουμε;
Σοφία Υψηλάντη
- 9** Συνειδητοί Ήη τυπολάτρες;
Αρχιμ. Χρυσόστομος Μαϊδώνης, Πρωτοσύγκελλος-Ιεροκήρυκας Ι. Μ. Ιερισσού
- 10** Η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη στην Ιερισσό
Γιάννης Κύρκου Αικατερινάρης, Αρχιτέκτονας
- 14** Κοσμολογία και φιλοσοφία
Σταύρος Αυγολούπης, Καθηγητής Αστρονομίας Α.Π.Θ.
- 15** Συνάντηση με έναν καλλιτέχνη
Μαριάννα Ρίτσαρντς
- 16** ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ
- 18** Ένας ιερισσιώτης αγωνιστής του 1821 αφηγείται
Χρήστος Καραστέργιος
- 20** Ο αγωνιστής του 1821 Απόστολος (ή Αποστολάρας) Βασιλείου
Δημήτριος Θ. Κύρου, Φιλολόγος
- 22** Γλωσσικά ιδιώματα της Ιερισσού
Βασίλης Ν. Πάππας
- 23** Κουραχάνια της Ιερισσού
τ' Λάκη τ' Θύμκα
- 24** Οικονομική κρίση
Ειρήνη Κορδερά, Ψυχολόγος
- 25** Ο Ασπρόλακκας
Κώστας Υψηλάντης
- 26** Η άγρια πανίδα της περιοχής μας
Βιβή Λεμπίδα • Θανάσης Γκιόρσος
- 27** Άνοιξη ...η φύση κάνει πάρτι και μας καλεί...
Ζαφειρούλα Κατσιφού
- 28** Το πρώτο Γυμνάσιο της Ιερισσού
Τούλα Λαγόντζου, Φαρμακοποιός
- 29** Κυριακή Μάλαμα με το βλέμμα στραμμένο στον άνθρωπο
Χρήστος Ματζώνας
- 30** Ierissos 1987-2010
Margaret Holt Kefalas
- 31** Μαγειρίτσα (με κεφαλάκι)
Δημήτριος Χρυσούλης
- 31** Ακάνθ-οινος και κρασοπότητα
Ολυμπία Νασιώκα, Αρχαιολόγος

Η Ιερισσός και τα τραγούδια της

Το ισχυρότερο στοιχείο ταυτότητας της πολιτιστικής μας κληρονομιάς είναι τα τραγούδια μας, τα οποία διατηρούν μεγάλη μουσική και φιλολογική αξία.

Τα τρία CD, στα οποία είναι ηχογραφημένα πενήντα οκτώ τραγούδια της Ιερισσού, μπορεί κανείς να τα προμηθευτεί από τον κύριο Δημήτρη Χρυσούλη, στο τηλέφωνο 6979650849.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ

Το περιοδικό μας ενίσχυσαν οικονομικά:

Σύλλογος ποντίων και φίλων, Δήμου Σταγείρων-Ακάνθου, «Ακρίτες του Άθω» Αργύρης Κάρλας, Κυριάκος Κεσκεσιάδης, Κώστας Μπογδάνος, Παντελής Παντελιάδης, Κώστας Παπαστεργιανός, Βασίλειος Πάππας

Η ομάδα του "Κύτταρο" ευχαριστεί για το φωτογραφικό υλικό, που μας παρέδωσαν οι:

Γιάννης Αικατερινάρης, Τάσος Βελέντζας, Γιάννης Βεργίνης, Δήμητρα Γακούδη, Μαρίνα Γκατζώνη, Θόδωρος Γκατζώνης, Μαρία Ζαγόρα, Ευγενεία Ιωαννίδου, Στέλιος Καμπάνης, Γιάννης Καραμπάτακης, Χρήστος Κάρλας, Τούλα Κοντού-Μήτρου, Τούλα Λαγόντζου, Γιώργος Λαγόντζος, Χαρούλα Λαφαντάρη, Άννα Λεμπίδα, Ειρήνη Λεμπίδα, Χρήστος Παλιούρας, Μαρία Πλιάτσκα, Μαρίκα Σφυριστού, Γιώργος Τζίτζιος, Σωκράτης Χαλκιάς, Μαρία Χασάπη-Σιδερά, Σ. Χρυσούλη, Χρυσώ Χρυσούλη, Α. Χρυσούλη-Παπαδημητρίου, Νίκος Χρυσούλης, Περικλής Χρυσούλης, Γιάννης Ψεμμάς και Ρούλα Ψιλλιάγγου.

Ιδιοκτήτης:

Ομάδα «Κύτταρο» του πολιτιστικού συλλόγου Ιερισσού «Κλειγένης»

Εκδότες:

Γιάννης Βεργίνης
Χρήστος Καραστέργιος

Συντακτική ομάδα:

Γιάννης Βεργίνης
Χρήστος Καραστέργιος
Βιβή Λεμπίδα
Ολυμπία Μαρίνου
Δημήτρης Χρυσούλης

Δημιουργικό - Σελιδοποίηση:

Αλέξης Κόνσουλας

Φιλολογική επιμέλεια ύλης:

Ολυμπία Μαρίνου

Γραμματειακή υποστήριξη:

Σοφία Υψηλάντη

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Διεύθυνση:

Ομάδα «Κύτταρο»
Πολιτιστικός σύλλογος Ιερισσού «Κλειγένης»
63075 Ιερισσός Χαλκιδικής

Τηλέφωνα:

6973041947 Κώστας Υψηλάντης
6979650849 Δημήτρης Χρυσούλης

Telefax:

23770 21003

e-mail:

magazin@kyttaro.eu

ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ

Τηλέφωνα:

6974064085 Βασίλης Καλαϊτζής
6979650849 Δημήτρης Χρυσούλης

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ

www.kyttaro.eu

* Τετράδραχμο (17.14 γρ.) της αρχαίας Ακάνθου, χρονολογείται στα 430-390 π.Χ.

Η ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΟΥ Α.Π.Θ. ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΤΑΛΛΕΙΑ ΧΡΥΣΟΥ

Σύσταση και σύνθεση της επιτροπής

Το Συμβούλιο Περιβάλλοντος του Α.Π.Θ. έλαβε επιστολή κατοίκων της Ιερισσού, που του ζητούσαν να εκφράσει άποψη για τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων της εταιρείας «Ελληνικός Χρυσός», που αφορούσε στην επέκταση της μεταλλευτικής της δραστηριότητας στη Β. Χαλκιδική. Λόγω της σοβαρότητας και της πολυπλοκότητας του θέματος, συγκροτήθηκε επιτροπή για να το μελετήσει, και μάλιστα σε σύντομο χρονικό διάστημα, ώστε να καταθέσει την άποψή της πριν την ολοκλήρωση της προβλεπόμενης από τον νόμο διαδικασίας δημόσιας διαβούλευσης. Η επιτροπή συγκροτήθηκε με ευθύνη του συντονιστή του Συμβουλίου Περιβάλλοντος του Α.Π.Θ. Κ. Κατσιφαράκη, ο οποίος έλαβε υπ' όψιν του προτάσεις μελών του Συμβουλίου για το επιστημονικό αντικείμενο και τη διαθεσιμότητα των συναδέλφων.

Τα μέλη της επιτροπής είναι τα ακόλουθα (κατά αλφαβητική σειρά):

- Ζάγκας Θ. (Σχολή Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος)
- Κατσιφαράκης Κ. (Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών)
- Κρεστενίτης Ι. (Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών),
- Μελάς Δ. (Τμήμα Φυσικής),
- Σαμαρά Κ. (Τμήμα Χημείας)
- Τσαλικίδης Ι. (Γεωπονική Σχολή),
- Χατζησπύρου Σπ. (Τμήμα Χημικών Μηχανικών)

Τα μέλη της επιτροπής προσέφεραν αφιλοκερδώς, από το υστέρημα του χρόνου τους.

Υλικό που μελετήθηκε

Η επιτροπή είχε στη διάθεσή της την ογκώδη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, που εκπόνησε η εταιρεία ENVECO A.E. Επίσης πολλοί συναδέλφοι έστειλαν υλικό της ειδικότητάς τους, ή κατέθεσαν προφορικά τις απόψεις τους. Ποικίλο υλικό προσέφεραν και ομάδες κατοίκων. Επιπλέον, μέλη της επιτροπής επισκέφθηκαν τα γραφεία της εταιρείας στο Στρατώνι, είχαν συζήτηση με τον γενικό διευθυντή και το επιστημονικό προσωπικό της και επισκέφθηκαν τις εγκαταστάσεις της. Τέλος επισκέφθηκαν την τοποθεσία «Σκουριές», όπου η εταιρεία σκοπεύει να επεκτείνει την μεταλλευτική της δραστηριότητα.

Συμπεράσματα

Με βάση την αξιολόγηση της ΜΠΕ, η οποία δόθηκε προς διαβούλευση, και των άλλων διαθέσιμων στοιχείων, το Συμβούλιο Περιβάλλοντος του Α.Π.Θ. θεωρεί ότι το προτεινόμενο επενδυτικό σχέδιο ανάπτυξης για τα Μεταλλεία Κασσάνδρας δεν είναι αειφόρο, αφού θα αλλάξει ριζικά τον χαρακτήρα της ευρύτερης περιοχής, η οποία διαθέτει πλούσιο και μοναδικό φυσικό περιβάλλον, αξιόλογο ιστορικό και πολιτισμικό τοπίο (οι αρχαιολογικοί χώροι μάλιστα περιλαμβάνουν και την γενέτειρα του Αριστοτέλη) και μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης του αγροτικού και του τουριστικού τομέα.

Ειδικότερα, τα προτεινόμενα έργα στις Σκουριές (νέο μεταλλείο, εργοστάσιο εμπλουτισμού και χώροι απόθεσης εξορυκτικών αποβλήτων) χαρακτηρίζονται από σημαντικές περιβαλλοντικές πιέσεις. Η ΜΠΕ δεν απαντά ικανοποιητικά στις εκτιμήσεις και τις εύλογες ανησυχίες για δυσμενείς επιπτώσεις. Αναφέρονται ενδεικτικά οι επιπτώσεις α) στο φυσικό περιβάλλον (περιοχή αρχέγονου

δάσους με πολλά προστατευόμενα είδη), β) στους υδατικούς πόρους (ταπείνωση στάθμης του υπόγειου νερού, πιθανή ενίσχυση της έντασης και της επικινδυνότητας των πλημμυρικών φαινομένων, κίνδυνος ρύπανσης από τις πρόσθετες δραστηριότητες, ασαφής περιγραφή της διαδικασίας εισπίεσης του πλεονάζοντος νερού), και γ) στην ποιότητα του αέρα της ευρύτερης περιοχής (υψηλά επίπεδα σωματιδιακής ρύπανσης τα οποία σε πολλές περιπτώσεις θα υπερβαίνουν τα θεσπισμένα όρια για την προστασία της υγείας).

Σε ό,τι αφορά τη μεταλλευτική δραστηριότητα στις περιοχές Στρατωνίου και Ολυμπιάδας, είναι θετικό το γεγονός ότι τα προτεινόμενα έργα περιλαμβάνουν αποκατάσταση των παλαιών χώρων απόθεσης, ωστόσο η προβλεπόμενη διαχείριση των παραγόμενων αποβλήτων, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων είναι επικίνδυνα και μη αδρανή με δυνατότητα παραγωγής οξύτητας, δεν διασφαλίζει την προστασία του περιβάλλοντος στους χώρους απόθεσης ή αξιοποίησής τους π.χ. δεν προβλέπεται απόθεση του σκοροδιτή σε χωριστές κυψέλες με κίνδυνο τη διαλυτοποίηση του αρσενικού, ενώ δεν είναι σαφές αν υπάρχει συμμόρφωση με τα όρια της νομοθεσίας σε ό,τι αφορά τα κυανιούχα στους χώρους απόθεσης αποβλήτων. Επιπλέον, ορισμένα θέματα φαίνεται ότι δεν έχουν διερευνηθεί επαρκώς (π.χ. οι επιπτώσεις στο θαλάσσιο περιβάλλον και στα υπόγεια νερά). Τέλος, δεν διευκρινίζεται το σημαντικό θέμα του διαχωρισμού του χρυσού μετά την ακαριαία τήξη.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω δεδομένα, το Συμβούλιο Περιβάλλοντος του ΑΠΘ προτείνει να μην γίνει αποδεκτή η ΜΠΕ και να μην προχωρήσει η αδειοδότηση του έργου. ■

ΝΑ ΖΗΣΕΙΣ «ΚΥΤΤΑΡΟ» ΚΑΙ ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΛΛΑ!

Πέμπτη 3 Φεβρουαρίου 2011.

Μια όμορφη βραδιά για την ομάδα του «ΚΥΤΤΑΡΟΥ» και τους φίλους της που μαζεύτηκε στην ταβέρνα "Μουράγιο", για να κόψει την πρωτοχρονιάτικη πίτα και να γιορτάσει τον πρώτο χρόνο λειτουργίας του περιοδικού.

Την πίτα ευλόγησαν ο αρχιμανδρίτης Χρυσόστομος Μαϊδώνης, αρθρογράφος του «ΚΥΤΤΑΡΟΥ» και ο πάτερ Εμμανουήλ Λούπος.

Η πίτα φτιαγμένη από τον Καραστέριο Χρήστο παραδοσιακά, όπως γινόταν στην Ιερισσό: Ψωμί ζυμωμένο με λίγδα και τυρί· μια ξεχωριστή γεύση. Τα εδέσματα παραδοσιακά, Ιερισσιώτικα, φτιαγμένα με μεράκι από μέλη της ομάδας: Συκώτι χοιρινό με κρεμμύδια μαγειρεμένο από την Άννα Λαγόντζου, τσιγαρίδες, πρασόπιτα και καρυδόπιτες από τον Κώστα Ψηλάντη,

την κ. Βαϊτσα Μουλασιώτη, την Ολυμπία Μαρίνου και την Ντράγκαβα Καραστέριου, και γλυκά Ιερισσιώτικα τα «σαλιάρια» από τη Γίτσα Κουτσούπη.

Στο τραπέζι υπήρχε παστός τηγανητός μ' αυγά και λουκάνικα φτιαγμένα από το Δημήτρη το Χρυσούλη και το Βασίλη Καλαϊτζή. Και το κυρίως πιάτο: Κόκορας ντόπιος κοκκινιστός στιφάδο!

Το μουσικό μέρος της βραδιάς πλαισίωνε με το μαντολίνο του ο γνωστός τροβαδούρος της Ιερισσού Νίκος Παρθενιώτης, η γνωστή σε όλους «κούρκα». Η βραδιά γεμάτη ανέκδοτα από το μέλος της ομάδας μας Λάκη Παντελή (Θύμκα).

Το φλουρί της πίτας έπεσε στο περιοδικό μας το «ΚΥΤΤΑΡΟ». Σημάδι πως το περιοδικό μας θα συνεχίσει με μεράκι και κέφι όπως μέχρι τώρα, έχοντας βέβαια κοντά του κι όλους εσάς που το αγαπήσατε από την πρώτη στιγμή. ■

φέροντας έναν έντονο θρησκευτικό χαρακτήρα, και διαμορφώθηκε πλήρως κατά την κλασική περίοδο, παίρνοντας έναν εξισοτον έντονο κοινωνικό και πολιτικό χαρακτήρα. Παράλληλα στην Αγορά, στα συμπόσια και στο περιθώριο των μεγάλων θρησκευτικών συγκεντρώσεων εξελίσσονταν και το αρχαίο ελληνικό λαϊκό θέατρο.

Σε ό,τι αφορά την αρχαία **Άκανθο** η ύπαρξη θεάτρου (με την έννοια του αρχιτεκτονικού οικοδομήματος) δεν έχει επιβεβαιωθεί ανασκαφικά. Αυτό δεν σημαίνει ότι η αρχαιολογική έρευνα δεν μας έχει δώσει ενδείξεις για την σχέση των Ακανθίων με το θέατρο. Η ανασκαφή του νεκροταφείου της πόλης έφερε στο φως μια πληθώρα κτερισμάτων όπως, σπλεγγίδες με την επιγραφή του γυμνασίου της Ακάνθου (είναι γνωστό ότι κεντρικό κομμάτι του προγράμματος των μαθημάτων του αρχαίου γυμνασίου ήταν η Τραγική ποίηση), και Ειδώλια θεατρικών μασκών και ηθοποιών. Πέρα από την αρχαιολογική έρευνα, πρέπει να επισημάνω, ότι ασφαλώς και θα υπήρχαν στην πόλη θρησκευτικά δρώμενα με θεατρική δομή. Ενώ είναι βέβαιο ότι πληθώρα λαϊκών καλλιτεχνών θα εξασκούσαν την τέχνη τους στην Άκανθο. Εδώ αξίζει να αναφέρω ότι η πόλη και ο οίνος της αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης για τον αρχαίο, Αθηναίο κωμωδιογράφο Άμφι. Μας σώζεται και ένα σπάραγμα αυτής της κωμωδίας του.

A. Ποδαπός ει; φράσον

B. Άκάνθιος.

A. είτα πρός θέων!

**Οΐνου πολίτης ὦν κρατίστου στρυφνός ει
καὶ τουνομ' αὐτο τῆς πατρίδος ἐν τοῖς
τρόποις ἔχεις,
τὰ δ' ἤδη τῶν πολιτῶν οὐκ ἔχεις;**

A. Από πού είσαι;

B. Από την Άκανθο.

A. Μα, προς θεού!

Ενώ είσαι συμπολίτης του πιο καλού κρασιού, είσαι στρυφνός

Κι έχεις το ίδιο το όνομα της πατρίδας σου στη συμπεριφορά σου,

αλλά δεν έχεις τα ήθη των συμπολιτών σου;

Τη χριστιανική περίοδο, τα δεδομένα για το θέατρο έχουν κατά πολύ μεταβληθεί. Η γενικότερη παρακμή του αξιακού συστήματος του ελληνικού κόσμου, που έχει ξεκινήσει από την Ρωμαϊκή αυτοκρατία, συμπαρασύρει μαζί του μία πλειάδα σημαντικών θεσμών που είχαν έντονο δεσμό με την αρχαία θρησκεία. Έτσι η κατά το 526 μ.Χ. περικοπή, από τον Ιουστινιανό, των θεατρικών δαπανών, θα πάψει την λειτουργία των αρχαίων θεάτρων. Αυτό δεν σημαίνει την παντελή έλλειψη θεατρικής δημιουργίας από την Χριστιανική Εκκλησία. Η οργάνωση της λατρείας της, έγινε στη βάση της δραματοποίησης των ιερών γεγονότων της ζωής του Χριστού. Επίσης έχει να επιδείξει μία σπουδαία γραμματεία θρησκευτικού θεάτρου (παραστάσεις της οποίας δίνονταν μπροστά από τους ναούς των μεγάλων πόλεων της Αυτοκρατορίας). Από την άλλη το Βυζάντιο κοσμικό θέατρο ανέπτυξε την μιμική τέχνη και την παντομίμα. Το μιμόδραμα αυτό δεν χρησιμοποιούσε μάσκες και συνδύαζε τον θεατρικό διάλογο με τη μουσική και το χορό. Οι μίμοι παίζαν σε γιορτές και σε παραστατικά έθιμα. Ενώ η παντομίμα ήταν ένα θεατρικό είδος όπου, ένας χορευτής με μάσκα, χόρευε ένα μυθολογικό θέμα με συνοδεία μουσικής και χορωδίας. Οι καλλιτέχνες αυτοί ήταν συχνά πλανόδιοι. Ασφαλώς και η

βυζαντινή κωμόπολη του κάστρου του Ιερισσού, έδρα επισκόπου και διοικητικό κέντρο της ευρύτερης περιοχής, θα πρέπει να αποτελούσε πόλο έλξης για αυτούς τους πλανόδιους καλλιτέχνες (κυρίως κατά την περίοδο των πανηγυριών της). Αλλά και παραστάσεις θρησκευτικού θεάτρου δεν πρέπει να ήταν άγνωστες στους Ερισσιώτες, μια και η γειτονική Θεσσαλονίκη ήταν ένα από τα σημαντικότερα κέντρα του.

Η πτώση της Κωνσταντινούπολης, αποτελεί και πτώση της πρωτοπορίας του μακραιώνου ελληνικού πολιτισμού. Ο νέος ελληνικός πολιτισμός, του οποίου η διαμόρφωση ξεκινά αυτήν την περίοδο, θα είναι στο εξής μεταπρατικός και θα ακολουθεί Δυτικά κυρίως πρότυπα. Το Λόγιο θρησκευτικό θέατρο και οι παράστασεις του μιμοδράματος, θα εκλείψουν οριστικά, από τον κυρίως Οθωμανοκρατούμενο κορμό του Ελληνισμού. Στη βενετοκρατούμενη όμως Κρήτη θα ακμάσει, στις αρχές του 17^{ου} αιώνα, το λεγόμενο Κρητικό Θέατρο. Ενώ τον 18^ο αιώνα στην Κέρκυρα, θα αναπτυχθεί το περίφημο λυρικό επτανησιακό θέατρο. Το λαϊκό Θέατρο, στις τουρκοκρατούμενες περιοχές, έχει να επιδείξει ένα νέο είδος, με ανατολική προέλευση, το Θέατρο σκιών (με κεντρικό ήρωα τον Καραγκιόζη και τους χαρακτηριστικούς τύπους που τον πλαισιώνουν). Παραστάσεις αυτού του περιπλανώμενου λαϊκού δρωμένου, ήταν σίγουρα συχνές, στο χωριό της Ιερισσού, ενώ η κάτοικοι του επιδίδονταν σε αυτοσχέδια παραστατικά έθιμα (αποκριές κ.α.).

Ο Νεοελληνικός διαφωτισμός και η ίδρυση του εθνικού ελληνικού κράτους, αποτελούν το περιβλημα μέσα στο οποίο, θα αναπτυχθεί ο νεοελληνικός πολιτισμός. Ακολουθώντας μία εξελικτική πορεία, η οποία επηρεάζεται αφενός από τα μεγάλα παγκόσμια ιδεολογικά ρεύματα και αφετέρου από την πλούσια πνευματική παράδοση του ελληνισμού (λαϊκή και λόγια), το Λόγιο νεοελληνικό θέατρο έχει να επιδείξει μια μακρά αλυσίδα σπουδαίων δημιουργών όλων των πνευματικών και ιδεολογικών τάσεων. Ενώ το Λαϊκό Θέατρο θα εκφραστεί κυρίως μέσα από τους περιπλανώμενους Θιάσους, τα «Μπουλούκια». Μέσα σ' αυτό το γενικότερο πλαίσιο, οι Ιερισσιώτες θα εκφράσουν τις υποκριτικές τους ανησυχίες, δημιουργώντας τη μικρή τους θεατρική παράδοση.

Κομβικά γεγονότα, της σύγχρονης ιστορίας του τόπου μας, είναι ο καταστροφικός σεισμός του 1932 και το μεγάλο έργο της ανοικοδόμησης της νέας Ιερισσού, που ξεκινά τα αμέσως επόμενα χρόνια. Γεγονότα που θα φέρουν στην περιοχή έναν μεγάλο αριθμό ανθρώπων από όλη την Ελλάδα. Οι προσωρινοί αυτοί κάτοικοι θα κομίσουν νέες ιδέες και ήθη που θα πλεχτούν με την πλούσια παράδοση και τα πηγαία ταλέντα των ντόπιων, συμβάλλοντας καθοριστικά στον προοδευτισμό της κοινωνίας της και στην πολιτιστική ανάπτυξη της. Αποτέλεσμα αυτών των γόνιμων ζυμώσεων, αποτελεί η δημιουργία των πρώτων ερασιτεχνικών θιάσων της Χαλκιδικής στην Ιερισσό του μεσοπολέμου.

Ο θιάσος που συστάθηκε αυτήν την περίοδο ανέβασε δύο παραστάσεις, την «**Γκόλφω**» το 1934 και την «**Θυμιούλα η Γαλαξειδιώτισσα**» το 1935. Βασικός οργανωτής αυτής της προσπάθειας ήταν ο εργολάβος της Ιερισσού Χαραλαμπίδης, τον οποίο πλαισίωσαν μεταξύ άλλων οι: Βασίλειος Τσιριγώτης, Ιωάννης Μπότας και Μήτσος Νικολαΐδης (ταχυδρόμος).

Από τις δύο παραστάσεις η μεγαλύτερη επιτυχία, που έμεινε στην συλλογική μνήμη, ήταν αυτή της Γκόλφω. Πρόκειται για ένα βουκολικό δραματικό ειδύλλιο, σε πέντε πράξεις, του Σπύρου Περεσιάδη

Οι δυο πρωταγωνιστές Στέργιος Αποστολίδης και Γιάννης Τσιριγώτης (φωτογραφία από το αρχείο του Κυτάρου)

που γράφτηκε το 1893. Η απήχηση που γνώρισε το έργο σε όλη την Ελλάδα ήταν πολύ μεγάλη. Ήταν από τις συνηθέστερες παραστάσεις των Μπουλουκιών της εποχής. Ενώ το 1914 θα ανέβει για πρώτη φορά στον κινηματογράφο. Η υπόθεση του έργου έχει ως εξής: «**Η φτωχή και ορφανή Γκόλφω, μια όμορφη βοσκοπούλα, γνωρίζει τον έρωτα στα μάτια ενός παλικάριου της περιοχής, του βοσκού Τάσου. Κι ενώ την πολιορκεί το αρχοντόπουλο της περιοχής, ο Κίτσος, εκείνη αρνείται και παραμένει πιστή στην αγάπη της για τον Τάσο. Οι δύο νέοι αρραβωνιάζονται και ετοιμάζονται να παντρευτούν, όταν ο Τάσος δέχεται πιστικά προξενιά για την κόρη του τσέλιγκα, Σταυρούλα. Παρά την αρχική του άμεση άρνηση, ο Τάσος τελικά δελεάζεται από την προίκα της και διώχνει την Γκόλφω. Η νεαρή κοπέλα απελπίζεται, χάνει τα λογικά της και καταριέται τον Τάσο. Λίγο πριν τον γάμο τους, η παραλοισμένη πια Γκόλφω σηκώνει την κατάρα και τους εύχεται κάθε ευτυχία. Ο Τάσος κλονίζεται από το μεγαλείο του έρωτά της, αλλάζει γνώμη και τρέχει στο κατόπι της: είναι όμως αργά! Η Γκόλφω έχει φαρμακωθεί και ξεψυχά στα χέρια του. Ο Τάσος αυτοκτονεί στο πλευρό της».**

Οι συντελεστές της παράστασης της Ιερισσού ήταν οι: Χαραλαμπίδης (σκηνοθέτης), Ιωάννης Μπότας (επιμέλεια σκηνικών) και Βασίλειος Τσιριγώτης (μουσική επιμέλεια). Έπαιξαν οι ερασιτέχνες ηθοποιοί: στον ρόλο του Τάσου ο Ιωάννης Τσιριγώτης, της Γκόλφω η Ρήνα Μπότα, Κίτσος ο Στέργιος Αποστολίδης και Σταυρούλα η Άννα Τζιτζιού. Στους υπόλοιπους ρόλους οι: Νίκος Καφετζής, Παναγιώτης Τσιριγώτης, Νίκος Τσότσος, Μαρία Μπότα, Ρήνα Αποστολίδη, Αθηνά Παλιούρα, Όλγα Νανουδάκη, Κατίνα Αναγνώστου, Μαίρη Αναγνώστου, Κλειώ Αναγνώστου. Τα κοστούμια ήταν προσφορά «**βλάχων**» της περιοχής κυρίως της οικογένειας Κωνσταντούλα. Η παράσταση παίχτηκε στο προαύλιο του δημοτικού σχολείου.

Η ίδια θεατρική ομάδα θα ανεβάσει την επόμενη χρονιά την παράσταση με τον τίτλο «**Θυμιούλα η Γαλαξειδιώτισσα**». Ένα ναυτικό δραματικό ειδύλλιο σε πέντε πράξεις του Πανάγου Μελισσιώτου γραμμένο 1896. Στους πρωταγωνιστικούς ρόλους θα παίξουν οι Ιωάννης Τσιριγώτης (Νικόλας) »

» και Κλειώ Αναγνώστου (Θυμιούλα).

Οι παραστάσεις αυτές πέρα από την προφανή πρωτοπορία τους, ως πρώτη θεατρική απόπειρα στην Χαλκιδική, επηρέασαν βαθιά την πολιτιστική ανάπτυξη της Ιερισσού. Δημιούργησαν τη μαγιά των πρώτων ανθρώπων που θα οργανώσουν στο μέλλον πολλές πολιτιστικές δράσεις, όχι μόνο θεατρικές. Άνθρωποι που αποτέλεσαν το πρότυπο για τις κατοπινές γενιές, ενώ έγιναν πηγή έμπνευσης για την δημιουργία πολλών άλλων πνευματικών έργων, όπως το αυτοσαρκαστικό ποίημα που έγραψε ο Παναής Τσιριγώτης για την συμμετοχή του στην παράσταση της Γκόλφως. Με το οποίο και κλείνω αυτήν την επιφυλλίδα.

ΠΟΙΗΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ "ΓΚΟΛΦΩ"

*«Όταν ήμασταν παιδιά κείνον το καιρό
παίξαμε την Γκόλφω και 'μείς μες το χωριό.
Τον ρόλο του Γιωργούλα έπαιζα εγώ.
Τις πρόβες τις εκάναμε μέσα στο σκολειό.»*

*Φορούσα φουστανέλα, τσαρούχια χοιρινά
φεσάκι και ζωνάρι και φούστα μακριά.
Ήρθε και η σειρά μου να βγω παν' στη
σκηνή
μα σκάλωσε το ζωνάρι μου σ' ένα παλιό
καρφί,
η φουστανέλα έπεσε την ίδια την στιγμή
και έμεινα μονάχα εγώ με το βρακί.
Ο κόσμος από κάτω άρχισε να γελά
σφύριζαν και χτυπούσαν τα πόδια χαμηλά.
Νόμιζαν πως ήταν ο ρόλος μου αυτός
γι' αυτό γελούσαν πιο πολύ γινόταν
πανζουρλισμός
Μπράβο τα κατάφερες ωραία Παναγή
φώναζαν από κάτω μεγάλοι και μικροί.
Αυτό δεν έγινε ποτέ πάνω στην σκηνή
να βγει άλλος κανείς μον' με το βρακί.
Τώρα άμα βλέπω θέατρο παιδιά
θυμάμαι την λαχτάρα που έπαθα παλιά.
Ευτυχώς φορούσα δυο βρακιά παιδιά
από κείνα τα μεγάλα, μα δεν είχαν
κουμπιά
πρόλαβα και έβαλα μπροστά μου μια
ποδιά
αλλιώς όλοι θα 'βγαιναν προφίλ και
ανφάς παιδιά.»*

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Θέλω να ευχαριστήσω θερμά τους κυρίους Αλκιβιάδη Κούμαρο και Λάκη Παντελή για τη μεγάλη τιμή που μου έκαναν, εμπιστευόμενοι τα πολύ σημαντικά αρχεία τους. Το υλικό των αρχείων αυτών αποτέλεσε την βάση και τον οδηγό για την δημιουργία αυτού του άρθρου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αθήναιος, δειπνοσοφιστών Α 56, 1-6, Κάκτος 421, Αθήνα 1997.

Γιάννη Αποστολίδη, Άκανθος Ερισσός-Ιερισσός και Αγιορείτες, Ιερισσός 2004.

Θεόδωρος Γραμματάς, Στοιχεία θεατρολογίας, Αθήνα 1998.

Ελένη Τρακασπούλου-Σαλακίδου, «Άκανθος πτυχές της ιστορίας με βάση τα αρχαιολογικά ευρήματα» Ανδριακά χρονικά 29, Άνδρος 1998.

Ελένη Τρακασπούλου Σαλακίδου, «Οι ανασκαφές στην αρχαία Άκανθο», πρακτικά Α' πανελληνίου συμποσίου ιστορίας και αρχαιολογίας της Χαλκιδικής, Θεσσαλονίκη 1987.

Δημήτρης Ναλπάντης, «το βυζαντινό θέατρο», Αρχαιολογία τεύχος 12, 44-52, Αθήνα 1984.

Heinz-Gunther Nesselrath, Εισαγωγή στην αρχαιολογία Α', (μετάφραση Δ.Ιακώβ-Α.Ρεγκάκος) Αθήνα 2003. ■

Του Μαρίνου η απουλιάνα

Κείμενο : ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΚΟΥΜΑΡΟΣ

Μπροστά από το σπίτι του μπάμπα Γιάννη του Μαρίνου, στο παλιό χωριό, ήταν μία μεγάλη πλατεία. Οι χωριανοί την έλεγαν «τ' Μαρίνου η απουλιάνα» ή μικρή απουλιάνα (παλιά όσα οικοπέδα ή χωράφια ήταν ακαλλιέργητα τα λέγανε απουλιάνες). Υπήρχε και μία ακόμα πλατεία, αυτή του σχολείου, που την λέγανε και «τρανή απουλιάνα» (και οι δυο ήταν κοινοτικές και δεν ήταν ιδιοκτησία κανενός). Οι δύο αυτές απουλιάνες ήταν τα χοροστάσια του χωριού. Η μικρή ήταν το χειμωνιάτικο ενώ η τρανή το καλοκαιρινό. Το όνομα της αυτή η πλατεία το πήρε από τον μπάμπα Γιάννη τον Μαρίνο που ήταν χρόνια πρόεδρος της κοινότητας, μιλούσε τουρκικά και όλο το χωριό τον σέβονταν.

Σ' αυτό το χοροστάσι από τον Σεπτέμβριο ως των Αγίων Αποστόλων, κάθε Κυριακή απόγευμα (αν το επέτρεπε ο καιρός) γίνονταν δημόσιος χορός. Το ξεκίνημα έκανε μια παρέα από πέντε έξι παλικάρια, που πήγαιναν και έπαιρναν τα παιχνίδια (έτσι λέγαν τα μουσικά όργανα) τον Χρήστο Ραμπότα με το κλαρίνο, τον Πώργο Χαλκιά με τον ταμπουρά και με το βιολί τον Θανάση Χαλκιά. Σε μian άκρη της πλατείας βάζαν τρεις καρέκλες για τους μουσικούς. Πάντα στη μέση καθόταν ο Ραμπότας, δεξιά του ο γερό-Χαλκιάς και στα αριστερά ο Θανάσης. Εμείς τα παιδιά τους παρακολουθούσαμε να κουρδίζουν τα όργανα τους, και μόλις ήταν έτοιμοι ξεκινούσαν παίζοντας έναν αργό και βαρύ σκοπό. Αυτός αποτελούσε το κάλεσμα για να συγκεντρωθεί ο κόσμος. Όταν ακούγονταν αυτός ο σκοπός όλοι ξεκινούσαν για την πλατεία, νέοι και νέες, παντρεμένες με τα παιδιά στην αγκαλιά, μεγάλοι και μικροί γέμιζαν την απουλιάνα. Τότε ένας από τους νέους που κάλεσε τα όργανα, έβγαζε

από την τσέπη του ένα χάρτινο πενηντάρικο, το σάλιωνε με την γλώσσα του και το κολλούσε στο μέτωπο του κλαριντζή, δίνοντας την παραγγελιά. Αμέσως τα όργανα ξεκινούσαν να παίζουν ένα συρτό χορό. Ο νέος έβγαζε ένα μαντίλι, δίνοντας

έσερνε το χορό για δώδεκα φορές όλη την περιφέρεια της πλατείας σταματούσαν τα όργανα και ο χορός. Τότε πήγαινε άλλος που είχε σειρά, πλήρωνε και έδινε άλλη παραγγελιά με άλλο σκοπό και ο χορός συνεχίζονταν μέχρι το σουρούπο.

Μερική άποψη της παλιάς Ιερισσού όπου διακρίνεται (βέλος) κόσμος στην απουλιάνα του Μαρίνου [φωτογραφία από το αρχείο του Κυττάρου]

την μία του άκρη σε έναν της παρέας του, και αρχινούσαν το χορό. Από πίσω πιάνονταν όλοι οι άλλοι και όσο προχωρούσε ο χορός τόσο και μεγάλωνε. Στον τελευταίο άντρα πιάνονταν οι κοπέλες. Έτσι έκλεινε ο κύκλος του χορού. Όταν ο πρωτοσυρτής

Του Μαρίνου η απουλιάνα εκτός από χοροστάσι ήταν και νυφοπάζαρο. Εκεί οι νέοι βρίσκονταν με κρυφά χαμόγελα και όμορφες ματιές... Το καλοκαίρι πήγαιναν στην τρανή απουλιάνα του σχολείου, πάντα με κλαρίνα και βιολιά... ■

ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΠΟΥ ΦΕΥΓΟΥΝ ΓΙΑ ΠΑΝΤΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Η ΑΓΓΑΡΕΙΑΣ

Κείμενο : ΑΣΤΕΡΙΟΣ «ΤΣΕΛΙΟΥΣ» ΚΕΦΑΛΑΣ

Εκείνα τα χρόνια, όταν ήμασταν παιδιά, οι γονείς μας έπρεπε κάθε χρόνο να προσφέρουν προσωπική εργασία στην κοινότητα. Κάθε οικογένεια έπρεπε να εργαστεί 10 περίπου μέρες το χρόνο χωρίς αμοιβή. Αυτή η εργασία, που λεγόταν «αγγαρεία», είχε να κάνει με το καθάρισμα των δρόμων, των χαντακιών, δεντροφυτειών, κτλ. Ο σκοπός, όπως φαινόταν από τα χαρτιά, ήταν να κρατάει ο κόσμος το χωριό καθαρό. Είμαι της γνώμης όμως ότι το απώτερο αποτέλεσμα που πετυχαίνεται ήταν η διασύνδεση του ανθρώπου με τη γη. Φυσικά εκείνα τα χρόνια οι περισσότεροι κάτοικοι του χωριού ήταν ήδη συνδεδεμένοι με τη γη. Μόνο ένα 10 % των κατοίκων του χωριού, το πολύ, δεν είχαν μια «σποριά καλαμποκιάς» ή «καναδό αχλαδούδες, αμυγδαλούδες ή ελιούδες.» Αυτοί ήταν οι μαγαζάτορες, που στην Ιερισσό ήταν οι πρόσφυγες που είχαν έλθει από τη Μικρασία και που τους είχαν δώσει κλήρο «στου Ξεροπουτάμ'» Του Ξεροπουτάμ' ήταν κάθε άλλο παρά ξηρό. Ήταν ένα τεράστιο έλος, ένας παράδεισος για τα κουνούπια. Οι λίγοι πρόσφυγες που επιβίωσαν από την ελονοσία κατέφυγαν στην Ιερισσό και στου Πρόβλακα ή τα Νέα Ρόδα, όπως ονομάστηκε το νέο χωριό που έγινε για να στεγάσει τους πρόσφυγες. Το «Πρόβλακας» προέρχεται από το «**προ του αύλακα**» και ο αύλακας είναι η διώρυγα του Ξέρξη. Σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα οι κάτοικοι απόκτησαν το δικαίωμα εξαγοράς της αγγαρείας. Πρώτα οι πλούσιοι και μετά όλοι σχεδόν οι κάτοικοι εξαγόρασαν την αγγαρεία. Η κοινότητα μάζευε τα χρήματα και προσλάμβανε μισθωτούς

που έκαναν την δουλειά, που ήταν το καθήκον του κάθε πολίτη.

Το μεγάλο παράδοξο της σημερινής κοινωνίας είναι ότι, όπως δήλωσε ο 100χρονος φιλόσοφος Charles Hartshorne, «**Ζούμε σε μια εποχή που όλα έχουν εξηγηθεί. Η πρόκληση σήμερα είναι να μάθει κανείς ποιές δηλώσεις να αρνηθεί.**» Απ' ό,τι καταλαβαίνω εγώ, ο σημερινός άνθρωπος ενστερνίζεται πολύ γρήγορα ιδέες που του επιτρέπουν να ελαχιστοποιήσει την αλληλεπίδραση με τη φύση. Ό,τι έχει να κάνει με την ξηρά και τη θάλασσα, και τους διάφορους οργανισμούς της γης, όπως τα ζώα, σαν μέσο εξασφάλισης της επιβίωσης του ανθρώπου, απορρίπτεται. Στην αναζήτηση των λόγων αυτής της απόρριψης έχω καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ο κύριος λόγος φαίνεται να είναι ότι η φύση δεν μπορεί να ξεγελαστεί. Οπωσδήποτε ο άνθρωπος μπορεί για ένα μικρό χρονικό διάστημα και για ένα μέρος της φύσης να επιβάλει τη θέλησή του, αλλά αργά ή γρήγορα, και συνήθως γρήγορα, η φύση θα έχει την τελική χαριστική βολή. Στη θεωρία συστημάτων λέμε ότι η φύση είναι η «**αμετάβλητη.**»

Ο σημερινός νέος δεν μπορεί να καταλάβει τη σημασία αυτής της «**αμετάβλητης**» γιατί δεν έχει την προσωπική εμπειρία. Όταν εγώ ήμουν στη ηλικία του γιου μου ένα από τα μεγαλύτερα εμπόδια της ελευθερίας μου ήταν τα Ζώα. Ό,τι σχέδια θα έκανα για τη μέρα μου ξεκινούσαν από τα ζώα. Το χειμώνα θα έπρεπε κάθε πρωί να κάνω το τριαντάλεπτο ταξιδάκι στη Σταυρακιού. Πρώτα ήταν το «**ξιάρσμα,**» δηλαδή το καθάρισμα των «**βνιών.**» Μετά ερχόταν το «**πότσμα.**» Τελικά ερχόταν το «**τάισμα.**» Αυτός ο κύκλος «**ξιαρσμα-πότσμα-τάισμα-ξιαρσμα**» επαναλαμβανόταν κάθε μέρα και

μερικές μέρες δυο φορές: μια το πρωί και μια το βράδυ. Εγώ, ο άνθρωπος, είμαι ο υπηρέτης της φύσης. Οι φυσιολογικές ανάγκες των ζώων και οι καιρικές ιδιοσυγκρασίες της φύσης οργάνωναν τη ζωή μου. Οι δικές μου κοινωνικές ανάγκες ήταν δευτερεύουσες. Πρώτα τα ζώα και μετά εγώ!!! Για φαντάσου τη ντροπή να αναγκαστείς να εγκαταλείψεις το πάρτι πάνω στο φούντο του και να πας να φροντίσεις τα ζώα.

Σήμερα η φύση έχει νικηθεί. Ένα 2% του πληθυσμού που ασχολείται με τη γεωργία παράγει αρκετή τροφή για όλους μας. Η παραγωγή κρέατος, ψαριών και λαχανικών έχει βιομηχανοποιηθεί. Τα Κομπιούτερ ρυθμίζουν το ολόκληρο κύκλωμα «**ξιαρσμα-πότσμα-τάισμα-ξιαρσμα.**» Στην Ιερισσό υπάρχουν 3-4 κοπάδια χάρις στις πριμοδοτήσεις της ΕΕ και στη θέληση των γειτόνων μας να δουλέψουν στα ζώα. Πολύ σύντομα θα εξαφανιστούν κι' αυτά. Θεωρητικά όλα γίνονται για το καλό μας. Όλα αποσκοπούν στη διευκόλυνση της ζωής μας. Αναρωτιέμαι όμως μήπως κάνουμε τη ζωή μας πολύ εύκολη; Είναι άραγε καλό να μην έχει κανείς «**αμετάβλητες**» στη ζωή του πέρα από τον θάνατο; Είναι καλό να προστατεύεται ο άνθρωπος για το πρώτο 1/3 της ζωής του; Μήπως θα ήταν καλύτερα για τους νέους να ζυπνούν στις 7 το πρωί και όχι στις 12 το μεσημέρι; Μήπως θα ήταν καλύτερα να αγοράζουν στα παιδιά οι γονείς ζώα αντί για αυτοκίνητα; Ο γιος μου και η φίλη του αγόρασαν ένα σκυλάκι. Μετά από ένα μήνα μας έστειλαν μια φωτογραφία και μια κάρτα που έλεγε: το σκυλάκι μας δίδαξε πολλή πειθαρχία!

Είμαι σίγουρος η μακαρίτισσα η γιαγιά του θα έλεγε «**χαλάλ' στα 200 δολάρια που πλήρουναν για του σκλι! Θα τ'ζ βαν σι δρόμου.**» ■

Τα βαπόρια της Σκουριάς και του Έρωτα

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΟΥ
Εκδόσεις ΙΑΝΟΣ - 2010

Κείμενο : ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΡΙΘΑΡΙΔΗΣ

Τέσσερις γυναίκες και τέσσερις άντρες πορεύονται μέσα στο χρόνο από το 1895 και δώθε στη δασωμένη και μυρόβλητη βορειοανατολική Χαλκιδική. Οι μεταλλωρύχοι που μπαίνουν στις φοβερές μπούκες του Μαντέμ Λάκκου και οι μεταλλεργάτες που δουλεύουν στη σκληρή βιομηχανική ζώνη του Στρατωνίου στο τέλος του 19ου αιώνα και στη διάρκεια του 20ου, δίνουν καθημερινά-υπό την υψηλή εποπτεία του Άθωνα-τους συναισθηματικούς, εργατικούς και πολιτικούς τους αγώνες προσπαθώντας ν' ανοίξουν το δύσβατο μονοπάτι της ζωής.

Ανάσα τους και φυγή, τα βαπόρια που έρχονται να φορτώσουν σκουριά και φεύγουν μπαταρισμένα από τα όνειρά τους, (από το οπισθόφυλλο του βιβλίου).

Μυθιστόρημα σε τέσσερις ιστορίες έρωτα. Ιστορία πρώτη: Ευγενία και Στράτος. Ιστορία δεύτερη: Ζαφειρία και Χριστόδουλος. Ιστορία Τρίτη: Ιασμίνη

και Μαϊστρος. Ιστορία τέταρτη: Μυρσίνη και Φαίδων. Σπαρακτική αλλά και με τραγική κατάληξη η τρίτη ιστορία. Ο ανεκπλήρωτος έρωτας της Ιασμίνης για τον Μαϊστρο, τον βαπορίσιο από τη Λέσβο.

Παράλληλα με τη μυθοπλασία παρουσιάζονται μέσα από αφηγήσεις ιστορικά ντοκουμέντα που εκτυλίχθηκαν στη βορειοανατολική Χαλκιδική στην περίοδο που καλύπτει το βιβλίο τέλη 19ου αιώνα και όλο σχεδόν τον 20ό αιώνα. Υπάρχουν και αναφορές και σε παλαιότερα γεγονότα όπως ο ξεσηκωμός της Χαλκιδικής κατά την επανάσταση του 1821. Η ανάμνηση για τον «**μαύρο νιο**» της Ιερισσού που αρνήθηκε να προσκυνήσει τον πασά εκεί στο «**μαύρο αλώνι**» και η σφαγή που επακολούθησε. Η δράση του περίφημου Ιερισσιώτη καπετάν Παγλή ενάντια στους κομιτατζήδες στην αυγή του 20ου αιώνα. Η Μακεδονία απελευθερώνεται από τον οθωμανικό ζυγό. Η Μικρά Ασία φλέγεται. Η εθνική καταστροφή και το τέλος της Ελλάδας των «**δύο ηπειρών και των πέντε θαλασσών.**» Ο ερχομός των προσφύγων από την Μπάλια της Μικράς Ασίας και η εγκατάστασή τους στο Στρατώνι. Η αφήγηση στο βιβλίο για τις τελευταίες μέρες και ώρες στην μικρασιατική γη σου κόβουν την ανάσα. Ο πόλεμος του '40 και οι δύσκολες ώρες της γερμανικής κατοχής όπως τις βιώνουν οι ήρωες

του μυθιστορήματος. Η αντιστασιακή δράση κατά των κατακτητών στη Χαλκιδική.

Αυτό όμως είναι ένα βιβλίο που η δράση του δένεται με την σκληρή καθημερινή ζωή των μεταλλωρύχων και των μεταλλεργατών της περιοχής. Ιστορίες για Αγγλογάλλους μηχανικούς των μεταλλείων που πέφτουν θύματα απαγωγής από συμμορίες ληστών. Τα παιχνίδια εξουσίας σε βάρος των φτωχών εργατών από ευρωπαίους αποικιοκράτες. Είναι όμως κι ένα βιβλίο για την ανείπωτη φρίκη από τα θανατηφόρα ατυχήματα στα μεταλλεία. Όπως εκείνη η αποφράδα μέρα που έμεινε στην ιστορία της περιοχής σαν «**εικοσάρα**». Είκοσι νεκροί εργάτες από κατάρρευση στοάς, είκοσι σπία που έκλεισαν.

Η πανέμορφη Χαλκιδική, οι άνθρωποι που λυγάνε κάτω από το βάρος της ιστορίας. Τα μικρά καθημερινά και ασήμαντα που τους απασχολούν. Οι παραδόσεις και τα συναισθηματά τους. Η σκληρή, καθημερινή βιοπάλη. Τα όνειρά και οι διαψεύσεις τους. Όλα αυτά ανήκουν στην τοιχογραφία των προσώπων που δρουν μέσα στο βιβλίο. Έρμαια του πεπρωμένου τους μοιάζουν ανήμπορα πολλές φορές να αποδράσουν σχεδιάζοντας ένα καλύτερο μέλλον. Η αισιοδοξία, η επιμονή, η υπομονή δεν πρέπει να λείπουν από τις ζωές μας όπως μας διδάσκει η ηρωίδα της τέταρτης και τελευταίας ιστορίας, Μυρσίνη. ■

Παραμύθι «Ο τρυποκαρίτης»

Κείμενο : ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΟΥΤΣΟΥΠΗ

Το παραμύθι έχει μια δύναμη μαγική. Μπορεί να κρατήσει καθηλωμένους μικρούς και μεγάλους για αρκετή ώρα, να τους κάνει να συμπάσχουν με τον ήρωα, να ζητούν την δικαίωση του καλού και την τιμωρία του κακού, την νίκη του αδύναμου επί του δυνατού.

Μέσα απ' αυτό περνάνε μηνύματα συμπεριφοράς, αγάπης, μετάνοιας, σχέσεων.

Στο παραμύθι το υπερφυσικό δεν αμφισβητείται, το παράλογο φαντάζει λογικό, η μεταμόρφωση είναι συνηθισμένη. Ζώα, φυτά, άψυχα αντικείμενα και άνθρωποι επικοινωνούν με τον ανθρώπινο λόγο σαν να είναι το πιο φυσικό πράγμα του κόσμου.

Οι φόβοι, οι απορίες, τα φυσικά φαινόμενα βρίσκουν απλές εξηγήσεις η προσεγγίζονται με υπέρβαση. Ο χώρος και ο χρόνος είναι γενικός και αόριστος.

Στο παραμύθι, στο τέλος, το καλό θα νικήσει για να επέλθει η κάθαρση.

Στο παραμύθι κανείς δεν είναι υποχρεωμένος να χρησιμοποιήσει τις ίδιες λέξεις, ούτε να κρατήσει απόλυτα την ίδια σειρά και το περιεχόμενο. Μπορεί να το πλάσει όπως θέλει ανάλογα με τον τόπο και το κοινό. Μπορεί να προσθέσει ή να αφαιρέσει ανάλογα με το ενδιαφέρον.

Πολύ παλιά υπήρχαν και οι παραμυθάδες στο επάγγελμα που γύριζαν από τόπο σε τόπο, σε πόλεις και χωριά και έλεγαν τα παραμύθια τους με εφόδιο την πλούσια φαντασία τους, την ικανή γλώσσα και το ταλέντο στην αφήγηση.

Άρχιζαν την αφήγηση με μια εισαγωγή, στερεότυπες εκφράσεις ή στίχους, προκειμένου να δώσουν τον χρόνο να δημιουργηθεί η κατάλληλη ατμόσφαιρα και να προετοιμαστεί το ακροατήριο. Η πιο συνηθισμένη εισαγωγή το «**μια φορά κι έναν καιρό**» ή «**στα πολύ παλιά τα χρόνια**».

Τον ρόλο του παραμυθά τον αναλάμβανε η μητέρα και πολλές φορές οι παππούδες και οι γιαγιάδες που τις περισσότερες φορές ήταν μέλη της οικογένειας και έπαιζαν σημαντικό ρόλο στην ανατροφή των παιδιών.

Έτσι συνέβαινε και στην οικογένεια της δικής μου μητέρας. Η μητέρα της τα βράδια, όταν συγκεντρωνόταν η οικογένεια στο σπίτι, κουρασμένη από τον αγώνα της μέρας, είχε να ασχοληθεί ανάμεσα σε άλλα και με καθιστικές δουλειές όπως το πλέξιμο και το ράψιμο. Εκείνη την εποχή η ένδυση της οικογένειας αλλά και του σπιτιού περνούσε, τις

περισσότερες φορές, από τα χέρια της νοικοκυράς.

Τότε λοιπόν η γιαγιά μου προκειμένου να κρατάει ήσυχα τα παιδιά της τα μάζευε κοντά της, το χειμώνα κοντά στο τζάκι και το καλοκαίρι στο μπαλκόνι, και στο λιγοστό φως της λάμπας δούλευε και ταυτόχρονα τους έλεγε παραμύθια και ιστορίες. Τα παιδιά ησύχαζαν. Είχε φτάσει μια από τις πιο αγαπημένες ώρες της μέρας. Παρακολουθούσαν με ενδιαφέρον ανάμεικτο με ανυπομονησία την εξέλιξη της ιστορίας.

Θα σας διηγηθώ ένα παραμύθι που το έχω ακούσει από την μητέρα μου, που κι αυτή με τη σειρά της, το είχε ακούσει από τη δική της μητέρα.

«**Μια φορά, λοιπόν, κι έναν καιρό στα πολύ παλιά τα χρόνια τότε που ο Θεός δημιουργούσε τον κόσμο αφού έκανε την μέρα και τη νύχτα, τον ήλιο, το φεγγάρι και τ' αστέρια, τον ουρανό και τη γη, τη θάλασσα και την ξηρά, έκανε και τα πουλιά.**

Έκανε απ' όλα τα είδη, από αυτά που ξέρουμε κι άλλα που εμείς δεν τα γνωρίσαμε ποτέ. Έκανε πουλιά μεγάλα και πουλιά μικρά, πουλιά ψηλά και πουλιά κοντά, άλλα με ωραία φωνή κι άλλα να κρίζουν. Το κάθε είδος το έκανε διαφορετικό, όλα όμως τα έκανε με αγάπη και δυο-δυο, ένα αρσενικό κι ένα θηλυκό, για να κάνουν τις οικογένειές τους και να συνεχίσουν να υπάρχουν. Όμως δεν τους έδωσε από την αρχή το χρώμα τους. Αυτό το άφησε στο τέλος. Κι όταν ήρθε η στιγμή, πήρε ο Θεός τα χρώματα και τα πινέλα του κι άρχισε χαρούμενος να τα βάφει.

Είχε τα κέφια του ο θεός και τα έφτιαχνε πολύ όμορφα. Ένα καφετί, άλλο γκριζό, άλλο μονόχρωμο κι άλλο με περισσότερα χρώματα ή αποχρώσεις. Σ' άλλο έδινε χρωματιστά φτερά και σ' άλλο μια πινελιά άσπρη. Ανακάτευε τις μπογιές του και έκανε το κάθε είδος μοναδικό.

Ήταν κι ένα μικρό πουλάκι ο τρυποκαρίτης που περίμενε στη σειρά να πάρει κι αυτό το χρώμα του. Αλλά ήταν μικρό, πολύ μικρό και τα άλλα πουλιά το σκουνούσαν πότε προς τα δω και πότε προς τα κει. Μερικά το έσπρωχναν προς τα πίσω και το προσπερνούσαν. Κι αυτό έκανε υπομονή και προχωρούσε σιγά-σιγά. Κι ας έχανε πολλές φορές τη σειρά του.

Εκεί που έβαφε λοιπόν ο Θεός σε μια στιγμή προσέχει την καλιάκα βιαστική να το προσπερνά και με την φτερούγα της να του δίνει μια και το σπρώχνει πίσω. Αυτό το καμημένο πετάχτηκε ξανά στο τέλος. Τότε ο Θεός για να την τιμωρήσει την

έκανε κατάμαυρη.

Αργότερα ο τρυποκαρίτης κατάφερε και πάλι να φτάσει κοντά. Ήταν πίσω από το παγώνι. Κι ενώ ο Θεός έβαφε το παγώνι και το έκανε πολύ όμορφο με πλούσια χρώματα στην φουντωτή ουρά του, το βλέπει να περηφανεύεται χωρίς καν να δώσει σημασία στο μικρό πουλάκι που βρισκόταν πίσω του. Φούσκωσε από περηφάνεια, άνοιξε την ουρά του, την τίνιξε και ο φουκαριάρης ο τρυποκαρίτης χωρίς να το καταλάβει βρέθηκε πάλι στο τέλος. Κι ο Θεός τιμώρησε και το παγώνι και του έβαψε τα πόδια κατάμαυρα.

Όταν επιτέλους ο τρυποκαρίτης έφτασε μπροστά στο Θεό ήταν τελευταίος. Όλα τα άλλα πουλιά είχαν πάρει τα χρώματά τους και καμάρωναν.

Πιάνει ο Θεός το πινέλο του και βλέπει όλα τα κουτιά με τα χρώματα του άδεια. Κι ο τρυποκαρίτης να στέκεται μπροστά του παραπονεμένος. Άρχισε τότε να βουτάει ο Θεός σ' όλα τα κουτιά το πινέλο και κάθε φορά μ' ότι είχε μείνει να κάνει κι από μία πινελιά στο πουλάκι. Όταν τέλειωσε το αποτέλεσμα ήταν καταπληκτικό. Ο τρυποκαρίτης ήταν πανέμορφος. Είχε ανταμειφθεί για την υπομονή και την ταπεινότητά του.

Τότε πια ο Θεός κουρασμένος σταμάτησε για να χαρεί τα δημιουργήματά του.

Κι έτσι, όπως τελειώνουν όλα τα παραμύθια, από τότε πέρασαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα.»

Δεν ξέρω αν αυτό το παραμύθι είναι του τόπου μας μια και η πατρίδα των παραμυθιών δεν έχει περιορισμένα όρια. Σίγουρα όμως υπάρχουν και πολλά άλλα παραμύθια που ακούγονταν συχνά στο χωριό μας, που μ' αυτά μεγάλωσαν πολλοί από μας, οι γονείς μας και οι παππούδες μας.

Σήμερα το ρόλο του παραμυθά τον έχουν αναλάβει η τηλεόραση και τα DVD που γοητεύουν μικρούς και μεγάλους, παρ' όλο που έχουν όλο και περισσότερο έντονο το στοιχείο της βίας, προσφέρουν έτοιμη την εικόνα που περιορίζει την φαντασία, δημιουργούν ψυχική απομόνωση αντί της επικοινωνίας που φέρνει η ζεστασιά της ζωντανής ανθρώπινης φωνής και παρουσίας.

Ίσως ν' αξίζει τον κόπο να προσπαθήσουμε να συγκεντρώσουμε όσα μπορούμε, όσο υπάρχει ακόμα η δυνατότητα, για να τα παραδώσουμε στα παιδιά και πιθανόν στα εγγόνια μας.

Και τουλάχιστον ας προσπαθούμε να βρίσκουμε το χρόνο να παρακολουθούμε κάποιες φορές παρέα με τα παιδιά μας τις αγαπημένες τους ιστορίες κι όχι ο καθένας μας σε διαφορετική τηλεόραση. ■

Γυναίκες

Γυναίκες που το φως απ' την αγάπη σας τη συννεφιά του κόσμου λιγοστεύει.
Γυναίκες που η ζέστη απ' την ανάσα σας του πόνου την αγρύπνια συντροφεύει.

Γυναίκες που το χάδι σας τα φλογισμένα μέτωπα του πυρετού δροσίζει.
Γυναίκες που η αύρα απ' το τραγούδι σας τα όνειρα της ελπίδας νανουρίζει.

Γυναίκες, μάνες, κόρες, αδερφές
μούσες γλυκές κι εμπνεύστριες του νου αγαπημένες
όπου κι αν είστε, πάντα στέκεστε ψηλά
ολόψυχα στο χρέος σας δοσμένες.

Στην τρυφερή παλάμη σας, όλο το βάρος της
ζωής κρατάτε
τρωτές κι ευάλωτες, μα όταν πρέπει δυνατές
πάντα εσείς σε κάθε Γολγοθά
σηκώνετε του πόνου το σταυρό και προχωράτε.

Τις ακριβές σας αρετές, σαν φυλαχτό πολύτιμο
στο στήθος σας ολόθερμα κρατείστε
μ' αυτές, φωτίστε τις αλήθειες της ζωής
μ' αυτές, τα οράματα της νιότης αναστείστε.

Μαίρη Παντελιάδου

Αφιερωμένο στην "Ημέρα της γυναίκας"

Κείμενο : ΣΟΦΙΑ ΥΨΗΛΑΝΤΗ

Χαρτζουβανοιιιιιι!!!!!! Ακουγόταν στις γειτονιές και προπάντων στην Ελαιούσα και το κρυφό και το κυνηγητό ξεκινούσαν. Παντού σ' όλες τις γειτονιές ειδικά τα βράδια του φθινοπώρου και της άνοιξης ακουγόταν φωνές παιδικές ή και κλάματα από τις πέτρες που κάποιοι χτυπούσε παίζοντας πετροπόλεμο. Παιχνίδι ατέλειωτων ωρών, μέχρι ν' αρχίσουν οι μανάδες να φωνάζουν για να πάνε τα παιδιά στα σπίτια τους. Εννιάπετρα, κουτσό, στοπ, πετρίτσα (πεντόβολα), ζουν-πατ, το λουρί της μάνας, γκλίτσα κι άλλα τόσα παιχνίδια που δε σταματούσαν να παίζονται σ' όλες τις γειτονιές του χωριού μας. Στις αυλές των σπιτιών πολλά κορίτσια έπαιζαν με τις κούκλες τους ράβοντας τα ίδια τα ρούχα τους, με μεγάλη τέχνη μάλιστα. Τις ζεστές μέρες του καλοκαιριού κάτω από τη μεγάλη κληματαριά στηνόταν ολόκληρο νοικοκυριό μ' ότι μπορεί να φανταστεί κανείς. Κουζινικά που κουβαλιόνταν απ' τα σπίτια και η φαντασία αφηρόταν ελεύθερη να δημιουργήσει έναν κόσμο φανταστικό όπου όμως η συμμετοχή ήταν ενεργητική. Χωρίς το φόβο των αυτοκινήτων παίζαμε στους δρόμους ξένοιαστα. Σήμερα όμως τι ακούγεται;

Ο διάλογος των παιδιών που συζητάν αν έχει έρθει το πλέι στέισιον 4 για να παίζουν κι αφήνει γρήγορα το ένα το άλλο για να πάνε στο σπίτι να ασχοληθούν με τον υπολογιστή τους, το πι εσ πι, το πλέι στέισιον. Τα κορίτσια δε ράβουν πια τα ρούχα απ' τις κούκλες. Έχουν έτοιμη γκαρνταρόμπα για τις κούκλες τους. Τα παιδιά περπατάνε βιαστικά στους δρόμους κρατώντας μια τσάντα στο χέρι τρέχοντας από το ένα φροντιστήριο στο άλλο. Ας σκεφτούμε εμείς οι μεγάλοι τι κόσμο έχουμε αφήσει στα παιδιά μας. Νοσταλγούμε τα παιδικά μας χρόνια που τρέχαμε ξένοιαστοι στους δρόμους του χωριού μας και βλέπουμε τα παιδιά σήμερα φορτωμένα με τόσες υποχρεώσεις χωρίς να έχουν χρόνο να παίζουν να κουβεντιάσουν με τους φίλους τους. Κι όταν βγαίνουν, πηγαίνουν στα ιντερνέτ καφέ για να δουν και να παίξουν τα καινούρια ηλεκτρονικά παιχνίδια. Ζούμε σε χωριό κι όμως έχουμε αφήσει λίγους χώρους για να παίζουν τα παιδιά. Το χωριό μας μεγαλώνει και μαζί μ' αυτό και το τιμνέτο που αρχίζει να το καλύπτει. Ας είμαστε όμως αισιόδοξοι γιατί τα παιδιά είναι πάντα παιδιά και το παιχνίδι είναι μέσα στη φύση τους. Εμείς δεν πρέπει να τους το στερήσουμε για να ικανοποιήσουμε κάποιες φορές τους εγωισμούς μας, παρασυρόμενοι από τις νέες τεχνολογίες. Το παιδί έχει ανάγκη από την προσωπική επαφή. Ας το αφήσουμε να την πραγματοποιήσει. Ας αφιερώσουμε αυτό το άρθρο στα παιδιά, προτρέποντας τα να το διαβάσουν κι ας παίζουν μαζί μας ξεκινώντας απ' την αρχή. Από πού; Μα φυσικά από τα λαχνίσματα για να μπορέσει το παιχνίδι ν' αρχίσει.

Λαχνίσματα

Πριν αρχίσει το παιχνίδι και να χωριστούν τα παιδιά σε ομάδες ή να βρουν ποιος θα κάνει τη μάνα (αρχηγό) τα παιδιά «τα βγάζουν». Δηλαδή χρησιμοποιούν διάφορους τρόπους με τους οποίους θα επιλέξουν δίκαια τον αρχηγό ή τις ομάδες. Οι τρόποι αυτοί λέγονται λαχνίσματα.

Λαχνίσματα με ποιημάτια

*Ανέβηκα στην πιπεριά να κόψω ένα πιπέρι
κι η πιπεριά τσακίστηκε και μου 'κοψε το χέρι.
Δώσ' μου το μαντηλάκι σου το χρυσοκεντημένο,
να δέσω το χεράκι μου που είναι ματωμένο.*

*Ο Καρακατσάνης μπήκε στο τηγάνι κι έσπασε
τ' αβγά.*

*Γιατί Καρακατσάνη μπήκες στο τηγάνι κι έσπασες
τ' αβγά;*

Φάε τώρα από μένα μία καρπαζιά.

*Α μπε μπα μπλομ του κίθε μπλομ
αμπε μπα μπλομ του κίθε μπλομ
μπλιμ μπλομ.*

*Τζένη Καρέζη και Κώστας Κακαβάς
Αλίκη Βουγιουκλάκη εσύ θα τα φυλάς.*

*Της Ελένης το βραχιόλι έπεσε στον ποταμό
και το πήραν οι αγγέλοι και το κάνανε σταυρό.
Τι σταυρό, τι δαχτυλίδι του παπά το πετραχειλί.*

*Κορίτσια μην περάσετε απ' την οδό Σταδίου
γιατί σας περιμένουν αγόρια γυμνασίου.
Ο πρώτος είναι φοιτητής ο άλλος δικηγόρος
και ο τρίτος ο μικρότερος είναι αεροπόρος.
Η μία βγαίνει με μαγιό ή άλλη με μικίνι
και η τρίτη η μικρότερη φοράει σούπερ μίνι.
Ο πρώτος λέει σ' αγαπώ, ο άλλος σε λατρεύω
Και ο τρίτος ο μικρότερος γυναικία μου σε θέλω.*

Ένα αυτοκινητάκι τρέχει, τρέχει

Και που θα σταματήσει;

Στην Αγγλία (π.χ.) θα σταματήσει το αυτοκινητάκι.

Και τι χρώμα θα ζητήσει;

Μπλε (π.χ.).

Το μπλε το έχεις εσύ επάνω σου;

Αν ο παίκτης δεν έχει το μπλε χρώμα πάνω σε κάποιο από τα ρούχα του, τότε βγαίνει ή αρχηγός ή τα φυλάει, ανάλογα με το παιχνίδι που έχουν σκοπό να παίζουν τα παιδιά. Αν αυτό έχει, συνεχίζουν πάλι με το αυτοκινητάκι και το πιθανότερο με άλλο χρώμα, ώσπου να βγει κάποιο παιδί.

Το παιδί που αναλαμβάνει να βγάλει λέει αυτά τα ποιημάτια και ταυτόχρονα αγγίζει ένα-ένα παιδί της παρέας και τον εαυτό του.

Σ' όποιο παιδί τελειώσει το ποιημάτιο αυτός γίνεται αρχηγός ή μάνα του παιχνιδιού.

Σε μερικά λαχνίσματα αυτός που τα «βγάζει» μπορεί να ζητήσει από κάποιο παιδί έναν αριθμό ή ένα χρώμα. Στη συνέχεια μετράει από το 1 έως τον αριθμό που του έχουν πει. Σε όποιο παιδί τελειώσει ο αριθμός ή το χρώμα, βγαίνει.

Υπάρχει κι ένας άλλος τρόπος λαχνίσματος: με τα πόδια.

Οι αντίπαλοι που θέλουν να γίνουν αρχηγοί των ομάδων τους στέκονται σε απόσταση περίπου δυο μέτρων ο ένας απέναντι από τον άλλον.

Αρχίζει ο ένας βάζοντας τη φτέρνα του ενός ποδιού του να ακουμπάει στη μύτη του άλλου ποδιού. Ενώ το κάνει αυτό λέει «βάζω».

Έπειτα κάνει το ίδιο και ο άλλος που είναι απέναντι λέγοντας «έβαλα».

Νικητής είναι αυτός που θα πατήσει πρώτος τον άλλο.

Εκτός απ' αυτά τα λαχνίσματα παλιότερα χρησιμοποιούσαν κι έναν άλλο τρόπο.

Οι παίκτες έψαχναν στα χωράφια και έβρισκαν στάχνα στα οποία έκοβαν το κοτσάνι.

Κάποιο παιδί τα κρατούσε στο χέρι του και ρώταγε στον αντίπαλό του «**Ήλιος ή βροχή?**»

Εκείνος διάλεγε ένα από τα δυο. Μετά το παιδί

που κρατούσε τα στάχνα τα έριχνε ψηλά. Αν έπεφταν κάθετα ήταν ήλιος, ενώ αν έπεφταν πλάγια βροχή. Κέρδιζε η ομάδα της οποίας ο παίκτης είχε επιλέξει αυτό που έτυχε.

Κι ύστερα ξεκινούσε το παιχνίδι. Εμείς θα ξεκινήσουμε με ένα αγαπημένο παιχνίδι όλων

ΕΝΝΙΑΠΕΤΡΑ

Τα εννιάπετρα είναι ένα παιχνίδι που αγαπιόνταν πολύ απ' όλα τα παιδιά. Παίζονταν από αγόρια και κορίτσια και μάλιστα έπαιζαν όλοι μαζί.

Τα απογεύματα, ιδιαίτερα τα καλοκαίρια, τα παιδιά έπαιζαν στις αλάνες του χωριού ατέλειωτες ώρες το παιχνίδι αυτό.

Χωριζόταν σε δυο ομάδες.

Αυτό που χρειαζόταν για να παιχτεί το παιχνίδι ήταν εννιά πλατιές πέτρες, που τις έβαζαν τη μια πάνω στην άλλη σ' έναν ανοιχτό χώρο, και μια μπάλα.

Οι δυο ομάδες κάθονταν απέναντι από τις εννιά πέτρες. Η μία ομάδα κάθεται σκόρπια και η άλλη έχει τη μπάλα στα χέρια της. Η ομάδα που έχει τη μπάλα τη ρίχνει προσπαθώντας να σκορπίσει και τις εννιά πέτρες. Η άλλη ομάδα τρέχει και προσπαθεί να ξαναβάλει τις πέτρες, στη θέση τους. Για να κερδίσει και να πάρει τη μπάλα θα πρέπει να ξαναβάλει τις πέτρες στη θέση τους. Στο διάστημα που η ομάδα προσπαθεί να ξαναβάλει τις πέτρες, η αντίπαλη ομάδα προσπαθεί να πιάσει κάποιον από τους παίκτες. Αν έπιανε κάποιον τον έπαιρνε στη δική της ομάδα. Αν η ομάδα που προσπαθούσε να ξαναβάλει τις πέτρες δεν τα κατάφερνε, την μπάλα την είχε ξανά η ίδια ομάδα.

Τα εννιάπετρα είναι ένα παιχνίδι που παίζονταν κάθε μέρα στις αλάνες (απουλιάνες) της Ιερισσού αλλά και στο προαύλιο του σχολείου.

Σήμερα παίζεται, αλλά όχι τόσο συχνά.

Κι επειδή το παιχνίδι δε σταματά ποτέ, στη συνέχεια θα έχουμε κι άλλα παιχνίδια να παίζουμε. ■

**Ζάππος Β.
Γιώργος**

- Χρωματισμοί
- Συστήματα
Εσωτερικής
Τοιχοποιίας
- Ξηράς δόμησης
- Ψευδοροφές
- Γυψοσανίδες

Τηλ.: 23770 23447
Κιν.: 697 2928511
Ιερισσός Χαλκιδικής

ΣΥΝΕΙΔΗΤΟΙ Ή ΤΥΠΟΛΑΤΡΕΣ;

Κείμενο: ΑΡΧΙΜ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΜΑΪΔΩΝΗΣ,
Πρωτοσύγκελλος-Ιεροκήρυκας Ι. Μ. Ιερισσού

Α. Ο τυπολάτρης

Ένα μεγάλο εμπόδιο για την συνειδητή πνευματική ζωή είναι η τυπολατρεία. Η τυπολατρεία είναι μία ρηχή θρησκευτικότητα, που την χαρακτηρίζει η επιπολαιότητα και η τήρηση εύκολων θρησκευτικών τύπων.

Ο τυπολάτρης διακατέχεται από την φυσική θρησκευτικότητα.

Πιστεύει σε μία «άνωτερη δύναμη».

Εκκλησιάζεται γιατί έτσι τό βρήκε.

Τηρεί κάποιους θρησκευτικούς τύπους για να τά έχει καλά με τό Θεό.

Κατά βάθος είναι μεγάλος εγωιστής. Έχει φτιάξει μία εικόνα - βιτρίνα για τόν έξω κόσμο.

Μπορούμε να ποῦμε ότι έτσι τά βουλευει... «Μη μου τούς κύκλους τάραττε». Για περισσότερα δέν είναι να τοῦ πεις, «Ο,τι δέν ξέρει, τό ἀπορρίπτει».

Είναι εύκολος στό να κατακρίνει τήν νεολαία και να κουτσομπολεύει τούς ιερείς.

Τηρεί κάποιους τύπους που τόν συμφέρουν. Π.χ. ανάβει κερι, άσπάζεται εί-κό-νες, τρέχει σε προσκυνήματα και παρακαλάει τούς Άγίους για τήν υγεία του, εκκλησιάζεται όσο για να μη κουρασθεί, του άρέσουν ιδιαίτερα οί καλοί ψάλτες, κάνει κανένα σταυρό πριν τόν ύπνο κ. ά.

Και ενώ αυτά είναι κάποια θρησκευτικά καθήκοντα καλά εκ πρώτης όψεως, όμως αυτά μπορούν να αποτελέσουν τό μεγαλύτερο εμπόδιο για τήν πιά συνειδητή θρησκευτικότητα και τήν πνευματική πρόοδο του χριστιανού.

Έπίσης ένα άλλο πρόβλημα είναι ότι «είναι ξεροκέφαλος», και δέν παραδέχεται κάτι δι-αφορετικό από αυτό που ξέρει, έστω και αν είναι σωστό αυτό που του προτείνεις. Κοντά σ' αυτό είναι και η άγραμματοσύνη που «δέρνει» πολλούς χριστιανούς.

Β. Ο συνειδητός

Αντίθετα λοιπόν με τόν τυπολάτρη είναι ο συνειδητός χριστιανός, που δέν είναι άναμάρτητος, αλλά χαρακτηρίζεται από έναν συνειδητό πνευματικό άγώνα.

Ο συνειδητός χριστιανός δέν μένει μόνο στους έξωτερικούς τύπους. Η χριστιανική ζωή δέν είναι ένα τμήμα τής ζωής, αλλά τό περιεχόμενο τής ζωής. Δέν είναι ένδιαφέρον κοντά στα άλλα ένδιαφέροντα, αλλά τό ένδιαφέρον. Διαποτίζει κάθε ενέργεια με όλες τις εκδηλώσεις τής ζωής.

Μελετάει τήν Άγία Γραφή και τήν έχει για καθημερινή τροφή του. Πρέπει να ποῦμε ξε-κάθαρα, ότι δέν υπάρχει συνειδητή χριστιανική ζωή χωρίς τήν μελέτη τής Άγίας Γραφής. Η άναγέννηση γίνεται μόνο διά τής Άγίας Γραφής.

Διψά να διαβάσει τούς βίους τών Άγιών, Πατερικά κείμενα, άσκητικούς συγ-γραφείς, πνευματικά βιβλία για να διώξει τήν άγνοια από τό νου του.

Έχει πνευματικό καθοδηγητή, έξομολόγο-πνευματικό πατέρα, τόν όποίο συχνά επισκέπτεται, έξομολογείται τά άμαρτήματά του, έναποθέτει τά προβλήματα τής καθημερινής του ζωής και ζητάει συχνά τήν συμβουλή του.

Φιλανθρωπία χωρίς όρια. Μετάνοια συνεχής. Ταπείνωση βαθιά. Είναι ακόμη κάποιες άρετές

που τόν στολίζουν. Η προσευχή δέν είναι πάρεργο. Κάνει τό βράδυ τό Απόδειπνο, και άσκειται στην άδειάλειπτη «νοερά προσευχή», τό «Κύριε Ίησού Χριστέ, έλέησον με τόν άμαρτωλόν».

Νιώθει συνειδητό μέλος τής Έκκλησίας. Σέβεται τήν ιερωσύνη,

προσεύχεται για τούς κληρικούς και επισκέπτεται Μοναστήρια για πνευματικό άνεφοδιασμό. Υπερασπίζεται τό κύρος τής Μητέρας Έκκλησίας και διαφωτίζει με άγάπη τούς έπιτιθεμένους.

Η Θεία Λειτουργία είναι για τόν συνειδητό χριστιανό τό κέντρο. Δέν είναι άπλός εκκλησιάζόμενος. Είναι λειτουργούμενος. Προσεύχεται με τά λόγια τής Θείας Λειτουργίας, άκούει τό Ευαγγέλιο, ρουφάει τό κήρυγμα και κοινωνεί συχνά, με τήν άδεια του πνευματικού του, τό Άχραντο Σώμα και τό Τιμιο Αίμα του Κυρίου και Θεού και Σωτήρος ήμών Ίησού Χριστού.

Συνεργάζεται στο ίεραποστολικό, ένοριακό και φιλανθρωπικό έργο τής Εκ-κλησίας.

Πιστεύει άκράδαντα όσα λέει και διδάσκει η Άγία του Χριστού Όρθόδοξος Εκ-κλησία.

Δέν άμφισβητεί, δέν έννοεί και δέν έρμηνεύει σύμφωνα με τή γνώμη του τά θέματα τής πίστεως.

Γενικά ο συνειδητός χριστιανός ξέρει τό σκοπό του, που είναι η κάθαρση τής καρδιάς του από τά πάθη, η σωτηρία και η αιωνιότητα.

«Ο,τι ύπηρετεί αυτούς τούς σκοπούς τόν γεμίζει, τά υπόλοιπα τά θεωρεί «σκύβαλα».

«Ο,τι κάνει τό κάνει για να δοξάζεται ο Χριστός και η Άγία μας Έκκλησία. ■

ΤΑΣΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

- Χωματοργικές Εργασίες
- Μεταφορές - Αδρανή υλικά
- Καυσόξυλα
- Ξυλοκάρβουνα
- Κοπριά

Ιερισσός
Χαλκιδικής

Τηλ.: 23770 22010
23770 22213

Κιν.: 6977627574 - 3

ΗΛΕΚΤΡΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

- ▶ Οικειών
- ▶ Γραφείων
- ▶ Καταστημάτων
- ▶ Συνεργείων
- ▶ Βιοτεχνειών

Σταυρωθέντας Ι. Γεώργιος

e-mail: stavrothentas.elec@gmail.com

Ιερισσός Χαλκιδικής
Τηλ.: 23770 22897
Κιν.: 6973 29 52 52

Η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη στην Ιερισσό πριν και μετά την απελευθέρωση του 1912

Κείμενο : ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΥΡΚΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΑΡΗΣ, Αρχιτέκτονας

Η εξέγερση του 1821 δεν ήταν μια ξαφνική ενέργεια των υπόδουλων Ελλήνων. Κυφορούσαν επί αρκετά χρόνια ωριότερα, έχοντας ως αφετηρία τη Γαλλική επανάσταση. Οι αρχές του κινήματος του Διαφωτισμού, που υιοθέτησε ως πρότυπα τα μνημεία, τις αξίες και τη φιλοσοφία του ελληνορωμαϊκού πολιτισμού, λειτούργησαν ως μια πρόσθετη προωθητική δύναμη.

Οι συνθήκες, δηλαδή, για την επανάσταση του 1821 έγιναν περισσότερο κατάλληλες όταν ο ευρωπαϊκός Διαφωτισμός, που ακολούθησε την Αναγέννηση, επηρέασε πολλούς από τους ηγέτες της, αλλά και ευρύτερα στρώματα του λαού. Γιατί η επανάσταση δεν θα έφθανε στην κορύφωσή της μόνο με τη συμμετοχή αρματολών και κλεφτών, με τα όποια μάλιστα αμφιλεγόμενα κίνητρά τους, ή μόνο με τους θεωρητικούς προσδιορισμούς της από τους «λόγιους». Χρειάστηκε παράλληλα να μεταλαμπαδευτούν, τουλάχιστο στις αναπτυσσόμενες πολιτισμικά αλλά και οικονομικά-ελληνικές κοινότητες, ο πολιτισμός, οι επιστήμες και οι νέες αντιλήψεις ζωής. Χρειάστηκε να γίνει συνείδηση η ανάγκη της δημιουργίας εθνικού κράτους, ώστε να καταστούν υλοποιήσιμες οι όποιες επιδιώξεις διεκδίκησης πολιτικών δικαιωμάτων και δημοκρατικών ελευθεριών, να προωθηθούν οι αναγκαίες αλλαγές στα οικονομικά και κοινωνικά δεδομένα, που επέβαλαν όχι μόνο η διοίκηση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, αλλά και οι τοπικοί ομοεθνεΐς παράγοντες (κοτζαμπάσηδες-πρόκριτοι και λοιποί αξιωματούχοι).

Από τις κοινότητες των διαφόρων εθνικοτήτων της νότιας Βαλκανικής -των οποίων οι κάτοικοι στην πλειονότητά τους γνώριζαν την ελληνική γλώσσα και είχαν ως θρησκεία την ορθόδοξη χριστιανική- η διακίνηση των νέων ιδεών και ό,τι άλλο συνδεόταν με το νεωτεριστικό πνεύμα και τον πολιτισμό βρήκαν προσφορότερο έδαφος στις περισσότερο αναπτυσσόμενες (εμπόριο, ναυσιπλοΐα, γράμματα, τέχνες κλπ.). Όμως απ' όλες αυτές τις κοινότητες οι περιηγητές, που περιδιάβαιναν τον ελλαδικό χώρο, πρόβαλαν ως φυσικούς κληρονόμους των αρχαιοελληνικών αξιών του Διαφωτισμού, κυρίως εκείνες του νότιου ελλαδικού χώρου. Ήταν κι αυτός ένας από τους λόγους που το φιλελληνικό κίνημα των χωρών της Ευρώπης και της Αμερικής (Γερμανία, Ελβετία, Αγγλία, Γερμανία, Ιταλία, Ρωσία, ΗΠΑ) συνδέθηκε κυρίως με αυτές τις κοινότητες.

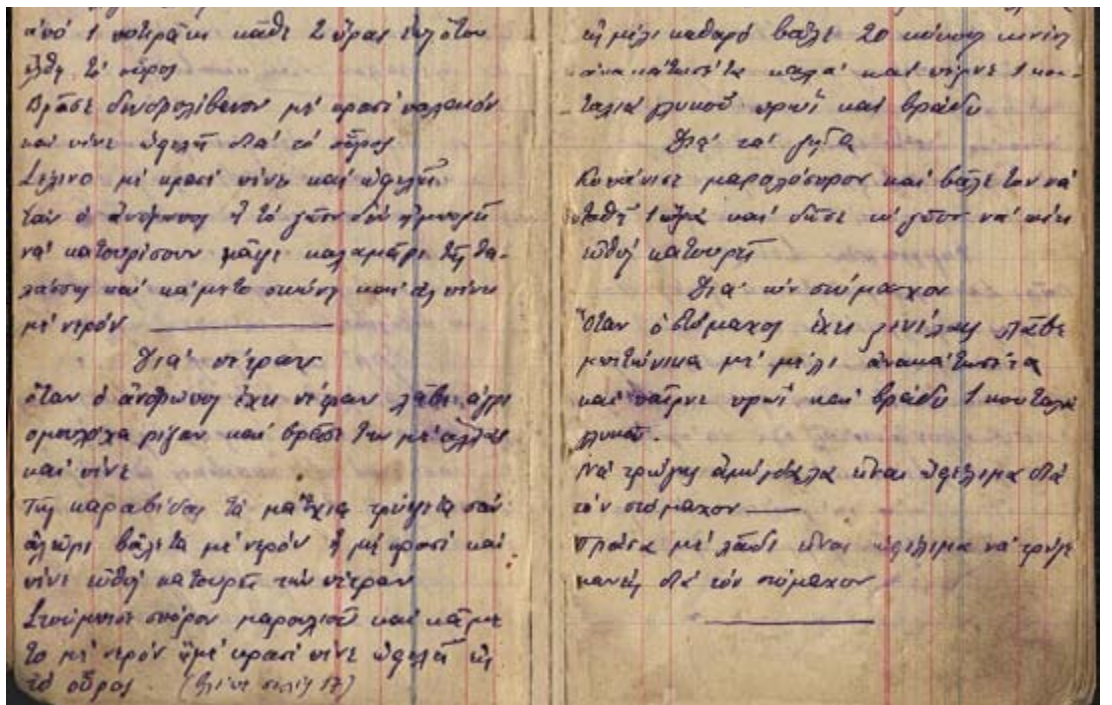
Ίσως εδώ θα πρέπει να αναζητηθούν και οι αιτίες που το τόσο σημαντικό για την επιτυχία της επανάστασης κίνημα της Χαλκιδικής δεν έγινε ευρέως γνωστό, παρότι είχε φοβερές απώλειες, τόσο σε ανθρώπινο δυναμικό (νεκρούς, τραυματίες και πρόσφυγες), όσο και σε καλλιέργειες, κτηνοτροφία και κτιριακές-τεχνικές υποδομές. Αυτό το ιστορικό έλλειμμα το διαπίστωσα ο ίδιος, για άλλη μια φορά, όταν πέρσι επισταμένως αναζήτησα σε πολλές βιβλιοθήκες και αρχεία των ΗΠΑ γραπτές μαρτυρίες για τα ιστορικά γεγονότα της Χαλκιδικής του 1821. Όσες τελικά βρήκα ήταν πολύ λιγότερες, σε σχέση με εκείνες των γεγονότων της νότιας Ελλάδας...

Ο ευρωπαϊκός Διαφωτισμός, ωστόσο, πέρα από τη συμβολή του στην καθιέρωση των πολιτισμικών αξιών, αλλά και στην επανάσταση του '21 και τη δημιουργία του εθνικού κράτους, έφερε στον ελλαδικό χώρο κανόνες και νέες ιδέες οργάνωσης της καθημερινής ζωής των κοινοτήτων, σε όλα τα επίπεδα, και φυσικά και στα ζητήματα υγείας. Τις μετέφεραν από την Ευρώπη οι έμποροι

και τα σινάφια, τα συνεργεία δηλαδή των οικοδόμων, που περιδιάβαιναν την τουρκοκρατούμενη Βαλκανική.

Προσωπικότητες του νεοελληνικού Διαφωτισμού έγραψαν ή μετέφρασαν στα ελληνικά σημαντικά βιβλία, που άρχισαν να εκδίδονται στις τελευταίες δεκαετίες του 18^{ου} αιώνα. Ανάμεσά τους ξεχώριζαν τα «**Δοκίμια για την Ιστορία της Ιατρικής και της Χειρουργικής από την αρχή τους μέχρι τις μέρες μας**» (1798) του Αδαμάντιου Κοραή, το «**Φυσικής Απάνθισμα δια τους αγχίνους και φιλομαθείς Έλληνες**» (1790), του Ρήγα Βελεστινλή, η «**Σειρά στοιχειώδους των μαθηματικών και φυσικών πραγματειών**» (1807), «**Χημείας Επιτομή**» (1808), «**Σύνταγμα Φιλοσοφίας**» (1818-1820), «**Ιστορία των ανθρωπίνων πράξεων**» του Κωνσταντίνου Κούμα και άλλα.

Έτσι όλο και περισσότεροι Έλληνες, αλλά κι άλλοι Βαλκάνιοι λαοί, ενστερνίζονταν το όραμα του Ρήγα και όσων διανοουμένων ενέπνεαν τα απελευθερωτικά κινήματα των λαών εκείνη την περίοδο. Προσχωρούσαν

«Τεφτέρη»-ημερολόγιο του Ιερισσιώτη Παπαευσταθίου. [αρχείο Κυπάρου]
Γιατροσόφια: αριστερά, σελ. 14 "δια το ούρος" και "διά την πέτραν" και δεξιά σελ. 17 "διά τα ζώα" και "διά τον στόμαχον"

σ' αυτά, εγκαταλείποντας τον θεωρητικό στοχασμό του εφησυχασμού και των προλήψεων του παρελθόντος, που έφθανε ακόμη και στην άποψη ότι η υποδούλωση χριστιανών στον Οθωμανό κατακτητή επιβλήθηκε από το Θεό ως μια τιμωρία, που θα έπρεπε να την υπομένουν... Η επιστημονική σκέψη και ο ορθολογισμός αντικαθιστούσαν σταδιακά τον μυστικισμό και τη δεισιδαιμονία. Γιατί κατά την περίοδο που προηγήθηκε, δεν ήταν πάντα δεδομένες η ανάγκη θεμελίωσης της εθνικής συνείδησης και η πίστη ότι οι Έλληνες θα μπορούσαν να αποτινάξουν τον δυσβάσταχτο οθωμανικό ζυγό και να ανασυγκροτηθούν ως έθνος. Ο Διαφωτισμός, δηλαδή, με τις διεργασίες που προκάλεσε στις κοινωνίες των ελληνικών κοινοτήτων, έδωσε ιδεολογικό περιεχόμενο, σάρκα και οστά στο όραμα της εθνογένεσης ή σωστότερα της εθνοαφύπνισης.

Εδώ, όμως, θα ήθελα να επισημάνω, ότι η αναλυτική μελέτη όλων των παραμέτρων της ελληνικής επανάστασης του 1821 και η αναψηλάφηση των ιερών και οσίων της Ιστορίας, αποτελεί ακόμη για πολλούς μια

απειλή αμφισβήτησης της αντίληψης, που αποκόμισαν κατά τη σχολική τους εκπαίδευση. Γι' αυτό το λόγο η πρόσφατη τηλεοπτική σειρά για το 1821 και κυρίως οι τοποθετήσεις έγκυρων ιστορικών και Ακαδημαϊκών στις συζητήσεις που ακολουθούν το κάθε επεισόδιο, με όσες ενστάσεις κι αν υπάρχουν, «**έθεσε επί τάπητος όχι μόνο την ιστορία του 1821, αλλά και μια μοναδική ευκαιρία υπέρβασης της καθηλωμένης συνείδησής μας. Και αν δεν αλλάξει η συνείδηση του κάθε πολίτη, η κάθοδός μας θα συνεχίζεται**»².

Για να αποτελέσουν, δηλαδή, τα πραγματικά επιτεύγματα εκείνης της ηρωικής εποχής παραδείγματα προς μίμηση στους νεότερους, είναι ανάγκη να κατανοήσουν οι ίδιοι την ουσία των γεγονότων, τον επιδιωκόμενο κάθε φορά στόχο και πως όλα όσα λαμπρά κατάφεραν οι πρόγονοί τους ανήκουν και σήμερα στη σφαίρα του εφικτού, με άλλους βέβαια όρους και συνθήκες. Γιατί και τότε εκτός από τους άδολους λαϊκούς αγωνιστές, υπήρξαν και πολλοί, που στα κίνητρα της συμμετοχής τους είχαν, είτε τη νομή της εξουσίας (εξ ου και οι δύο εμφύλιοι πόλεμοι της δεκαετίας του 1821), είτε τη νομή της λείας που θα αποκόμιζαν από τους κατακτημένους εχθρούς, συχνά και από τους ίδιους τους μαχόμενους Έλληνες συναγωνιστές τους...

Μπορούν λοιπόν και πάλι να πραγματοποιηθούν ανάλογα κατορθώματα -στα δεδομένα βέβαια της σύγχρονης εποχής- αν με αντικειμενική κρίση και σε όλες τις παραμέτρους τους κατανοηθούν τα ιστορικά γεγονότα, αναδειχθούν οι επιτυχίες, διερευνηθούν τα λάθη και τέλος επανεκτιμηθούν όλα όσα επέβαλε η παραδοσιακή ιστορική αφήγηση. Μια αφήγηση που δεν ήταν πάντα πειστική, καθώς «**απέδιδε την εθνική αφύπνιση στην ανέμη πάλη του «καλού» με το «κακό»**», του ελληνισμού με τη βαρβαρότητα. Δαιμονοποιούσε συλλήβδην την οθωμανική περίοδο και αναδείκνυε, σε κάθε περίπτωση, τον ηρωικό χαρακτήρα του ελληνισμού. Η σχηματοποίηση αυτή κατασκεύαζε μια εύληπτη, συμπαγή και ωραιοποιητική εθνική αφήγηση, που ανταγωνίζονταν σθεναρά οποιαδήποτε προσπάθεια τεκμηριωμένης προσέγγισης.³

Ενδιαφέρουσες πάνω σε αυτό το θέμα είναι και οι παρατηρήσεις του Δημήτρη Πετρίδη,⁴ που επικαλείται τις επιστημονικές του Κλοντ Λεβί-Στρος, εθνολόγου και μελετητή των μύθων διάφορων λαών. «**Καλό-κακό, »**

» κόλαση-παράδεισος, μαύρο-άσπρο. Αυτό είναι κάτι που διευκολύνει σε ένα στάδιο να ξεχωρίζεις τους εχθρούς από τους φίλους. Ήταν χρήσιμο εξελικτικά, αλλά αντιστοιχεί σε ένα τρόπο σκέψης απλουστευμένου, που δεν μπορεί να ερμηνεύσει σωστά τη ρέουσα πολύπλοκη πραγματικότητα. (...) Η ανάπτυξη της επιστήμης, παρ' όλο που και αυτή δεν είναι τελείως απαλλαγμένη από τρόπους σκέψης αυτού του είδους, απέδειξε ότι ο κόπος σ' αυτή την κατεύθυνση απέδωσε καρπούς. (...) Από την άλλη, οι εξ αποκαλύψεως λεγόμενες θρησκείες, όπου η αλήθεια τους προέρχεται από τον ουρανό, επικροτούν ουσιαστικά τη λογική της άγνοιας. Θεωρούν αρετή να ικανοποιούμαστε χωρίς να κατανοούμε. Ό,τι δεν γνωρίζουμε το αποδίδουμε στη θεία βούληση και τελειώνουμε. (...) Και αυτό δεν έχει σχέση με το πόσα μπορεί να κατανοήσει ο άνθρωπος, ούτε με το ότι ίσως πάντα θα υπάρχουν πράγματα που θα παραμένουν άγνωστα».

Αλλά η αποδοχή των πρωτόγνωρων επιστημονικών γνώσεων και των νεωτεριστικών αντιλήψεων του Διαφωτισμού δεν ήταν και τόσο εύκολη υπόθεση, καθώς με τις μεταφυσικές ιδεολογικές αγκυλώσεις της μακράς ιστορικής περιόδου, που προηγήθηκε, οι παραδοσιακές κοινωνίες, στηριγμένες όπως αναφέρθηκε στο υπερβατικό, ήταν πάντα επιφυλακτικές, ακόμη και σε ζητήματα που αφορούσαν στην ίδια την ανθρώπινη ζωή. Ο μεγάλος δάσκαλος του Γένους Κωνσταντίνος Κούμιας έγραψε χαρακτηριστικά: «**Το μεγαλύτερο μέρος της τουρκοκρατούμενης Ελλάδος ήτο βυθισμένον εις απόλυτον αγραμματείαν**»⁵.

Τα νέα ιδεολογικά ρεύματα, ωστόσο, και η ανάπτυξη των επιστημών τόσο στο νεοσύστατο ελληνικό κράτος, όσο και στις υπό οθωμανική κατοχή ελληνικές κοινότητες άρχισαν προοδευτικά να παραμερίζουν όσα ενίσχυαν τη μοιρολατρία και χαρακτήριζαν τη ζωή των Ελλήνων, αλλά και των άλλων υπόδουλων λαών (μιλιέτ). Τις δεισιδαιμονίες και τα γιατροσόφια, τις βασκανίες και τα ξεματιάσματα, τους ξορκισμούς και τις λιτανείες, αλλά και όσες πρακτικές και τελετές δοκιμάστηκαν στο χρόνο για την αντιμετώπιση της αρρώστιας και του κακού, αντικαθιστούσαν σταδιακά η παιδεία και η επιστημονική σκέψη.

Ακόμη και η κεντρική διοίκηση της θεοκρατικής Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, επηρεασμένη από τις ιδέες του Διαφωτισμού, επιχείρησε από το 1839 έως το 1876 την αναδιοργάνωση της (Τανζιμάτ). Δρομολόγησε νέους θεσμούς, που θα συγκροτούσαν ένα δίκτυο παροχών και βελτίωσης των συνθηκών ζωής, ενισχύοντας παράλληλα τη συνοχή των μελών της κάθε τοπικής κοινωνίας. Μετά από μια μακρά περίοδο έλλειψης στοιχειωδών μέτρων κοινωνικής πρόνοιας και δημόσιας ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης (μόνο οι πασάδες και οι πλουσιότεροι των προκρίτων εξασφάλιζαν ακριβοπληρωμένους προσωπικούς γιατρούς), έδειξε ενδιαφέρον για τη ζωή, την υγεία και την παρουσία όλων των υπηκόων της αυτοκρατορίας, ανεξάρτητα από το θρήσκευμα και τη φυλή τους. Πέρα από τις κοινωνικού χαρακτήρα αρμοδιότητες (σχολεία, μισθοδοσία δασκάλων, ναούς κ.λπ.), που είχε παραχωρήσει στις ελληνοχριστιανικές και άλλες κοινότητες, άρχισε να ενθαρρύνει και θεσμούς παροχής δημόσιας περίθαλψης, έστω και στην πιο πρωτογενή μορφή της.

Αλλά όπως σε όλη τη Χαλκιδική έτσι και στη Ιερισσό οι κομπογιανίτες, οι αυτόκλητοι δηλαδή «γιατροί» με τα διάφορα γιατροσόφια⁶ και τις πρακτικές τους, κυριαρχούσαν μέχρι τις αρχές τουλάχιστον του 20^{ου} αιώνα. Κοντά σ' αυτούς συνυπήρχε και η συμπαθητική έως «μυθοποιημένη» τάξη των «πρακτικών γιατρών», που συνιστούσαν μια «λελογισμένη» χρήση βοτάνων για τη θεραπεία ασθενειών ή με τις πρακτικές γνώσεις τους «γιατρεύουν» ή έστω απάλυναν τον πόνο των ασθενών (κυρίως μυοσκελετικών παθήσεων).

Με τη γενικευμένη έλευση των σπουδασμένων

γιατρών στις διάφορες επαρχίες της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, άρχισαν να αμφισβητούνται οι μεταφυσικές αντιλήψεις και οι αναχρονιστικοί θεσμοί για την αντιμετώπιση και ίαση ασθενειών, που αφάνιζαν τους λαούς της. Για αρκετές όμως δεκαετίες, ακόμη και μέχρι τις μέρες μας, συνυπήρχαν οι «πρακτικοί» με τους «επίσημους γιατρούς».

Θα αναφερθώ σε ορισμένα χαρακτηριστικές περιπτώσεις «εξυπηρέτησης» της δημόσιας υγείας στην Ιερισσό, που στηρίζονταν σε «μαγικές» συνταγές και γιατροσόφια, αλλά και στους πρώτους γιατρούς της, που παρείχαν υπηρεσίες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης στους κατοίκους της, πριν και μετά την απελευθέρωση του 1912:

1. Το «τεφτέρι»-ημερολόγιο του Ιερισσιώτη Παπαευσταθίου.

Η υιοθέτηση μεταφυσικών αντιλήψεων -ίσως στην Ιερισσό να ήταν ευκολότερη, λόγω της γειτνίασής της με το Άγιο Όρος- οδήγησε τους κατοίκους της στη συνακόλουθη αποδοχή «μαγικών συνταγών» και σε ξορκισμούς του κακού και της αρρώστιας. Όπως και να έχει όμως το ζήτημα, παρουσιάζουν γενικότερο ενδιαφέρον τα όσα περιλαμβάνονται στο «τεφτέρι»-ημερολόγιο του Ιερισσιώτη Παπαευσταθίου. Στο πρώτο μέρος του -γραμμένο πριν από την απελευθέρωση του 1912- καταγράφει βότανα και γιατροσόφια, ενώ στο δεύτερο ιστορικά γεγονότα και καταστάσεις κατά την απελευθέρωση του 1912.⁷

σ. 13-14, Θεραπευτικά πράξεις. -Γυνή έγκυος να έχει επάνω της κόκαλον της ελάφου δεν αποβάλει. -Κοπάνις ρίζαν κρίνου με ζύδι, άλειψε την κεφαλήν, χάνεται η πυτιρίδα. - 3 δρ(άμια) θυμαία άσπρο, 100 δρ(άμια) νερό, βάλε εις την φωτιά να λιώση κατέβασέ το, ρίψε και ολίγον λάδι ανακάτωσέ το και πίνε ένα ποτηράκι κάθε δύο ώρας έως έλθη το ούρος. -Δια την πέτραν. Όταν ο άνθρωπος έχει πέτραν λάβε αγριομολόχα ρίζαν και βράσε την με άλας και πίνε. - Της καρβίδας τα μάτια τρίψε τα στο αλεύρι, βάλε τα με νερόν ή με κρασί και πίνε. Ευθύς κατουρεί την πέτραν. κ.ά.

2. Γιατροί πριν την απελευθέρωση του 1912,

που παρείχαν, σε μονιμότερη βάση, ιατροφαρμακευτικές υπηρεσίες στους κατοίκους της Ιερισσού, αλλά και του κοντινού Αγίου Όρους.

α. Ο **Κωνσταντίνος Κοτρόζος**, γιατρός εγκατεστημένος στη Λιαρίγκοβη (Αρναία).⁸ Το 1886 επιχείρησε με επιτυχία στην Ιερισσό την πρώτη, στον ελλαδικό χώρο, εγχείρηση καισαρικής τομής.⁹ Εγχείρημα που γίνεται ακόμη σημαντικότερο, αν σκεφθεί κανείς ότι η δεύτερη εγχείρηση, πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα αρκετά χρόνια αργότερα (μετά την απελευθέρωση του 1912!!!). Ο Κοτρόζος, ωστόσο, που για πολλά χρόνια επισκέπτονταν την Ιερισσό, έπεσε στις 7 (με το νέο ημερολόγιο 22) Σεπτεμβρίου του 1904 θύμα απαγωγής ληστών.

Σύμφωνα με την ειδησεογραφία της εποχής οι ληστές έδωσαν επιστολή σε κάτοικο των Σιπουτικίων (Ριζών), που έπεσε στη συνέχεια κι αυτός θύμα τους, όταν επέστρεφε από το Άγιο Όρος. Του ζήτησαν να την παραδώσει στους οικείους του γιατρού, απαιτώντας απ' αυτούς 1000 λίρες Τουρκίας για την απελευθέρωσή του. Το ποσό αυτό σύμφωνα με τις οδηγίες τους θα καταβάλλονταν κατά την διαδρομή «**του επιδότου των λύτρων**», που οι ίδιοι οι ληστές καθόριζαν στην επιστολή ως εξής: «**Λιαρίγκοβη (Αρναία) - Ρεβενίκια (Μ. Παναγία) - Ιερισσός - Ίσβορος (Στρατωνίκη) και τ' ανάπαλιν**».¹⁰

Το ζήτημα της απαγωγής και της καταβολής των λύτρων έλαβε τόσο μεγάλες διαστάσεις, ώστε το Γενικό Ελληνικό Προξενείο της Θεσσαλονίκης «**απέστειλε επί τόπου τον α' διερμημένα κ. Θεόδωρο Ασκητήν,**

όστις εν συνεννοήσει προς τας Αρχάς Κασσάνδρας (της τότε Υποδιοίκησης Χαλκιδικής) κατόρθωσε να απαλλάξει σών και αβλαβή τον αιχμάλωτον από τας χείρας των ληστών». Τελικά τα καταβληθέντα λύτρα έφθασαν στο ποσό των 104 λιρών Τουρκίας και όχι στις 1000 που αρχικά ζητήθηκαν ή στις 450 όπως η ίδια εφημερίδα δημοσίευσε σε προηγούμενο φύλλο της.¹¹

β. Ο **Σταμάτης Καΐρης**. Γεννήθηκε στην Άνδρο το 1847, σπούδασε Ιατρική στο Μονπελιέ της Γαλλίας και πήρε την ειδικότητα του γυναικολόγου στο Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο της Αθήνας. Ήταν ανεπιός του Θεόφιλου Καΐρη, του γνωστού διανοητή του 19^{ου} αιώνα, που κληρονομήθηκε σκληρά από το κατεστημένο της εποχής. Στις διώξεις του ίδιου και της οικογένειάς του πιθανότατα να οφείλεται και η φυγή του Σταμάτη από την πατρίδα και η εγκατάστασή του στον Πολύγυρο το 1881. Είχε γνωριστεί στην Άνδρο με τον Πολυγυρινό Παννάκη Ν. Τραγανό (1853-1935), απόφοιτο της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Αθήνας¹² που ως «**οικοδιδάσκαλος**» παρέδιδε μαθήματα στα παιδιά του γνωστού εφοπλιστή και πολιτευτή Επαμεινώνδα Εμπεϊρίκου.¹³ Ο Σ. Καΐρης πέθανε στον Πολύγυρο το 1923, προσφέροντας ιατρικές υπηρεσίες μέχρι το τέλος της ζωής του.

Με την Ιερισσό και το Άγιο Όρος ο Σταμάτης Καΐρης ανέπτυξε δεσμούς αρκετά χρόνια πριν τη συμφωνία με κατοίκους της, που θα δούμε στη συνέχεια, για την παροχή σε μονιμότερη βάση ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Παρουσιάζει ενδιαφέρον επιστολή, που έλαβε στις 15 Ιουνίου 1894 από τον Ιεροδιάκονο Στέφανο, καθώς αποκαλύπτει πως στα τέλη του 19ου αιώνα η ιατρική περίθαλψη στη Χαλκιδική κινούνταν στα όρια των επιστημονικών και πρακτικών γνώσεων:

1894, επιστολή καλόγερου στον γιατρό Σταμάτη Καΐρη [αρχείο Γιάννη Αικατερινάρη]

Εξοχώτατε ιατρέ Κύριε Σταμάτη Καΐρη

εις Πολύγυρον.

Μετ' ενδιαφέροντος επερωτώ τα της αγαθής υγείας Σας, και μετ' ευγνωμοσύνης γνωστοποιώ υμίν ότι τα φάρμακα τα οποία μοι εδώκατε το παρελθόν έτος έφερον αίσιον αποτέλεσμα, δηλαδή η γνωστή σας εκείνη ενόχλησις του στομάχου δεν επανήλθε μέχρι τούδε, με ενοχλεί μόνον η κοινώς λεγομένη ξυνάδα μετά και ανευρισμού ή αέρος. Προς δε ενοχλούμαι ενίοτε υπό των εσωχάδων¹⁴, και ερωτώ αν μοι επιτρέπεται να θέσω βδέλλα¹⁵ περί τον πρωκτόν. Έπι ερωτώ αν ήναι επάναγκες να κάμω λουτρά θαλάσσια, πότε και πόσα. Δι' όλα αυτά παρακαλώ να έχω, μετά του ίδιου κομιστού της παρούσης μου, απάντησίν Σας οδηγούσαν με τα δέοντα. Εάν δε και απαιτούνται και φάρμακα δια την ανωτέρω ξυνάδα πέμψατέ μοι με τον ίδιον. Ταύτα μετ' ευγνωμοσύνης και υποσημειούμαι.

Μοναστηρίω

όλως υμέτερος

Ιουνίου 15, 1894

Στέφανος Ιεροδιάκονος

συνέχεια στην σελ. 12 >>

Ο Σταμάτης Καΐρης, όμως, επισκεπτόταν τακτικά την Ιερισσό όχι μόνο για την παροχή ιατροφαρμακευτικής περιθαλψής, αλλά και γιατί ο τόπος προσφερόταν για ψάρεμα, ένα ενδιαφέρον που έφερε από την πατρίδα του την Άνδρο. Γι' αυτό το σκοπό διέθετε βάρκα στην Ιερισσό, που κατά πάσα πιθανότητα κατασκευάστηκε στα καρνάγια της. Η ύπαρξη των τελευταίων ήταν πάντα συνδεδεμένη με την παράδοση του τόπου και η διατήρησή τους θα μπορούσε να αποτελέσει ένα πραγματικό «χρυσό» για τον τουρισμό και την ανάπτυξή της.

Το σχετικό με τις μεταβιβάσεις της βάρκας έγγραφο επιβεβαιώνει τις σχετικές για τα ενδιαφέροντα του Καΐρη μαρτυρίες, αλλά δίνει και πρόσθετες πληροφορίες για τα επικρατούντα στην αυγή του 20^{ου} αιώνα:

Πωλητήριο

Δι' ου γίνεται δήλον ότι ο υποφαινόμενος Ιωάννης Αναγνώστου Σμάγας έχων υπό την κατοχήν μου το ήμισυ λέμβου, ην μετά του Ιωάννου Κύρκου νέμομαι ως τα εις χείρας μου κυβερνητικά έγγραφα δεικνύουσιν, επώλησα δια του παρόντος εγγράφου το υπό την κατοχήν μου ήμισυ μεθ' όλων των αναλογούντων μοι επίπλων εις τον Γεώργιον Ιωάννου Φριδερίκον αντί λίρων οθωμανικών (4 ½) τεσσαράκοντα και ημίσεως ως παρέλαβα παρά του ιδίου τοις μετρητοίς και εις το εξής δεν δικαιούμαι το παραμικρόν επί της άνω λέμβου και προς ένδειξιν υποφαινόμεναι.

1900 Οκτωβρίω 21 Άγιος Νικόλαος
Ιωάννης Αναγνώστου Σμάγας
Αναγνώστη (δυσανάγνωστη λέξη)
Επικυρούται (τρεις δυσανάγνωστες λέξεις)
Με την σφραγίδα της κοινότητας
(σφραγίδα)

Την άνω ήμισυ λέμβον την οποίαν έλαβον εκ του Ιωάννου Σμάγα αντί λιρών οθωμανικών τεσσάρων και ημίσεως (αριθ. 4 ½) επώλησα σήμερα εις τον κ. Σταμάτιον Καΐρη Ιατρόν παρά του οποίου έλαβον και το αντίτιμον.

Εν Πολυγύρω τη 30 9βρίου 1900
Γεώργιος Ιωάννου Φριδερίκος υπόσχωμαι τα άνω άγγελος (:) ιατρού εν Γαλατίστη μαρτυρώ
Βαρσάμης Καράς μαρτυρεί

Ο Σταμάτης Καΐρης, ωστόσο, είναι ο πρώτος ίσως γιατρός, που εφάρμοσε στη Χαλκιδική τον θεσμό της «κοντότας»,¹⁶ της συμφωνίας, δηλαδή, μεταξύ ενός γιατρού και κατοίκων μιας περιοχής για την παροχή ιατροφαρμακευτικής περιθαλψής, με εφάπαξ αμοιβή. Τέτοιες συμφωνίες, γνωστές αλλού και ως «συμφωνητικά γράμματα», άρχισαν να εφαρμόζονται πολύ νωρίτερα από την ελληνική επανάσταση, όταν δηλαδή έφθαναν στον ελλαδικό χώρο οι ιδέες του ευρωπαϊκού Διαφωτισμού. Ποίκιλαν ανάλογα με τον χρόνο εφαρμογής τους και τον τόπο, τον τρόπο και το ύψος της αμοιβής (συχνά και σε είδος), τη διάθεση ή όχι καταλύματος από την κοινότητα, την υποχρέωση ή όχι της χορήγησης των φαρμάκων από τον ίδιο το γιατρό, αλλά και τον αριθμό

των κατοίκων, που θα καλύπτονταν από τη συμφωνία.

Στην περίπτωση ενός «συμφωνητικού γράμματος» που υπογράφηκε στο Άργος στις 18 Ιουλίου του 1800, η «κοντότα» περιλάμβανε όλο τον πληθυσμό της πόλης:¹⁷ «...οι κάτωθεν γεγραμμένοι ευγενέστατοι άρχοντες της πολιτείας του άργους συνεφώνησαν μετά του εξοχωτάτου σιορ δοτόρου κυρίου χριστοδούλου σεβαστού, δια να έχη την επιστασίαν της πολιτείας ταύτης, και να κουράρη τους τυχόντας ασθενείς, όστις υπεσχέθη να είναι πρόθυμος, και με όλην την σπουδήν να καταγίνεται δια κάθε ασθενή οπού ήθελεν ακολουθήση εις την αυτήν πολιτείαν, να τον βιζιτάρη και να προθυμοποιήται δια την υγείαν του. Οι δε ευγενέστατοι άρχοντες υπόσχονται να δίδωσι κοντότα τη αυτού εξοχώτητι δια τας βιζιτάς του γρόσια χίλια τον καθέκαστον χρόνο, και εν κονάκι να κάθηται. όσα δε ιατρικά ήθελε δώση εκάστου ασθενούς θέλη πληρώνηται την τιμήν αυτών παρά του ιδίου».

Αντιθέτως το 1906, εκατό δηλαδή και πλέον χρόνια αργότερα, σε αντίστοιχη κοντότα της Ιερισσού,¹⁸ ο Σταμάτης Καΐρης ήταν υποχρεωμένος να παρέχει ιατρικές υπηρεσίες και τα απαιτούμενα φάρμακα μόνο σε όσους από τους κατοίκους της συμβάλλονταν μαζί του και την υπέγραφαν:¹⁹

Συμβόλαιον

Δι' ου γίνεται δήλον ότι μεταξύ των υπογεγραμμένων κατοίκων της κοινότητος Ιερισσού εξ ενός και του ιατρού κ. Σταμάτη Καΐρη εξ άλλων συνεφώνησαν τα εξής:

1^ον Οι υπογεγραμμένοι κάτοικοι της Ιερισσού προσφέρουσιν εις τον ιατρόν κ. Σταμάτη Καΐρη ως ετησίαν ιατρικήν αμοιβήν λίρας Οθωμ(ανικάς) τριάκοντα (-30-) αρχομένην από της ημέρας της ενταύθα εγκαταστάσεώς του.

2^ον Έκαστος των υπογεγραμμένων θέλει εγγράφει ιδιοχείρως κάτωθεν τούτου του εγγράφου προς τη υπογραφή του και την ανάλογον αυτώ ιατρικήν αμοιβήν δι' ην θα είνε υπεύθυνος να προπληρώη τω κ. ιατρό Σταμάτη Καΐρη την αναλογούσαν τριμηνίαν.

3^ον Ο κ. Σταμάτιος Καΐρης απέναντι της ετησίας εκάστου εκ των υπογεγραμμένων αμοιβής θέλει προσφέρει εις τας οικογενείας των προθύμως και οσάκις θέλει προσκαλείσθαι την ιατρικήν βοήθειαν του, δηλαδή τας επισκέψεις και τα φάρμακα, προς θεραπείαν των ασθενούντων, άνευ ουδεμιάς άλλης απαιτήσεως. Του άρθρου τούτου εξαιρούνται μόνον οι πάσχοντες από χρόνιαν και δυσίατα νοσήματα, οίτινες οφείλουσι να έρχονται εις ιδιαιτέρας συμφωνίας δια την θεραπείαν των μετά του ιατρού.

Σταμάτης Καΐρης [φωτογραφία του Γιάννη Αικατερινάρη]

4^ον Ο ιατρός κ. Σταμάτιος Καΐρης είνε ελεύθερος να μεταβαίνει εις τα περίχωρα και τα Μετόχια οσάκις προκαλείται υπό ασθενών.

5^ον Εάν τις και έτερος εκ των κατοίκων θελήση κατόπιν να εγγραφή εν τω συμβολαίω τούτω πλην των υπογεγραμμένων σήμερα, έσται ελεύθερος να πράξη τούτο, εάν συνενοηθή μετά του ιατρού δια (δευτερη σελίδα) την αμοιβήν και θέλησει είσθαι υπεύθυνος καθ' όλα τα εν τω παρόντι εγγράφω ειρημένα.

Επί τούτοις συνετάχθησαν του παρόντος δύο όμοια δια το αυτό τέλος και εις ένδειξιν υπεγράφησαν παρ' αμφοτέρων των συμβαλλομένων μερών.

Εν Ιερισσώ τη 31 Δεκεμβρίου 1906

Δ. Α. Μαρίνος λίρας οθωμανικάς 3. Τρεις μετρίτα 2 ¾ Ιωάννης Γ. Χρι...λάκης λίρες οθ. 3. λίρες εις μετρίτα 1. Ιωάννης Γ. Τερτιλίνης λίρας οθωμ. 4 διώ εις μετρίτα 2. Ι. Δ. Αναγνώστου κοντότα ετησία λίρ. Οθ. Μία εις μετρητά λίρας ½

Παπα Σακελάριος ετησία κοντότα 2 ½ λίρας ιες λ. Οθ. 1.

Χρήστος Ευσταθίου ετησία κοντότα 1 ½ λίρ εις μετρίτα μετζίτι =3=τρία

Ευθύμιος Παντελή ετησία κοντότα 1 ½ λίρας εις μετρίτα μετζίτια 2=δύο

Ο Παπαθεολόγος.....
.....λίρας τρεις Αρθ. 3. δια προπληρώνει
Παπαδημήτριος Κώστα ετήσια κοντότα μία λίρα προπληρωτέα μετζίτια δύο.

Χρυσούλης Ιωάννης
Τοπογράφος Μηχανικός Τ.Ε. - Μεσίτης
Κιν. 6978 995.403

Θεσσαλονίκη: Μ. Μητύσηρη 63-65 Τηλ. 2310 850.215
Χαλκιδική: Ιερισσός Τηλ. 23770 22.422
e-mail: chrisoulis_j@yahoo.com

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΙΜΟΣ
Τοποθέτηση Πλακιδίων
Τοίχου-Δαπέδου-Πέτρας
Διακοσμητική επένδυση
TZAKIA
Τηλ.: 6944146731

»

Όπως φαίνεται σε κατάστιχο ομολόγων από το 1883 έως το 1907, που κρατούσε ο Σταμάτης Καΐρης, του όφειλαν σημαντικά ποσά όχι μόνον οι ασθενείς του, αλλά και άλλοι που κατά καιρούς δάνειζε. Συχνά μάλιστα υπέγραφε διακανονισμούς εξόφλησης των χρεών, καθώς εκείνη την περίοδο οι περισσότεροι κάτοικοι βρίσκονταν σε μεγάλη οικονομική δυσπραγία. Ενδεικτικά παρουσιάζω συμφωνητικό, που συντάχθηκε στις 28 Φεβρουαρίου του 1900, μεταξύ του μεταξή του Σταμάτη Καΐρη και του Βασ. Χρ. Καρώνη, γνωστού ζαχαροπλάστη-λουκουμοποίου της Χαλκιδικής, αλλά και γνωστού Βενιζελικού παράγοντα, της Χαλκιδικής: «**Μετά εν έτος από σήμερον υπόσχομαι ο υποφαινόμενος να πληρώσω εις την διαταγήν Καΐρη ιατρού μίαν (1) λίρα Τουρκίας. Το ισότιμον έλαβον παρά του ίδιου εις μετρητά, παρελθούσης δε της διορίας υπόσχομαι και εις τον νόμιμον τόκον**»...

3. Γιατροί-επισκέπτες στη Ιερισσό, πέραν των προαναφερθέντων

Θεωρώ χρήσιμο για την ιστοριογραφία της Ιερισσού να δώσω περιληπτικά πρόσθετα στοιχεία, τόσο για την παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης στους κατοίκους της, όσο και για τα πληθυσμιακά μεγέθη της κατά τις δύο πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα.

Το 1905 η Ιερισσό είχε πληθυσμό κάτω από 2000 κατοίκους, ενώ το 1913 έφθασε στους 2110, (απογραφή της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας). Στη δεύτερη αυτή απογραφή ο συνολικός πληθυσμός της Χαλκιδικής ήταν 47.636 κάτοικοι και του γειτονικού προς την Ιερισσό Αγίου Όρους, που συχνά εξυπηρετούνταν από αυτή, 9.376.²⁰

Την περίοδο αυτή -και ιδιαίτερα μετά την απελευθέρωση και πριν την εγκατάσταση του Ιερισσιώτη γιατρού Μαρίνου- προσφέρουν υπηρεσίες στους κατοίκους της κωμόπολης (σε λιγότερο μόνιμη βάση) και άλλοι γιατροί, πέραν των προαναφερθέντων της οθωμανικής περιόδου. Είναι οι Αντ. Παλαμίδης²¹, Κύρκος Κότσιανος²² και Αργύρης Παπαδόπουλος²³, με μόνιμη έδρα τον Πολύγυρο, ο Κωνσταντίνος Καραλιόλιος από τη Λιαρίγκοβη, ο Ζαφείρης (γνωστότερος ως Γαλασιάνος) από τη Γαλάτιστα, αλλά και ο τότε νομιάτρος Χαλκιδικής Πολυγυρινός Γεώργιος Παπανικολάου (γνωστός και ως Γ. Σκότ, με το ψευδώνυμο του λογοτέχνη).

Η εξασφάλιση μόνιμου γιατρού, αλλά και άλλων γιατρών με συχνότερες επισκέψεις στην Ιερισσό, ήταν

ο βασικός λόγος που, σύμφωνα με την ειδησιογραφία της εφημερίδας «**ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ**» της Θεσσαλονίκης, της «**γρίπη που κάμνει θραύσιν**» στα τέλη του 1918 αντιμετώπιστηκε με επιτυχία στην ιστορική κωμόπολη. Όπως μας πληροφορεί «**ενεφανίσθη κατ' αρχάς εις Ιερισσό, μετεδόθη δ' εκείθεν εις Ίσβορον, Μαχαλά, Λιαρίγκοβην, (...) και Νεοχώριον. Εις τον Ίσβορον εσημειώθησαν 27 θάνατοι, 140 δε είναι ήδη προσβεβλημένοι. Εζητήθη η αποστολή ιατρού, διότι και ο ιατρός του χωρίου προσεβλήθη υπό της γρίπης**»²⁴.

Το θέμα της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης στην Ιερισσό αποτελεί ένα μέρος της ιστορίας της. Ενδιαφέρον θα είχε και η παρουσίαση, σ' ένα μελλοντικό τεύχος του «**ΚΥΤΤΑΡΟΥ**», της ιατρικής βοήθειας που παρασχέθηκε (ή δεν παρασχέθηκε) στους τραυματίες του καταστροφικού σεισμού της 26ης Σεπτεμβρίου του 1932. Ήδη υπάρχει το υλικό (εφημερίδες της εποχής, φωτογραφίες, μαρτυρίες κ.ά.) και διατίθεται σε μελλοντικούς αρθρογράφους...

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- 1 Στη Χαλκιδική δεν υπήρξαν ποτέ, ως υπολογίσιμη στρατιωτική δύναμη. Ίσως να ήταν κι αυτός ένας από τους λόγους της αποτυχίας του επαναστατικού κινήματός της, καθώς ουσιαστική βοήθεια δεν υπήρξε από πουθενά...
- 2 Θάνου Βερέμη, καθηγητή Ιστορίας Πανεπιστημίου Αθηνών, «**Φράκο ή φουστανέλα**» εφημ. «**Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ**», Κυριακή 27 Φεβρουαρίου 2011, σ.21.
- 3 Μάρθα Πύλια, καθηγήτρια Οθωμανικής Ιστορίας στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Η ιατρική στο κλίμα του Διαφωτισμού, εφημ. «**Η ΑΥΓΗ**» Παρασκευή 4 Μαρτίου 2011
- 4 Δημήτρη Πετρίδη, Ο θάνατος, οι θρησκείες και η ιδεολογία του φόβου, Αθήνα 2008, σ. 105. Ο Δ. Πετρίδης είναι γιατρός του ΕΣΥ και προσφέρει χρόνια τις υπηρεσίες του στο Γ. Ν. Χαλκιδικής.
- 5 Κ. Κούμα, Ιστορία των ανθρωπίνων πράξεων, σ.555. Πρβλ και Φωτίου Γ. Οικονόμου, Τα σχολεία της ενιαίας Ηπείρου, στους χρόνους της τουρκοκρατίας (1453-1913), Αθήνα 1987, σ. 5: «**Μετά την κατάκτηση της Ηπείρου από τους Τούρκους και μέχρι τις αρχές του 17ου αι. βαθύ πνευματικό σκοτάδι κάλυπτε την Ήπειρο και όλη την τουρκοκρατούμενη Ελλάδα**».
- 6 Βλ. και Δ. Α. Κυριαφίνη, Τα γιατροσόφια στην Αρναία, περ. «**ΑΡΝΑΙΑ**», τ. 48, σ. 7.

7 Το ημερολόγιο το έθεσε υπόψη μου ο συνεκδότης του περ. «**ΚΥΤΤΑΡΟ**» και φίλος Χρήστος Καραστέργιος. Τον ευχαριστώ.

8 Ήρθε στη Λιαρίγκοβη από την Εύβοια, όπου και γεννήθηκε.

9 εφημ. «**Φάρος της Μακεδονίας**», φ. 1135/15-4-1887, σ. 2, πρβλ Σταύρου Σταυρίδη, Η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη στη Χαλκιδική κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας, Πρακτικά του τέταρτου Πανελληνίου συνεδρίου με θέμα «**Η Χαλκιδική κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας**», Θεσσαλονίκη 1998, σ. 555-556, Γεράσιμου Πεντάγαλου, Ιατρική στο μέγιστο Μακεδονικό χώρο το 19ο αιώνα, Δ. Κύρου, Ο Αύλωναρίτης γιατρός Κ. Κοτρόζος. Η ζωή του και οι περιπέτειές του στη Χαλκιδική, περ. «**Το ρόπτρο**», τ. 31/2010, σ. 24.

10 εφημ. «**ΑΛΗΘΕΙΑ**» φ. (195)-43, 23 Σεπτεμβρίου 1904, σ. 3.

11 εφημ. «**ΑΛΗΘΕΙΑ**» φ. (198)-46, 30 Σεπτεμβρίου 1904, σ. 3.

12 Σπούδασε κάνοντας χρήση του κληροδοτήματος της Πολυγυρινής Τριανταφυλλιάς Κριεζή. Όπως καθόριζε η ίδια στη διαθήκη της, όταν ζούσε στην Αθήνα, το προόριζε για την υποτροφία δύο Πολυγυρινών φοιτητών στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας.

13 Γιάννη Κ. Αικατερινάρη, Η Χαλκιδική στον εθνικό διχασμό (1916-1917), επίσημα έγγραφα και μαρτυρίες, περ. «**ΠΟΛΥΓΥΡΟΣ**», τ. 16, Μάιος-Ιούνιος 2003, σ. 24-25. π.ρ.βλ. Γιάννη Κ. Αικατερινάρη, Η ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά του Πολυγύρου, αφιέρωμα εφημ. Πολυγύρου «**Παρατηρητής**», τ. 33 (1982).

14 Οι ζωγάδες, οι αιμορροΐδες.

15 βλ. Δήμ. Χαριστού, Οι βδέλλες, περ. «**ΠΟΛΥΓΥΡΟΣ**», τ. 22, Μάιος-Ιούνιος 2004, σ. 23.

16 Από το λατινικό *condoctus* = μισθωτός, λεξικό Μπαμπινιώτη. Στις ελληνόφωνες χριστιανικές κοινότητες πρωτοεμφανίστηκε ως εξασφάλιση υπηρεσιών από «κοινό» γιατρό.

17 Διατηρήθηκε η ορθογραφία του πρωτοτύπου.

18 Μονόφυλλο έγγραφο σε διαστάσεις 21 X 26,8 εκ.

19 Διατηρήθηκε η ορθογραφία του πρωτοτύπου.

20 Μ. Λιλιμπάκη - Σπυροπούλου, Χαλκιδική, η εξέλιξη του οικιστικού δικτύου κατά την περίοδο 1912-1960, Πολύγυρος 2004.

21 Ο Αντώνης Παλαμίδης πέθανε νέος, το 1914, ασκώντας την ιατρική για λίγα μόνο χρόνια.

22 Χρημάτισε βουλευτής (αντιβενιζελικός) στη δεκαετία μετά την απελευθέρωση του '12 και όταν η Χαλκιδική αποτελούσε ακόμη Υποδιοίκηση (μέχρι το 1924, που έγινε νομός).

23 Ο Αργύριος Παπαδόπουλος το 1900, όπως φαίνεται σε σχετική κατάσταση ομολόγων, χρωστούσε στο Σταμάτη Καΐρη 35 λίρες Τουρκίας.

24 εφημ. **ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ**, 17 Νοεμβρίου 1918. ■

κομμώσεις ανδρών

men's hair

Δημήτρης Γιαγλής

Ιερισσός Χαλκιδικής - τηλ. 23771-10044

ΠΑΠΑΠΑΥΛΟΣ

BOSCH CAR SERVICE Τα πάντα υπεύθυνα & προσιτά

BOSCH Service

Γενικό SERVICE από 100 €

ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΕΛΑΣΤΙΚΩΝ

175/70R13 B250 82I	220 €	185 €
185/60R14 ER300 82H	270 €	235 €
195/50R15 ER300 82H	280 €	235 €
205/55R16 ER300 91A	430 €	370 €
225/45ZR17 ER30 91W	650 €	520 €
185R14C R630 102R100	380 €	260 €

noкия TYRES

ΣΟΚ

ΤΙΜΕΣ

Ιερισσός Χαλκιδικής

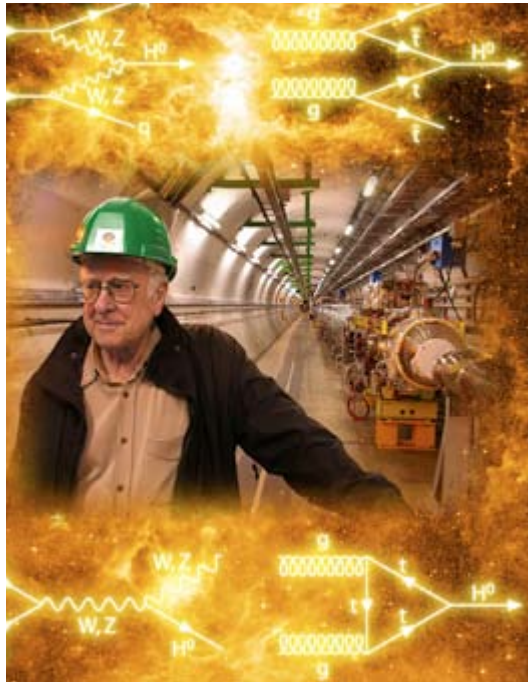
Τηλ.: 23770 22010, FAX: 23770 41151 Κιν.: 6974829064

ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Κείμενο : ΣΤΑΥΡΟΣ ΑΥΓΟΛΟΥΠΗΣ, Καθηγητής Αστρονομίας Α.Π.Θ.

Σήμερα βρισκόμαστε μπροστά στο ξεκίνημα μιας νέας θεώρησης της Φυσικής και το μεγάλο στοίχημα για τον 21ο αιώνα είναι η διατύπωση μιας ενιαίας Θεωρίας των Πάντων, που θα δίνει απαντήσεις για κάθε κλίμακα και πτυχή του Σύμπαντος.

Αυτό έγινε ο καμμός κι ο πόθος των επιστημόνων, προκειμένου να φτάσουμε ως ανθρώπινο γένος στη φάση των κοσμολογικών ανακαλύψεων. Τα βλέμματα είναι τώρα στραμμένα στο πείραμα του CERN. Μολονότι στο πείραμα αυτό του Μεγάλου Επιταχυντή (LHC) του CERN ο «κύριος καταζητούμενος» είναι το σωματίδιο Higgs, οι επιστήμονες ελπίζουν να βρουν μέσα από αυτό το πείραμα απαντήσεις και για άλλα άλυτα έως σήμερα κοσμολογικά προβλήματα.

Ο Peter Higgs, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου, ο οποίος επινόησε τα πεδία Higgs.

Μερικοί από αυτούς πιστεύουν ότι θα βρεθούμε σύντομα μπροστά σε μεγάλες εκπλήξεις και φιλοσοφικές αναταράξεις, αν προκύψει «ο κόσμος των πολλών διαστάσεων». Αυτό το περιμένουν πολλοί – κυρίως υποστηρικτές της Κβαντομηχανικής – διότι μόνο έτσι πιστεύουν ότι θα απαντηθεί τελικά το γιατί οι μεγάλες βαρυτικές και γενεσιουργές δυνάμεις του ορατού μας κόσμου φαίνονται τόσο ασθενείς στην καθημερινότητά μας, δηλαδή μέσα στον μικρό ευκλείδειο χώρο των τριών διαστάσεων που αντιλαμβανόμαστε οι αισθήσεις μας. Μήπως, τελικά, οι δυνάμεις αυτές διαχέονται σε χώρο περισσότερων διαστάσεων και γι' αυτό μας επιτρέπουν να νικούμε το βαρυτικό πεδίο της Γης μας σηκώνοντας κάποια αντικείμενα από την επιφάνειά της;

Προβληματιζόμαστε, πλέον, έντονα για το αν είμαστε τόσο πολύ αιχμάλωτοι των πέντε αισθήσεών μας, ώστε να μας απαγορεύουν να αντιληφθούμε την πλήρη πραγματικότητα σε όλες της τις διαστάσεις. Είχε, επομένως, τόσο μεγάλο δίκιο ο κορυφαίος φιλόσοφος Πλάτωνας, που πίστευε ότι η εμπειρία της πραγματικότητας δεν είναι τίποτα άλλο παρά «οι σκιές» της πλήρους πραγματικότητας.

Η σύγχρονη Κοσμολογία δεν είναι πλέον η

επιστήμη της απλής διερεύνησης της μορφής του Σύμπαντος, που μας προσφέρουν τα όργανα παρατήρησης, αλλά είναι η επιστήμη που μελετά την ψυχή του Σύμπαντος. Είναι σήμερα παραδεκτό ότι η εικόνα ενός φυσικού φαινομένου, την οποία μας δίνει η παρατήρηση, δεν είναι μοναδική, αλλά διαφέρει ανάλογα με το είδος της παρατήρησης.

Οι αισθητές εμπειρίες βοηθούν αναμφισβήτητα στην απόκτηση της γνώσης, η οποία, όμως, είναι περιορισμένη και διαμορφωμένη από τα αισθητήρια όργανά μας. Μα, τελικά, η ανθρώπινη επιστήμη κερδίζει έδαφος στον χώρο της κατανόησης του Σύμπαντος, χρησιμοποιώντας τη δύναμη της «Μαθηματικής Νόησης», η οποία υπερβαίνει τον χώρο των ανθρώπινων αισθήσεων, καθώς μπορεί να ξεπερνά τον αισθητό χώρο των τριών διαστάσεων. Πράγματι, η επιστήμη των Μαθηματικών μπορεί να συνδέει με λογικό τρόπο τη γνωστή σε όλους μας πραγματικότητα με την «πραγματικότητα» που δεν μπορούν να συλλάβουν οι πέντε αισθήσεις μας.

Το Σύμπαν το αντιλαμβανόμαστε, τελικά, όπως έχει τη δυνατότητα ο Νους του ανθρώπου να το παρουσιάσει, με τη βοήθεια, ασφαλώς, και των αισθήσεων, οι οποίες, μάλιστα, σήμερα ενισχύονται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τα όργανα παρατήρησης που παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία. Οι αισθήσεις μας μπορούν να καταγράψουν σχήματα που παίρνουν μορφές μέσα σε χώρους το πολύ τριών διαστάσεων, που περιγράφονται από τη γνωστή ευκλείδεια γεωμετρία.

Το ότι ο άνθρωπος αντιλαμβάνεται μορφές και σχήματα του συμπαντικού περιβάλλοντός του, αυτό οφείλεται στο ότι οι αισθήσεις μας δημιουργούν ιδεατές τομές στο συμπαντικό χωροχρονικό συνεχές. Οι τομές αυτές, που θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως «σκιές», των όσων διαδραματίζονται στο Σύμπαν, δημιουργούν υποχώρους που μπορούν να γίνουν αντιληπτοί από τις αισθήσεις, διότι με μεγάλη ακρίβεια συμπεριφέρονται ως ευκλείδειοι χώροι.

Όταν, όμως, θέλουμε να μελετήσουμε συνολικά μεγάλες περιοχές του Σύμπαντος ή και ολόκληρο το Σύμπαν, τότε, επειδή δεν είναι δυνατό αυτό να γίνει από τις ανθρώπινες αισθήσεις, τον ρόλο αναλαμβάνει η μαθηματική επιστήμη, δημιουργώντας τα γνωστά πρότυπα (μοντέλα).

Επομένως, τίθεται ξανά το ερώτημα, μήπως οι μορφές και τα σχήματα που αντιλαμβανόμαστε αποτελούν ψευδείς απεικονίσεις άλλων, πραγματικών μεν, αλλά μη αισθητών γεγονότων, τα οποία αποτυπώνονται σε μικρά κομμάτια των ευκλείδειου χώρου, τα οποία, τελικά, έχουν τη δυνατότητα να αντιληφθούν οι αισθήσεις μας.

Επιστρέφουμε, λοιπόν, πάλι αφενός στους προσωκρατικούς φιλοσόφους μας και αφετέρου ιδιαίτερα στη θεωρία των ιδεών της πλατωνικής φιλοσοφίας, η οποία θεωρεί ότι ο αισθητός κόσμος δεν είναι τίποτα άλλο παρά ένα «φαινόμενο» και έτσι αναζητείται η σχέση μεταξύ του κόσμου των ιδεών, του λεγόμενου νοητού κόσμου, και του κόσμου των αισθητών αντικειμένων.

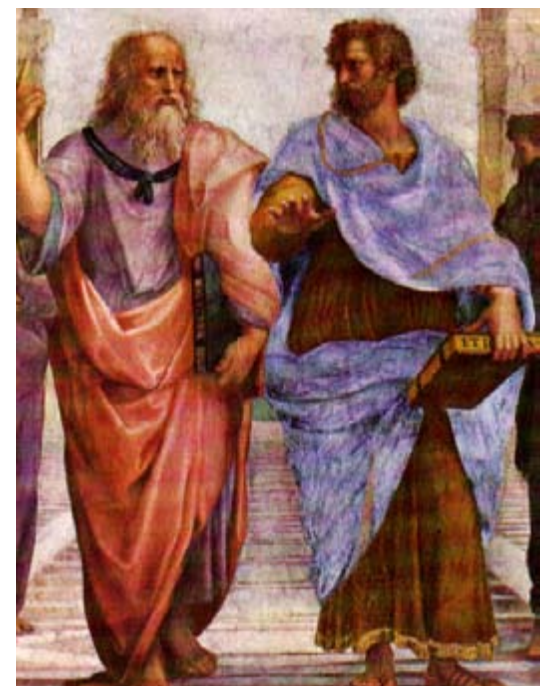
Ο Αριστοτέλης (384-322 π.Χ.) με τον

Τελικά, μπορεί η εκρηκτική αύξηση των γνώσεων στις Θετικές Επιστήμες να έκανε τον άνθρωπο να

πιστεύει στην παντοδυναμία της επιστήμης, αλλά αυτό δεν είναι καθόλου σωστό. Όσο περισσότερες γνώσεις αποκτούμε, τόσο περισσότερα γίνονται και τα ερωτήματα που ορθώνονται μπροστά μας, μια και η μεγάλη πρόοδος της γνώσης αναγκαστικά συνοδεύεται και από μια γιγαντιαία πρόοδο της άγνοιας και δεν ξέρουμε για πόσο ακόμη η επιστήμη των Μαθηματικών θα μπορεί να λύσει τις μαθηματικές εξισώσεις που θα καταστρώνονται για την περιγραφή των νόμων της Φυσικής.

Σε κάθε περίπτωση, είναι πολύ σημαντικό για την ανθρωπότητα να σκορπίζεται η γνώση στο ευρύ κοινό, διότι, όταν αυτή περιορίζεται στη μικρή κοινωνία των ειδικών, τότε ο λαός αναγκαστικά οδηγείται στη χειρότερη μορφή φτώχειας, που είναι ο πνευματικός μαρasmus και, έτσι, οι επιστημονικές κατακτήσεις, αντί να υποστηρίζουν την άνοδο του ανθρώπου, απειλούν πλέον να προκαλέσουν την ολοκληρωτική καταστροφή του.

Ο ενθουσιασμός μας από τις ανακαλύψεις στο Διάστημα δεν μπορεί να αντισταθμίσει τις απογοητεύσεις μας από όσα συμβαίνουν πάνω στη Γη. Τα προβλήματά μας βρίσκονται εδώ και εδώ πρέπει να τα αντιμετωπίσουμε. Η πρόοδος των ευεργετικών όψεων των επιστημονικών κατακτήσεων δυστυχώς συμβαδίζει με την αλματώδη αύξηση και των καταστροφικών χαρακτηριστικών τους, όταν δεν μας διέπει η προμηθεϊκή φιλοσοφική αντιμετώπιση της χρήσεως της γνώσης.

Ο Αριστοτέλης (384-322 π.Χ.) με τον δάσκαλό του, Πλάτωνα (428-347 π.Χ.), σε στιγμή φιλοσοφικού διαλόγου για τα αιώνια και αναλλοίωτα πρότυπα των μεταβαλλόμενων αντικειμένων. Από τη «Σχολή των Αθηνών» του Ραφαήλ Σάντι.

Ο Αισχύλος, πριν από 2500 χρόνια, στο έργο του «Προμηθέας Δεσμώτης» αναφέρεται στην αυτοθυσία του Προμηθέα για να δωρίσει στους ανθρώπους αγαθά που ήταν προορισμένα μόνο για τους αθάνατους θεούς. Ο Προμηθέας γίνεται σύμβολο της κατοχής της γνώσης από τον άνθρωπο και της δίκαιης χρήσεώς της, διότι γνώση σημαίνει δύναμη και η δύναμη πρέπει να χρησιμοποιείται σωστά, για τη συνέχιση της ύπαρξης του ανθρωπίνου γένους. ■

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΕΝΑΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗ

Κείμενο : **ΜΑΡΙΑΝΝΑ ΡΙΤΣΑΡΝΤΣ**

“Ο τόπος είναι οι άνθρωποι του”, είπε κάποτε ένας σοφός. Είναι ένας πολυκύτταρος οργανισμός, που τα δομικά του στοιχεία αλληλεπιδρώντας μεταξύ τους, δημιουργούν ένα νέο σώμα με πολύπλοκες και διαφορετικές εκδηλώσεις μορφής. Αυτές ζητάμε να θίξουμε κάθε φορά απ’ αυτό το βήμα. Μια παράξενη λαχτάρα μας ωθεί να έρθουμε σε επαφή με τους ανθρώπους που μέσα απ αυτή την αλληλεπίδραση αναδεικνύουν και τον τόπο και τους ίδιους σαν προσωπικότητες.

Όταν μια υλική μορφή όπως το ξύλο παίρνει σάρκα και οστά και αναπλάθεται από την αρχή σε μια νέα υλική μορφή...

Όταν ένα κύτταρο αλληλεπιδρά...

«Γνώρισα έναν σπουδαίο ξυλουργό που ασχολείται με μία σπάνια τεχνοτροπία. Σχέδιο πάνω σε ξύλο "μαρκετερί" ονομάζεται, με πληροφορεί ο θηρευτής... ταλέντων. Πρέπει να τον γνωρίσουμε, σκέφτηκα. Πόσες φορές έχει κανείς την ευκαιρία να δει κάτι τόσο σπάνιο; Το όνομά του Συκιώτης Γιώργος, ντόπιος, γέννημα αυτού του γόνιμου τόπου.»

Ας γνωριστούμε...

Η συγκίνηση είναι πρωτόγνωρη όταν ο άλλος σε καλεί στο άβατο του. Στον ιερό χώρο που δημιουργεί, εμπνέεται και γεννά έργα με την προσωπική του σφραγίδα. Και αποκτά μεγαλύτερη αξία, όταν το έργο αυτό είναι πρωτοποριακό, όταν ο καλλιτέχνης έχει κάνει ένα βήμα πιο πέρα από την τέχνη του και γίνεται πρωτοποριακός. Η μυσή του στην σπάνια τέχνη του μαρκετερί, έγινε από μικρή ηλικία κοντά σε κάποιον Αιγύπτιο, απ’ όπου στη συνέχεια σε μια μακρόχρονη πορεία είκοσι τουλάχιστον χρόνων απόκτησε μια δική του καλλιτεχνική υπόσταση και κατάφερε να αποδώσει στα έργα του, το δικό του ξεχωριστό αισθητικό αποτύπωμα.

Η μυρωδιά του ξύλου γύρω έντονη. Τα σύνεργα παντού σε τάξη. Κάποια σχέδια σε ριζόχαρτο τραβούν την προσοχή μας. Ένα πολύπλοκο μοτίβο με λουλούδια και σκαλιστά μας τραβάει το ενδιαφέρον. Μια κούπα ζεστό καφέ στο χέρι και αμέσως φεύγει η αμηχανία. Εμείς αποσβολωμένοι προσπαθούμε να απορροφήσουμε κάθε τι. Ξυλόγλυπτες εικόνες, σχέδια πάνω σε ξύλο περίτεχνα, λίγο πιο πέρα ένα τάβλι με υπέροχα διακοσμητικά σχέδια και φίλντισι μου τραβά την προσοχή μου, κάτι μοναδικό.

Όταν μια υλική μορφή όπως το ξύλο παίρνει σάρκα και οστά και αναπλάθεται από την αρχή σε μια νέα υλική μορφή... αυτή είναι η πρώτη μας αίσθηση!

Το αντικείμενο

"Μαρκετερί" ή αλλιώς σχέδιο πάνω στο ξύλο με τη μορφή γεωμετρικών σχημάτων-ψηφιδωτά, που το ένα παντρεύεται με το άλλο σε μια νέα υλική μορφή. Αυτή η σπάνια τεχνοτροπία, άγνωστη στους περισσότερους, εφαρμόζεται σε κάθε λογής ξύλινη επιφάνεια, εικόνες ξυλόγλυπτες, πόρτες, σε ό,τι μπορεί ο καθένας να φανταστεί σε ξύλο.

Το αντικείμενο της εργασίας... Μαρκετερί! Τι σημαίνει αυτό; Ντρεπόμασταν να ρωτήσουμε μέσα

στην άγνοια μας. Είναι μια τέχνη σχεδόν άγνωστη στους πολλούς. Πρόκειται για μια τεχνοτροπία σε ξύλο, όπου διαφορετικά είδη ξύλου κόβονται, χαράσσονται αφού πρώτα σχεδιαστούν με περισσή ακρίβεια. Στη συνέχεια χωνεύονται το ένα με το άλλο, σε ένα ενιαίο σώμα. Τα σχέδια χαράσσονται στο ξύλο και τοποθετούνται σαν μοτίβο ψηφιδωτό πάνω του. Σπάνια υλικά χρησιμοποιούνται σ’ αυτό το περίτεχνο πάντρεμα! Δίπλα στο ξύλο μπορείς να βρεις ορείχαλκο, φίλντισι, ελεφαντοστό με τρία διαφορετικά είδη ξύλου. Αυτό είναι ένα βήμα πιο πέρα σε αυτήν την άγνωστη σε πολλούς τέχνη που φέρει την μοναδική σφραγίδα του καλλιτέχνη. Η απλή χαρακτηριστική πάνω σε ξύλο (το "απλή" σχήμα λόγου), έχει αποκτήσει μια νέα διάσταση. Αυτή η πρωτοπορία χαρακτηρίζει ένα δημιουργό και ανάγει το έργο του σε έργο τέχνης. Το αισθητικό κάλλος, η αισθητική εντύπωση που δημιουργούν σε συνδυασμό με την μοναδικότητα των σχεδίων, τη δυσκολία και το χρόνο που απαιτούν, επάξια

θα τα χαρακτηρίζαμε τα έργα του «**έργα τέχνης**».

Ξαφνικά μας τραβάει την προσοχή μια ξυλόγλυπτη εικόνα με το Χριστό. Απίστευτη η αίσθηση της αφής. Άσπρα δουλεμένη, με προοπτική και τόσο ζωντανή η αποτύπωση της έκφρασης στο πρόσωπο του πόνου. "Παιδιά, η τέχνη είναι αλλού" μας λέει με ύφος πατρικό. Μια περίτεχνη λωρίδα ξύλου αγκάλιαζε όλο το περίγραμμα της εικόνας. Τρία είδη διαφορετικού ξύλου, κολλημένα το ένα δίπλα στο άλλο, είχαν τοποθετηθεί σε μία αρμονική και καλαισθητή εικόνα. Μία, μία οι ψηφίδες αριστοτεχνικά δεμένες η μία με την άλλη, έδιναν

την αίσθηση ενός νέου σώματος ξύλου με διαφορετικό χρώμα και μοτίβο από το σύνολο της εικόνας. Αυτό από μόνο του ήταν αρκετά δύσκολο

και πρωτοποριακό να το υλοποιήσει ακόμα και να το φανταστεί κανείς.

Τα υλικά σπάνια και προσεγμένα. Άγνωστα για μας είδη ξύλου, πολύσανδρος (ινδικός), μπαντούκ, σφενδάμη σε συνδυασμό με ορείχαλκο, ελεφαντοστό και φίλντισι.

Η δραστηριότητά του όμως είναι πολύπλευρη και δεν περιορίζεται σε απλά διακοσμητικά και χρηστικά αντικείμενα, αλλά και σε εκκλησιαστικά είδη. Υπέροχα σχέδια και χρώματα κοσμούν τέμπλα και εικόνες. Όλα αυτά οπωσδήποτε πρέπει κανείς να τα αγγίξει, να δει, να αφηθεί στην ομορφιά του. Αξίζει να σημειωθεί ότι αυτή την τεχνική την εφαρμόζει και σε πόρτες όπου μπορεί να δει κανείς αριστουργήματα από μασίφ ξύλο σε διαστάσεις από 1 έως 12 χιλιοστά, τα οποία χωνεύονται και δημιουργούν μοτίβα πάνω στην επιφάνεια του ξύλου!

Όλα αυτά βέβαια είναι μια μικρή θα λέγαμε προσπάθεια να σας μεταφέρουμε την αξία και την αισθητική ομορφιά που συνοδεύουν τις δημιουργίες αυτού του σεμνού, ταπεινού και χαρισματικού δημιουργού. Ας μας συγχωρηθούν τυχόν λάθη στην προσπάθειά μας... και τον ευχαριστούμε θερμά που δέχτηκε να μας φιλοξενήσει στο εργαστήριό του και να μοιραστεί μαζί μας τις δημιουργίες του.

Ένα κύτταρο σχολιάζει...

Μέσα από το βήμα που μου δίνεται και ξεκινώντας από τη θέση ότι «**ο τόπος είναι οι άνθρωποι του**», σας συνδέω με τα προηγούμενα. Ο άνθρωπος γίνεται ένα με το περιβάλλον του σε πλήρη αρμονία συγχωνεύεται και γονιμοποιεί ιδέες, παράγει έργα είτε πνευματικά, είτε υλικά που φέρουν την ταυτότητα αυτής της δημιουργικής ένωσης. Ενιαία εκδήλωση που συνιστά την ταυτότητα μας, την παράδοσή μας, τις δυνατότητες μας, τον πολιτισμό μας. Με σεβασμό για την τιμή που μας έκανε να μοιραστεί μαζί σας και μαζί μας σας παρουσιάσαμε ένα συντοπίτη μας που κουβαλάει όλα αυτά στην πλάτη του. Την παράδοση, τη λαϊκή έκφραση και μια σπάνια τεχνοτροπία που μετουσιώνεται σε μια μοναδική, καλλιτεχνική και πολιτιστική έκφραση. Δυστυχώς δεν δίνεται συχνά, σχεδόν ποτέ θα λέγαμε, η δυνατότητα στους ανθρώπους του τόπου μας να παρουσιάσουν και να αναδείξουν το έργο τους. Ούτε πλαίσιο δράσης και έκφρασης υπάρχει, ούτε βήμα. Οι άνθρωποι που σας συστήνουμε μας κάνουν την τιμή να μοιραστούν μαζί μας, αυτό που έχουν να προσφέρουν στον τόπο μας. Στο χέρι μας είναι να αξιοποιήσουμε αυτές τις δημιουργικές δυνάμεις για να προβάλουμε εμάς τους ίδιους και κατ’ επέκταση, τον τόπο μας, τον πολιτισμό μας σαν σύνολο! ■

«Παράπλευρη» διασκέδαση στο Μαύρο Αλώνι [φωτογραφία του Γ. Λαγόντζου]

«Χριστός Ανέστη» στο Μαύρο Αλώνι [φωτογραφία της Ε. Λεμπίδα]

Γυναίκες στον «Καγκελευτό»
[φωτογραφία της Μ. Χασάπη-Σιδερά]

Άνδρες στον «Καγκελευτό» [φωτογραφία της Μ. Χασάπη-Σιδερά]

«Πικνίκ» στο Μαύρο Αλώνι [φωτογραφία του Γ. Κούμαρου]

Μοντέρνα κορίτσια! [φωτογραφία της Χ. Χρυσούλη]

Αλάνια αγόρια! [φωτογραφία του Ν. Χρυσούλη]

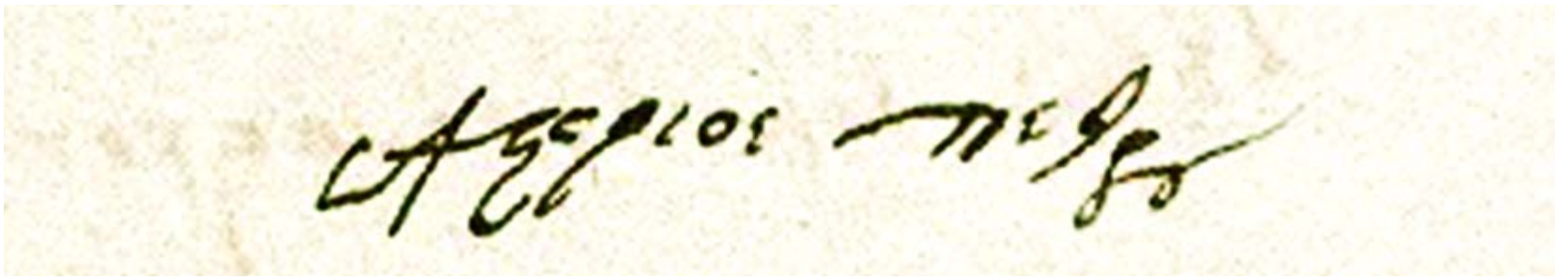
Ανδροπαρέα στην «Αρζεντίνα» με φόντο την «Βόλτα» [φωτογραφία του Θ. Γκατζώνη]

Για τον ...άνθρωπο καβάλα [φωτογραφία του Ν. Χρυσούλη]

1953, η επιτροπή ανέγερσης μπροστά απο το νεόκτιστο Δημ. Σχολείο [φωτογραφία του Χ. Παλιούρα]

ΕΝΑΣ ΙΕΡΙΣΣΙΩΤΗΣ ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ ΤΟΥ 1821 ΑΦΗΓΕΙΤΑΙ

Κείμενο : ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΡΑΣΤΕΡΓΙΟΣ

Φέτος συμπληρώνονται 190 χρόνια από την επανάσταση του 1821. Με αφορμή την επέτειο αυτή πολλά έντυπα, ηλεκτρονικά μέσα πληροφόρησης και τηλεοπτικές εκπομπές ασχολούνται με τα γεγονότα και τον χαρακτήρα του επαναστατικού-απελευθερωτικού κινήματος του '21. Νέες θεωρήσεις, αμφισβητήσεις της παραδοσιακής ιστοριογραφίας και προβληματισμοί ως προς την αναγκαιότητα της δημοσιοποίησης -και ως ποιο βαθμό- των νέων ιστορικών δεδομένων συνθέτουν τη σημερινή σύγχρονη οπτική ματιά της ιστορικής "πραγματικότητας" για τις ανάγκες, τους λόγους και τους ουσιαστικούς συντελεστές της εθνικής παλιγγενεσίας.

Σε ό,τι όμως αφορά στην πατρώα γη, μια σειρά εγγράφων και φακέλων αγωνιστών της Χαλκιδικής, που βρέθηκαν από εντυχή συγκυρία τα δύο τελευταία, κυρίως, χρόνια στα Γενικά Αρχεία του Κράτους, ήλθαν να φωτίσουν τη συμμετοχή των Χαλκιδικιωτών -και εν προκειμένω των Ιερισιωτών- στις επαναστατικές διαδικασίες και στη συμβολή τους στην ίδρυση του νεοελληνικού κράτους.

Μοιράζομαι λοιπόν με τους αναγνώστες του «ΚΥΤΤΑΡΟΥ» τη χαρά της πρώτης δημοσίευσης ενός εγγράφου, απ' αυτά που αφορούν στους αγωνιστές της Ιερισσού, και συγκεκριμένα ένα από το φάκελο του Αστερίου Πέτρου. Αποκαλύπτει, όχι μόνο τη δική του συμμετοχή στα δρώμενα της εποχής εκείνης, αλλά και πολλών άλλων κατοίκων της ηρωικής κωμόπολης. Μας κάνει να νοιώσουμε υπερήφανοι, αλλά και μας λυπεί το γεγονός ότι κανένας από τους θεσμικούς παράγοντες του τόπου, εκλεγμένους και μη, δεν προσπάθησε να προβάλλει τούτες τις δύσκολες μέρες ένα λαμπρό παρελθόν μιας πατρίδας, που την αντιμετωπίζουν μόνο για να παίρνουν, χωρίς ουσιαστικά να της προσφέρουν τίποτε (ιστορία μεταλλευτικών δραστηριοτήτων κ.ά.).

Να λοιπόν πως ο Ιερισιώτης αγωνιστής Αστέριος Πέτρου εξιστορεί, με σχετικό έγγραφο, την προσωπική του διαδρομή, μέσα στα ιστορικά γεγονότα:

«Χρονολογώ τις στρατιωτικές μου εκδουλεύσεις ως ακολούθως:

- 1821 Σ' αυτό το έτος η πατρίδα μου έλαβε τα όπλα, όπου και εγώ έτρεξα το στρατιωτικό πεδίο επικεφαλής πολλών στρατιωτών, με στρατηγό τον αειμνήστο Εμμανουήλ Παπά.
- 1822 Στο Τρίκερι κατά τον Αληπασάν, και το ίδιο έτος στο νησί της Σκιάθου κατά του Τοπάλπασιαν, υπό τις διαταγές του αειδήμου Καρατάσσου ως μπουλουκτσης.
- 1823 και 1824 Μετέβηκα στα Ψαρά, με τριάντα περίπου στρατιώτες, συγγενείς και συμπατριώτες μου, όπου οκτώ σκοτώθηκαν και έντεκα αιχμαλωτίστηκαν.

Έμεινα με το ένα τρίτο των στρατιωτών μου, και αφού εσύναξα και άλλους στρατιώτες,

μετέβηκα στην Ύδρα υπό τις διαταγές του Καρατάσσου που φύλαγε τότε εκεί.

1825 Στο Νεόκαστρο ή Σκινόλακα υπό τις διαταγές του Καρατάσσου, όπου έπεσαν εκεί τρεις από τους συγγενείς μου πολεμώντας κατά τον Ιμπραήμ Πασά και το ίδιο έτος πάλι γύρισα στην Ύδρα υπό τις διαταγές του Καρατάσσου.

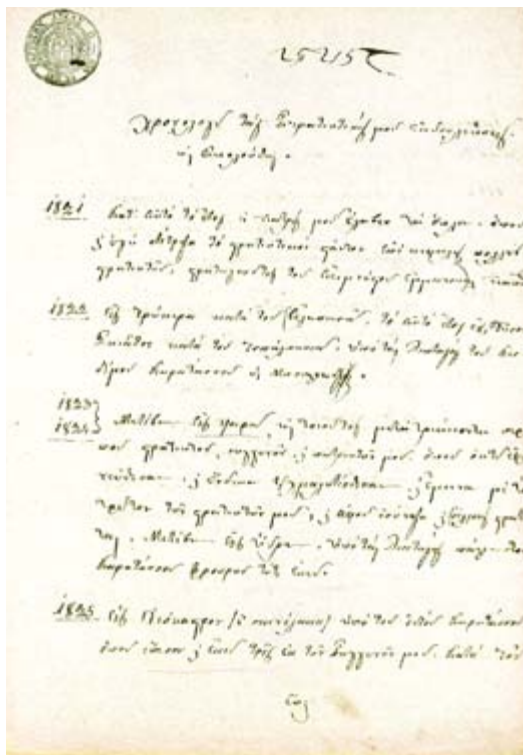
1826 Στην Αταλάντη με αρχηγό τον Καρατάσσο και στρατηγό τον κ. Ιωάννη Κωλέτη κατά του Μουστάμπεϊ.

1827 Στο Τρίκερι κατά του Νούρκα μπεϊ με αρχηγό τον Γάτσο και Καρατάσσο.

1828 Ήρθα στα Μέγαρα με τον Καρατάσσο για τον σχηματισμό των χιλιαρχιών, αλλά εξαιτίας των βασάνων μου τότε ασθένησα και πήγα στη Σκόπελο για ανάρρωση. Γι' αυτό έμεινα αβαθμολόγητος.

Την 15 Απριλίου 1846 Ο Ευπειθέστατος Σκάλα Αταλάντης. Αστέριος Πέτρου]»

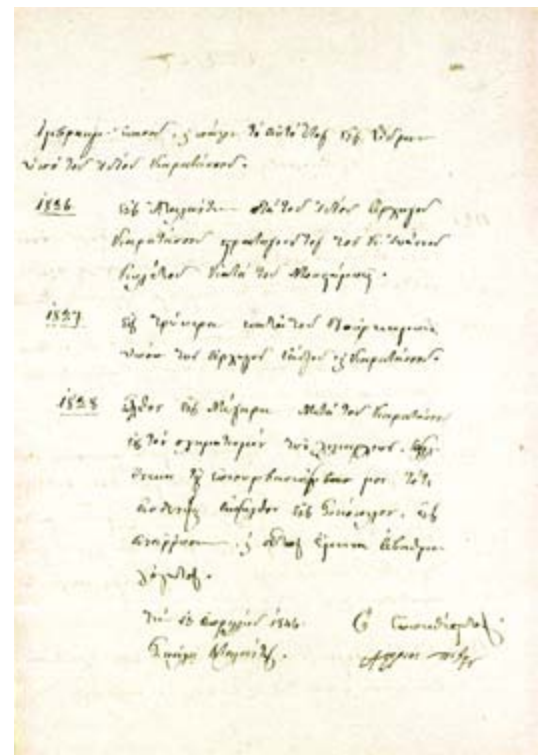
Λίγο παρακάτω διαβάζουμε πιστοποιητικό, που βρίσκεται στον προσωπικό του φάκελο:

Αστέριος Πέτρου διέθετε μεγάλη ακίνητη περιουσία στην Ιερισσό, που την αποτελούσαν οικίες, αγροί και αμπελώνες, καθώς και χρηματική περιουσία «ουκ ολίγων». Τα έχασε όμως όλα, όταν αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τα πατρία εδάφη, μετά την αποτυχία της επανάστασης της Χαλκιδικής, στην οποία όπως καταμαρτυρείται συμμετείχε ενεργά.

Προκύπτει, λοιπόν, από τις εκθέσεις αυτές, ότι επρόκειτο για ένα εύπορο κάτοικο της Ιερισσού, που μετά τη συμμετοχή του στο επαναστατικό κίνημα της Χαλκιδικής και την αναγκαστική προσφυγιά του, συνέχισε τον αγώνα στη νότια και νησιωτική Ελλάδα, ως Μπουλουκτσης-Οπλαρχηγός. Εκτός από τα στρατιωτικά του καθήκοντα, όπως αυτά προέκυπταν από την ειδικότητα και τον βαθμό του, είχε επιφορτισθεί -όπως όλοι οι μπουλουκτσήδες- και με την ευθύνη της σίτισης των στρατιωτών του, αλλά και των οικογενειών τους. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποίησε τη χρηματική του περιουσία.

Κατά τη διαμονή του στη Σκόπελο διατηρούσε συνεταιρικά, κι ένα κοπάδι ζώα³, τα οποία πούλησε πριν την μετεγκατάστασή του, με άλλους Χαλκιδικιώτες στη

Πρωτότυπα έγγραφα από τον φάκελο του Α. Πέτρου [Εθνική βιβλιοθήκη]

« Πιστοποιούμε οι υποφαινόμενοι ότι ο Κύριος Αστέριος Πέτρου από την Ιερισσό της Μακεδονίας σύμφωνα με την ανά χειρας του στρατιωτική έκθεση, άμα εξερράγη κατά το 1821 έτος ο υπέρ της ανεξαρτησίας ιερός αγώνας, έδραξε τα όπλα και έδρασε με γενναιοφροσύνη κατά των τυράννων της πατρίδας του παρενρεθείς...».

Σε άλλο σχετικό έγγραφο οι συναγωνιστές του Αναστάσιος Χιμεντός και Θανάσης Σαραφιανός από τη Βάλτα¹, Μιχάλης Βασιλείου και ο Αθανάσιος Βλαχομιχάλης², επίσης συντοπίτης μας, πιστοποιούν ότι ο

Σκάλα Αταλάντης. Από τον παραλιακό αυτό οικισμό αναγκάστηκαν -λόγω ενός μεγάλου σεισμού- όλοι οι Μακεδόνες αγωνιστές να μετοικήσουν στην Αταλάντη. Με τη συνδρομή της επιτροπής για την αποκατάστασή τους, -στην οποία συμμετείχε και ο Γ. Χρυσίδης (1801-1873), της γνωστής Πολυγυρινής οικογένειας Παπαγιαννάκη-Αικατερινάρη- ιδρύθηκε ο οικισμός των «Μακεδόνων εποίκιστών» της Νέας Πέλλης⁴. Από τη μελέτη επίσης του φακέλου του Πέτρου, μπορεί να συμπεράνει κανείς, ότι πρέπει να γνώριζε τουλάχιστον τη στοιχειώδη γραφή-«κολλυβογράμματα», σπάνιο φαινόμενο >>

» στους αγωνιστές εκείνης της εποχής. Την υπόθεση, ωστόσο, μιας σχετικής μόρφωσής του ενισχύει και το γεγονός της εκλογής του, από τους Μακεδόνες της Νέας Πέλλης Αταλάντης, ως πρώτου παρέδρου της νέας του πατρίδας. Ακόμη προκύπτει ότι έχαιρε της εκτίμησης των συναγωνιστών του ότι η μη ανάδειξή του σε υψηλότερο βαθμό στη στρατιωτική ιεραρχία -κατετάγη στη δεύτερη τάξη των υπαξιωματικών- οφειλόταν στην ασθένειά του, κατά την εποχή των κρίσεων.

Ο Αστέριος Πέτρου, λοιπόν, είναι ένας από τους πολλούς Χαλκιδικιώτες αγωνιστές, που πρόσφεραν στο αγώνα, τόσο στην ιδιαίτερη πατρίδα τους, όσο και στο νέο ελληνικό κράτος, όταν αυτό ιδρύθηκε. Αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα των Χαλκιδικιωτών και εν προκειμένω των Ιερισσιωτών, που συνέχισαν αγώνες και ζωή στη νότια Ελλάδα. Πρόσφερε ψυχή και καρδιά, χωρίς καμία υστεροβουλία, χωρίς καν να σκεφθεί τις συνέπειες που θα επέσυρε για τους δικούς

Κτητορική επιγραφή του ναού των Αγίων Αναργύρων στο Κλήμα της Σκοπέλου. Ο ναός κατασκευάστηκε από τον αγωνιστή Στεριανό Μαρίνο και γράφει: «ΚΑΠΕΤΑΝ ΣΤΕΡΙΑΝΟΣ ΕΚ ΧΟΡΑΣ ΓΟΜΑΘΗ ΕΙΝΑΙ Ο ΚΤΙΤΟΡΑΣ ΕΤΟΣ 1828 ΕΝ ΜΗΝΙ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ». [Η φωτογραφία στάλθηκε από τον πάτερ Κων. Γ. Καλλιανό, ιερέα στη νήσο της Σκοπέλου, στον φίλο μου και ερευνητή επίσης Νίκο Παπαϊκονόμου από τα Δουμιά της Χαλκίδας.]

του, η δική του συμμετοχή στον αγώνα (αντίποινα για τους δικούς του, προσωπικές ταλαιπωρίες)...

Πολλοί, εξάλλου, Ιερισσιώτες αγωνιστές του '21 είχαν ανάλογη ή και διαφορετική μοίρα. Άλλοι παρέμειναν στη Σκόπελο και στη Σκιάθο, όπως ο Μανώλης Γεωργίου⁵, άλλοι εγκαταστάθηκαν στην Αταλάντη, όπως η οικογένεια των Βλαχομιχαλαίων και άλλοι σκορπίστηκαν στο νεοσύστατο τότε ελληνικό κράτος, όπως ο Χριστόδουλος Γεωργίου στη Χαλκίδα και άλλοι αλλού.

Ενδιαφέρουσα διαδρομή αποτελεί και αυτή του Ιερισσιώτη αγωνιστή **Γεωργίου Δημητρίου**. Μετά την καταστολή του επαναστατικού κινήματος της Χαλκιδικής και την κάμψη της αντίστασης των πολιορκημένων της Κασσάνδρας, συνέχισε την αγωνιστική του δράση και επέστρεψε πάλι στη Μακεδονία. Τούτη τη φορά, τον Φεβρουάριο του 1822, πήρε μέρος στη μάχη της Νάουσας. Λίγο αργότερα βρέθηκε στο Κομπότι της Ηπείρου, όπου συμμετείχε στη γνωστή ομώνυμη μάχη. Αλλά και λίγα χρόνια αργότερα, το 1826, ήταν ανάμεσα στους Χαλκιδικιώτες, που μαζί με τους άλλους ηρωικούς πολιορκημένους υπερασπίστηκε την ιστορική πόλη του Μεσολογγίου.

Δεν ήταν βέβαια λίγοι εκείνοι, που μετά την έκδοση από την Υψηλή Πύλη του φερμανιού της αμνήστευσης, γύρισαν πάλι πίσω στη Χαλκιδική. Ένας απ' αυτούς ήταν ο οπλαρχηγός Στεργιανός Μαρίνος⁶ - Γοματιανός στη καταγωγή-, που το 1828 έγινε αρχισερδάρης στην πύλη εισόδου στο Άγιο Όρος. Εγκαταστάθηκε μόνιμα στην Ιερισσό και μπορεί να θεωρηθεί ως ο γενάρχης της μεγάλης οικογένειας των Μαρινάδων. Τελευταία αναφορά την περίοδο αυτή για τον αγωνιστή έχουμε στα Θεσσαλικά Χρονικά του 1971. Ο Τσάμης Καρατάσος σε επαναστατικό κίνημα που ετοίμαζε στη Μακεδονία το 1836 μεταξύ των άλλων κατήχησε και τον Στεριανό

Μαρίνο. Αυτό δεικνύει και τη σημασία που έδινε στη συμβολή του αγωνιστή⁷.

Υπήρξε, ωστόσο, κι ένας μεγάλος αριθμός Ιερισσιωτών αγωνιστών, που έπεσαν στα πεδία των μαχών της Χαλκιδικής και της νότιας Ελλάδας, όπως ήταν αυτοί στα Ψαρά και στον Σχινόλακα, στους οποίους αναφέρεται ο Αστέριος Πέτρου.

Οι ιστορικές, όμως, μνήμες ξεθώριασαν στην Ιερισσό. Τις σώζει, θα έλεγα, η λαϊκή παράδοση, το έθιμο «**στον μαύρου νιου τ'αλών'**», που είναι το μεγαλύτερο και γνωστότερο πανηγύρι του τόπου μας. Όλη η τελετουργική διαδικασία του επικεντρώνεται στην ανάκληση της μνήμης για τους νεκρούς της επανάστασης του 1821. Δεν είναι τυχαίο ότι ως ημερομηνία του γιορτασμού καθορίστηκε η τρίτη ημέρα του Πάσχα, γιατί την ημέρα εκείνη επιβιώνει σε πολλούς λαούς της Βαλκανικής, αλλά και του σημερινού Ελληνικού χώρου, ο εορτασμός της Ανάστασης στα νεκροταφεία με τη τέλεση τρισάγιου καθώς και άλλα παραπλήσια Αναστάσιμα έθιμα. Είναι δηλαδή ένα θεατρικό δρώμενο, που διέσωσε η λαϊκή παράδοση και αναπαριστά μουσικοχορευτικά την έναρξη, την πορεία και την κατάληξη της επανάστασης στη Χαλκιδική⁸.

Το πέρασμα των χορευτών κάτω από τα σταθιά και την αψίδα ζωντανεύει, ως ιστορική συλλογική μνήμη, το συγκλονιστικό γεγονός της παράδοσης των Χαλκιδικιωτών στον Μεχμέτ Εμίν, όταν τον Δεκέμβριο του 1821 πραγματοποιούσαν την αναγκαστική έξοδό τους από το Άγιο Όρος. Την πληροφορία αυτή, όπως και πολλές άλλες, που δεν έτυχαν της απαιτούμενης δημοσιότητας (λ.χ. η υπόδειξη στους Τούρκους του περάσματος, με τα αβαθή νερά, στον Ισθμό της Ποτειδαιας, από τον Παπαχρήστο, παπά του χωριού Ζουμπάτες), μας τις έδωσε ο γέρο Αργυρός, αυτόπτης μάρτυρας του «**χαλασμού**», με έγγραφο-μαρτυρία του, που σώζεται στην Εθνική Βιβλιοθήκη⁹. Την ίδια πληροφορία την επιβεβαιώνει και η Αθηνά Γαϊτάνου-Πιαννίου από την Αρναία το 1930¹⁰.

Όπως και να έχει ο καγκελευτός χορός αποτέλεσε αντικείμενο λαογραφικής έρευνας, αλλά και πηγή

έμπνευσης για καλλιτέχνες. Το 1974 ο ζωγράφος Νίκος Γ. Παράλης, χρησιμοποιώντας μια παλαιότερη φωτογραφία από τον Ιερισσιώτικο ιστορικό χορό, φιλοτέχνησε μια εξαιρετική αφίσα για την έκθεση εικαστικών στην Αθήνα. Την παρουσιάζω στο περιοδικό, με σχετικά σχόλια για τον δημιουργό της.

Ο ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΝΙΚΟΣ Γ. ΠΑΡΑΛΗΣ (1941-1995)

Ήταν γιος του μεγάλου νεοέλληνα ζωγράφου Πύργου Παράλη, από τον Πολύγυρο, όπου και χάρισε το πατρικό του σπίτι για δημοτική πινακοθήκη. Τελείωσε σπουδές στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας.

Μυήθηκε από μικρός στις αρχές της φύσης, αυτές που ερμήνευσαν και ακολούθησαν οι λαϊκοί καλλιτέχνες. Μελέτησε τα έργα του λαϊκού πολιτισμού και πάλεψε, μέχρι τέλους, για τη διάσωσή τους. Πάντα πίστευε ότι είναι αυτά που χαρακτηρίζουν την αυθεντική παράδοση και αποτελούν την αφετηρία πνευματικής ανέλιξης, αυτά που αποκαλύπτουν την πολιτισμική, κοινωνική και οικονομική ζωή, την ιστορία και το πνεύμα του γενέθλιου τόπου. Με τέτοια παιδεία εικονογράφησε, όταν ήταν μόλις είκοσι δύο χρονών, τη νουβέλα του Μένη Κουμαντάρεα «**Η Δόξα του Σκαπανέα**», που δημοσίευσε η «**Επιθεώρηση Τέχνης**» το 1963 (τ.102 και 103).

Οι μεταπτυχιακές σπουδές που ακολούθησε στην Αγγλία, στη Royal Academy αρχικά και στη Σχολή Καλών Τεχνών του Reading στη συνέχεια (1971-1973), του άνοιξαν άλλους ορίζοντες και μία διαφορετική θεώρηση της ζωγραφικής.

Η σύζευξη των αξιών της παράδοσης και της σύγχρονης εικαστικής αντίληψης κυριάρχησαν έκτοτε στα έργα του. Σημαντικό ρόλο σ' αυτό έπαιξε η συναναστροφή του με καταξιωμένους ανθρώπους των Γραμμάτων και των Τεχνών, όπως ο Νίκος Γαβριήλ Πεντζίκης (φίλος του πατέρα του), ο Στρατής Δούκας, ο Φώτης Κόντογλου και άλλοι.

Μετά την επιστροφή του στην Ελλάδα συμμετείχε, το 1974, στην ίδρυση του Κέντρου Εικαστικών Τεχνών της Αθήνας.

Πέρα από τις ατομικές εκθέσεις, σημαντικές ήταν οι συμμετοχές του στην έκθεση της Φλόριντα της Αμερικής, το 1966, στις πανελλήνιες εκθέσεις του 1965 και του 1967, στις εκθέσεις του Μουσείου Μοντέρνας Τέχνης της Οξφόρδης το 1973 και των Ελλήνων καλλιτεχνών στο Άμστερνταμ, το 1981.

Μια μεγάλη περίοδο της ζωής του ασχολήθηκε με πειραματισμούς πάνω σε πλαστικές αναζητήσεις χρησιμοποιώντας αντικείμενα καθημερινής χρήσης (σακούλες, μουσολούκια, σπιρτόξυλα) ή συμβολισμούς, όπως τα σήματα οδικής κυκλοφορίας.

Στην εικαστική αυτή προσέγγισή του χαρακτηριστική είναι η σύνθεση, που χρησιμοποιήθηκε, και ως αφίσα, το Δεκέμβριο του 1974 στην έκθεση του Κέντρου Εικαστικών Τεχνών, επί των οδών Τσοΐσσα και Ζαΐμη στην Αθήνα. Η εκπληκτική φωτογραφία του καγκελευτού χορού της Ιερισσού, η χρήση των σπירתων και οι συνειρμοί που φέρνει η εικόνα ενός ταχυδρομικού φακέλου αποκαλύπτουν μία σχέση ομφάλιου λώρου ανάμεσα στη σύγχρονη εικαστική έκφραση του Νίκου και στη βαθειά γνώση της παράδοσης που τον έδενε με τη Χαλκιδική. Το πνεύμα αυτό κυριαρχούσε σε κάθε του δημιουργία, σε κάθε του ενέργεια, σε όλη του τη ζωή. Αξίζει εδώ να σημειώσει κανείς πως την Ιερισσό ο Νίκος την επισκέφθηκε πολλές φορές. Την τελευταία φορά ήταν με το φίλο του Γιάννη Αικατερινάρη, λίγες μέρες πριν τον θάνατό του...

- 1 Η σημερινή Κασσάνδρα.
- 2 Βλάχοι από τη Φτέρη του Ολύμπου, που είχαν εγκατασταθεί στην Ιερισσό.
- 3 Αθ. Καραθανάσης, Μακεδονικά Σύμμεικτα Κασσανδρινοί και άλλοι Μακεδόνες στην Σκόπελο (1831), σελ. 80.
- 4 Πάννη Κ. Αικατερινάρη, Χαλκιδικιώτες αγωνιστές του 1821 στην άλλη τους πατρίδα, τη Λοκρίδα, ΛΟΚΡΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, τ.3/1997, σ.35-43.
- 5 Χρήστου Καραστέργιου, Κώστα Υψηλάντη, «**Άγνωστοι Ιερισσιώτες αγωνιστές κατά την επανάσταση του 1821**», περ. «**ΚΥΤΤΑΡΟ**» τ.1, σ.20
- 6 Χρήστος Καραστέργιος, Η περιοχή της Ιερισσού στα μέσα του 19ου αιώνα με τα μάτια ενός περιηγητή, ΚΥΤΤΑΡΟ, τ. 4/2010, σ. 11.
- 7 Ντίνος Κονομός, Θεσσαλικά Χρονικά 1971, σελ.56. Έρευνα Παπαϊκονόμου Νίκος.
- 8 Η μελέτη όμως ενός τέτοιου έθιμου χρίζει περαιτέρω διερεύνησης και θα αποτελέσει μελλοντικά ένα χωριστό άρθρο.
- 9 ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ, τ.1, σ.20.
- 10 Δ. Κύρου, Η Λιاریγκοβη στα 1821, (Από ανέκδοτες σημειώσεις της Αθηνάς Γαϊτάνου-Πιαννίου γραμμένες το 1930), ΑΡΝΑΙΑ, τεύχος 4, Μάρτιος-Αύγουστος 1989, σελ. 17. ■

Ο ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ ΤΟΥ 1821 ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ (Η ΑΠΟΣΤΟΛΑΡΑΣ) ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΣΧΕΤΙΖΟΜΕΝΟΙ ΜΕ ΤΗΝ ΙΕΡΙΣΣΟ ΣΥΝΑΓΩΝΙΣΤΕΣ ΤΟΥ

(Πληροφορίες από το πόνημα «ΜΑΔΕΜΟΧΩΡΙΑΚΑ» του δασκάλου Νικολάου Βουργαρελίδη)

Κείμενο : ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Θ. ΚΥΡΟΥ, Φιλολόγος

Στο ενδιαφέρον ιστορικό άρθρο των Χρήστου Καραστέργιου και Κώστα Υψηλάντη, το οποίο δημοσιεύθηκε στο «ΚΥΤΤΑΡΟ ΙΕΡΙΣΣΟΥ» (φύλλο 1/2010, σσ. 4-6) με τίτλο: «Άγνωστοι Ιερισσιώτες αγωνιστές κατά την επανάσταση του 1821» γίνεται αναφορά επί πλέον και στον Γοματιανό αγωνιστή Απόστολο ή Αποστολάρα Βασιλείου με λίγα βιογραφικά του στοιχεία, όπως και σε άλλους αγωνιστές από τα Μαδεμοχώρια χωρίς βιογραφικά στοιχεία.

Με το άρθρο μου αυτό θέλω να καταθέσω μερικές συμπληρωματικές πληροφορίες για τον αγωνιστή Αποστολάρα, αλλά και μερικές πληροφορίες για σχετιζόμενους με την Ιερισσό συναγωνιστές του, ως συμβολή στην έρευνα για το πρόσωπό τους και γενικά για την Τοπική Ιστορία. Οι πληροφορίες αυτές καταγράφονται σε ένα σπουδαίο πόνημα-εργασία του Ηπειρώτη δασκάλου Νικολάου Βουργαρελίδη, ο οποίος υπηρέτησε σε αρκετά σχολεία χωριών της Βόρειας Χαλκιδικής, ανάμεσα στα οποία ήταν και το σχολείο της Ιερισσού¹. Το πόνημα του Ν. Βουργαρελίδη έχει τον τίτλο: «Τα Μαδεμοχωριακά» και άρχισε να γράφεται το 1878 στη Λιαριγόβη, αλλά ίσως δεν ολοκληρώθηκε. Το πόνημα του Βουργαρελίδη μάς ήταν γνωστό από τη δημοσίευση μεγάλου τμήματός του σε συνέχειες σε αρκετά φύλλα της εφημερίδας της Πολιτιστικής και Επιμορφωτικής Εταιρείας Αρναίας «ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ ΤΗΣ ΑΡΝΑΙΑΣ» (1976-1981) με την επιμέλεια και τον υπομνηματισμό του αείμνηστου Αρναιώτη δικηγόρου και ιστοριοδίφη Γιώργου Μαυρ. Παπαθανασίου. Η δημοσίευση έγινε από αντίγραφο του πονήματος, το οποίο έστειλε στην εφημερίδα το ζεύγος Δημ. Καρνατσιώτη και Νίκης Κοτσάνη (Αρναιώτισσας), το οποίο κατοικούσε στην Αθήνα.

Μέχρι τα μέσα του 2010 (132 χρόνια μετά από τη σύνταξή του) δεν γνωρίζαμε αν σωζόταν και

που βρισκόταν το (χειρόγραφο) πρωτότυπο του. Τότε ο φίλος, συνάδελφος και συνεργάτης κ. Νικ. Παπαοικονόμου ανακάλυψε στο Διαδίκτυο, ότι στον τόμο Στ' (1909), σελ. 342, του Περιοδικού «ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ» και συγκεκριμένα σε ανώνυμο άρθρο του με τίτλο: «Κατάλογος των Κωδίκων των εν Αθήναις Βιβλιοθηκών πλήν της Εθνικής ... Β'. Κώδικες της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας» καταγράφονταν δύο χειρόγραφοι Κώδικες του Ν. Βουργαρελίδη με αριθμό 22 και 23 και με τίτλο: «Τα Μαδεμοχωριακά». Μετά τη διαπίστωση (στη Δημοτική Βιβλιοθήκη Θεσσαλονίκης) ότι υπήρχε η καταγραφή στο παραπάνω περιοδικό, ο γράφων ευρισκόμενος στην Αθήνα (για άλλη αλλού έρευνα) επισκέφθηκε και το Ιστορικό Αρχείο της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας και φωτογράφησε τους δύο Κώδικες (47 και 9 σελίδες)².

Στον 1ο Κώδικα (αρ. 22), όπου περιέχεται το πρωτότυπο αυτόγραφο πόνημα και στο φύλλο 5β ο Βουργαρελίδης αναφέρεται στον Αποστολάρα, αλλά και σε άλλους αγωνιστές (τους ονομάζει «οπληρχηγούς») ως εξής: «*Εν Μαδεμοχωριοίς εγεννήθησαν και τινες οπληρχηγοί, ων τα ονόματα ουδόλω υπομινθήσκει η ιστορία. Τοιούτοι δ' υπάρχουν ο εκ Γοματίου Κωνσταντίνος Αποστολάρας, του οποίου απόγονός εστιν ο εν Θεσσαλονίκη ήδη διδάσκαλος της Κεντρικής Δημοτικής Σχολής Βασίλειος Αποστολάρας, ο εκ του αυτού χωρίου Στεριανός Μαρίνος, ούτινος η οικογένεια διαμένει εν Ιερισσώ και ο εν Ιερισσώ αποκαταστάς Κ. Δουμπιώτης εκ Δουμπιών, ου απόγονος είναι ο εν Αθήναις Κοσμάς Δουμπιώτης ο ατυχώς πως διευθύνας κατά τα τελευταία την ολύμπειον αναστάτωσιν, ο εκ Λιαριγόβης Αγαπητός διαμείνας εν αυτή τη κωμοπόλει μετά των υιών του και ο Ι. Κολοκύθας εκ Λιαριγόβης ωσαύτως και ο Τσαπρασλής. Τούτων ο μιν Αποστολάρας διεκρίθη εις πολλάς μάχας επί της επαναστάσεως κατά των Μουσουλμάνων. Το ανάστημα, ο αρρενωπός*

χαρακτήρ κατεστόλιζον τον άνδρα, εξαιρέτως δ' η ανδρεία του και γενναιοψυχία ήσαν τα έξοχα του μαχίμου ανδρός προτερήματα, απελθών δ' εις Ελ(λάδα) απεβίωσε· ο δε Μαρίνος διακριθείς μεν και εις άλλας κατά των Τούρκων συμπλοκάς, ιδίως δε κατά την περί Ορμυλιαν (Σερμύλην) μάχην καθ' ην μετά του συναγωνιστού του Αποστολάρα κατετρόπωσαν ολοσχερώς μυριάδας βαρβάρων και κατά την «Κομίτσαν» συμπολεμήσας μετά του Δ. Καρατάσου κατά το 1854 απεβίωσεν εν Ιερισσώ υπ' ασθενείας· ο δε Δουμπιώτης, όστις υπήρξεν ο κυριώτατος οπληρχηγός της επαναστάσεως των Χαλκιδέων διαγαγών άχρι του 1855 έρημον βίον απήλθε κατ' εκείνο του χρόνου εις άλλην ζωήν, ο δ' Αγαπητός αφού, απήλλαξε τους Μαδεμοχωρίτας δι' ατρύτων κόπων της Τουρκικής πανωλεθρίας κατά την εθνικήν ημών αναστάτωσιν του 1852, μολυνθείς εν Θεσσαλονίκη υπό χολερικού τύφου απέθανε κατά το 1855· ο Κολοκύθας εφονεύθη εν Νοβοσέλλω και ο Τσαπρασλής μετά την επανάστασιν του 1821 μετώκησεν εις Πειραιά ένθα η οικογένειά του και νυν διατρίβει· ότι δ' οι οπληρχηγοί ούτοι μετήλθον μέτρον φορολογικόν μετά την σύστασιν του Βασιλείου της Ελλάδος εν ταις παρακειμέναις τη γενετείρα των νήσοις και ιδίως εν Θάσω, ένθα πολλά διαταγαί από του 1828 σώζονται σταλείσαι υπ' αυτών είναι βεβαίότατον· και εις τεκμήριον του τοιούτου μέτρον των οπληρχηγών υπομινθήσκα μίαν διαταγήν του καπετάν Αποστολάρα υπό χρονολογίαν 1828 έχουσα ούτω: «Σ' εσένα, Χρήστο Κουνά4, σούμπασης Παναγίας6, άμα λάβης το παρόν μου να ειπής των Θασιτών να μου στείλουν το χαράτσι, γιατί άλλως μαύρα φείδια και οχιαίς θα τους φάγουν υπογεργ. Αποστολάρας Βοεβόδας και Ζαμπίτης της Θάσου».

Δεν πρέπει όμως να μεμφθώμεν τούτων των οπληρχηγών διά το πλεονεκτικόν των μέτρον· διότι ανατρέχοντες την ιστορίαν βρίσκομεν >>

Κυψέλη
Βασιλικός Πολτός
Φυσικό μέλι & κερι
Γύρη

Παπαθεολόγης Δ. Θεόδωρος
Ιερισσός Χαλκιδικής
Τηλ. & Fax: 23770 22 295
Κιν.: 6977 988 898

ΚΑΦΕ - ΜΠΟΥΓΑΤΣΑ
ΠΙΤΣΑ - ΤΟΣΤ
ΠΑΓΩΤΑ - ΓΛΥΚΑ

Χάλη γκάλη

Ιερισσός Χαλκιδικής
Κιν.: 6977 77 68 82

» *τοιαύτας πράξεις πολλές, μη παγιωθείσης της τάξεως εν τω νεοσυστάτω βασιλείω· Εν Ηπείρω, ως ήκουσα παρά του πατρός μου, πολλάι τοιαύται επιδρομαί συνέβαινον εκ των οπλαρχηγών Ηπείρου και Ακαρνανίας. Όθεν ουδέν το παράδοξον, ουδέ μώμος προσάπτεται εις τους Έρωας, αφού αι επιδρομαί εθεωρούντο ως άλλα κατορθώματα οι δ' επιδρομείς εκαυχώντο να καλώνται «αρματωλοί και κλέφται». Μη λησμονήσωμεν δε, ότι η μικρά αυτή λωρίς είναι η ιδιαίτερα πατρίς του μεγάλου της αρχαιότητος φιλοσόφου Αριστοτέλους, προς δε ότι εγέννησε και λογίους άνδρας, ων διά την μακράν αυτών απουσίαν από της γενεθλίου αυτών γης δεν διεσώθησαν τα ονόματα παρά τοις εγχωρίσι των. Τοιούτον τινα αναφέρω τον εν Αθήναις καθηγητήν Μανούσον εξ Ισβόρου».*

Στον 20 Κώδικα (αρ. 23), όπου περιέχεται «επεξεργασμένον αντίγραφον7 του υπ' αριθ. 22 κώδικος, μένον ατελές εν φ. 5, των λοιπών φύλλων όντων αγράφων», ο Βουργαρελίδης με άλλο χέρι αναφέρει τα εξής: «*Εν Μαδεμοχωρίοις εγεννήθησαν και τινες οπλαρχηγοί, ων τα ονόματα ουδόλως υπομνησκει η ιστορία. Τοιούτοι δ' ήσαν ο Κωνσταντίνος Αποστολάρας εκ Γοματίου, Στεργιανός Μαρίνος συνεχώριος του προηγηθέντος και εκ Λιαριγκόβης ο Ιωάννης Κολοκύθας και ο Τσαπραζλής. Μη λησμονήσωμεν δ' ότι η μικρά αυτή λωρίς είναι ιδιαίτερα πατρίς του μεγάλου εκείνου της αρχαιότητος φιλοσόφου Αριστοτέλους και ότι εγέννησε και άνδρας λογίους, ων τα ονόματα διά την μακράν από της πατρώας γης, κατ' Ευριπίδην, απουσίαν παρ' ολίγον απαλείφονται της μνήμης των εγχωρίων. Τοιούτον τινα αναφέρω τον εν Αθήναις Μανούσον εξ Ισβόρου κ.λ.».*

Στη 2η συνέχεια του δημοσιεύματος της εφημερίδας της Αρναίας (φ. 7/ Αύγ. – Σεπτ. 1976) ο Γιώργος Μ. Παπαθανασίου, που, όπως διαπιστώνεται από την αντιπαραβολή με το πρωτότυπο, έχει περικοπές, διασκευές και λάθη, παρουσιάζει ως εξής το σχετικό με τον Αποστολάρα και τους άλλους αγωνιστές κείμενο: «*Άξιον κρίνω να είπω, ότι η χώρα αυτή είν' η ιδιαίτερα του μεγάλου της αρχαιότητος φιλοσόφου Αριστοτέλους και ότι ο προσφιλής αυτώ μαθητής Αλέξανδρος επεσκέφθη πολλάκις, ότι εγέννησεν οπλαρχηγούς τινάς, ων τα ονόματα δεν αναφέρει η ιστορία και οίτινες συνετέλεσαν*

εις τούτον τον τόπον και ηγωνίσθησαν. Τοιούτος υπήρξεν ο εκ Γοματίου Αποστολάρας, του οποίου απόγονος εστί ο εν Θεσσαλονίκη ήδη διδάσκαλος της Κεντρικής Δημοτικής Σχολής Βασιλείος Αποστολάρας. Ο οπλαρχηγός ούτος διεκρίθη εις πολλές μάχας κατά των Μουσουλμάνων. Το αντίστημά του, το αρρενωπόν του χαρακτήρος του κατεστόλιζον τον άνδρα, ιδίως δ' η ανδρεία του και γενναιότης ήσαν τα μεγαλύτερα προτερήματα. Σύγχρονοι και συλλειτουργοί τούτου ήσαν ο εγχωρίος του Στεριανός Μαρίνος, ούτινος η οικογένεια διατρίβει εν τη κωμοπόλει "Ιερισσόσ", ο εκ Δουμπιάς Δ. Δουμπιώτης, ος ενυμφεύθη εν αυτή τη κωμοπόλει, και ο εκ Λιαριγκόβης Αγαπητός, ούτινος η οικογένεια διαμένει εν Λιαριγκόβη και κατά δεύτερον λόγον άλλοι αγωνισταί υπήρξαν. Και ο εκ Λιαριγκόβης Κολοκύθας, φονευθείς εν Νοβοσέλλω. Δεν ψέγω δε τούτους τους οπλαρχηγούς, ότι μετά την αναγνώρισιν του Βασιλείου της Ελλάδος εν ταις παρακειμέναις τη γενετείρα των8 και εν Θάσω και εφορολόγουν τους κατοίκους, διότι ανατρέχοντες την ιστορίαν ευρίσκομεν τοιαύτας πολλές, μη παγιωθείσης της τάξεως εισέτι εν τω νεοσυστάτω Βασιλείω. Εν Ηπείρω, ως ήκουσα παρά του πατρός μου, πολλάι τοιαύται συνέβαινον επιδρομαί των οπλαρχηγών Ηπείρου και Ακαρνανίας. Όθεν ουδέν το παράδοξον ουδέ μώμος προσάπτεται εις τους ήρωας, αφού αι επιδρομαί εθεωρούντο ως άλλα κατορθώματα· οι δ' επιδρομείς εκαυχώντο να καλώνται «αρματωλοί και κλέφται». Εκ των ρηθέντων ο μεν Αποστολάρας απήλθεν εις Ελλάδα, ένθα και απεβίωσεν, ο δε Στεριανός Μαρίνος και Αγαπητός διέμειναν εν τοις εαυτών χωρίοις, εν οίς και ετελεύτησαν κατά το 1854-1855».

Από την ανάγνωση του πρωτότυπου κειμένου (1ος Κώδικας) «**αποδελτιώνουμε**» τις παρακάτω πληροφορίες για τον Αποστολάρα και τους συναγωνιστές του:

► Ο Απόστολος (ή Αποστολάρας) Βασιλείου καταγράφεται ως Κωνσταντίνος Αποστολάρας (έτσι καταγράφεται και στον 2ο Κώδικα, ενώ στο δημοσιευμένο κείμενο καταγράφεται ως Αποστολάρας) και είχε στη Θεσσαλονίκη κάποιον απόγονο, που ονομαζόταν Βασιλείος Αποστολάρας. Διακρίθηκε σε πολλές μάχες κατά το 1821 στη Χαλκιδική.

Μετά την επανάσταση μαζί με άλλους οπλαρχηγούς επιδιόταν (για τα «**προς το ζην**») σε παράνομη φορολογία (χαράτσι) στους κατοίκους των γειτονικών της Β. Χαλκιδικής νησιών και κυρίως της Θάσου, όπου αυτοδιορίστηκε, όπως φαίνεται, Βοεβόδας (δηλ. Τοπάρχης, Διοικητής) και Ζαμπίτης (ή Ζαπίτης, δηλ. βαθμούχος, αξιωματικός). Αργότερα έφυγε για την ελεύθερη Ελλάδα, όπου και πέθανε.

► Συναγωνιστές του Αποστολάρα ήσαν οι: Στεριανός Μαρίνος, Κωνσταντίνος Δουμπιώτης, Αγαπητός, Ιωάννης Κολοκύθας και Τσαπραζλής.

• Ο Στεριανός Μαρίνος καταγόταν από το Γομάτι και διακρίθηκε σε μάχες κατά των Τούρκων και κυρίως στη μάχη της Ορμύλιας (Σερμούλης) μαζί με τον Αποστολάρα. Πολέμησε επίσης με τον Δ. Καρατάσο στην Κομίτσα και πέθανε το 1854 από αρρώστεια στην Ιερισσό, όπου διέμενε οικογενειακάς.

• Ο Κωνσταντίνος Δουμπιώτης καταγόταν από τα Δουμπιά, νυμφεύτηκε στην Ιερισσό και είχε απόγονο τον Κοσμά Δουμπιώτη κάτοικο Αθηνών (στο δημοσιευμένο κείμενο καταγράφεται: «**ο εκ Δουμπιάς Δ. Δουμπιώτης**»).

• Οι Αγαπητός, Ιωάννης Κολοκύθας και Τσαπραζλής καταγόταν από τη Λιαριγκόβη (Αρναία). Ο πρώτος πέθανε το 1855, ο δεύτερος σκοτώθηκε στο Νοβοσέλο (Νεοχώρι) και ο τρίτος μετά την επανάσταση του 1821 μετοίκησε στον Πειραιά.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Βλέπε, Δημ. Κύρου, «Η εκπαίδευση στην Ίερισσό στα χρόνια της Τουρκοκρατίας», ΚΥΤΤΑΡΟ ΙΕΡΙΣΣΟΥ φ. 2/2010, σελ. 12 και 13 (σημ. 13).

2 Για την εξυπηρέτηση στο Αρχείο της Ι.Ε.Ε. ευχαριστώ θερμότατα.

3 Δεν γνωρίζουμε την πηγή, από την οποία ο Βουργαρελίδης άντλησε τις πληροφορίες του.

4 Δεν γνωρίζουμε αν είχε κάποια συγγενική σχέση με τον Διευθυντή των Μεταλλείων Κασσάνδρας (Μαντέμ Λάκκου) και άοπλο Μακεδονομάχο Παναγιώτη Κουνά ή Κονά, για τον οποίο βλέπε ενδεικτικά: Δημ. Κύρου, Ο Μακεδονικός Αγώνας και η Χαλκιδική, ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ 48-49 (2003) 270 και 292.

5 Σούμπασης ή σούπασης ήταν ο συλλέκτης της δεκάτης.

6 Πρόκειται για το χωριό Παναγία της Θάσου.

7 Το αντίγραφο αυτό άρχισε να γράφεται στην Ίερισσό το 1883.

8 Μετά τη λέξη αυτή παραλείπεται η λέξη νήσιος. ■

ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΗΣ
ΥΠΕΡΑΓΟΡΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ
επιπλο-κουζίνα-μησλο

ΥΠΕΡΑΓΟΡΑ
ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΗΣ

Επιπλο
Μησλο
Κουζίνα
Ηλεκτρικό

MAGNET
ΜΑΓΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

Παλαιόκωρι Χαλκιδικής Τηλ & Fax: 23720 42030-41202
Ιερισσό Χαλκιδικής Τηλ: 23770 22035
Κιν: 6936551221 E-mail: eleftheroudis@yahoo.gr

BLACK&DECKER MANN FILTER SKF-FAG

Τριανταφύλλου Χριστόδουλος

Ηλεκτρικά εργαλεία
Είδη συντηρήσεως
Μηχανήματα

1^ο χιλιόμετρο εθν. οδός Ιερισσού - Θεσ/νίκης
Τηλ.: 23770 23573, 23770 21047 FAX: 23770 21046

Γλωσσικά ιδιώματα της Ιερισσού

Κείμενο : ΒΑΣΙΛΗΣ Ν. ΠΑΠΠΑΣ

Στην έναρξη των Εργασιών του Πρώτου Πανελληνίου Συμποσίου Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Χαλκιδικής που οργάνωσε το 1984 η Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Χαλκιδικής (ΙΛΕΧ), τόνισα, ότι η Χαλκιδική έχει ανάγκη από επιστημονική έρευνα και βαθύτερη αντιμετώπιση. Και μάλιστα, δικαιωματικά μπορεί να θεωρηθεί παραμελημένη από τους ειδικούς της επιστήμης και από την Πολιτεία. Με άλλα λόγια, θα μπορούσαμε να πούμε, ότι η Χαλκιδική δεν αποτέλεσε αντικείμενο αναλυτικής έρευνας, όσο τουλάχιστον μας το επιβάλλει η διαχρονική ιστορική παρουσία της.

Αυτή η πικρή διαπίστωση των κενών στην έρευνα, ανοίγει προοπτικές για συνέχιση μιας επιτόπου έρευνας, για συλλογή λαογραφικού και γλωσσικού υλικού, πριν αυτό χαθεί από την ταχύρυθμη οικονομική και τουριστική ανάπτυξη του νομού μας, με τις μεταβολές που αυτή φέρνει στην καθημερινή ζωή.

Οι φορείς των ιδιωμάτων και του λαογραφικού πλούτου στη ζωντανή προφορική παράδοση σιγά-σιγά χάνονται. Και η Χαλκιδική που θεωρείται ένας από τους πλουσιότερους σε παραδόσεις τόπους της Ελλάδας, κινδυνεύει να εξομοιωθεί πολιτιστικά με περιοχές που η βιομηχανική ζωή και η τουριστική ανάπτυξη τις εστέρησε από την επαφή με ένα παρελθόν πλούσιο. Πλούσιο σε ήθη-έθιμα, λαϊκή τέχνη και γλωσσικά στοιχεία, τα οποία δείχνουν έναν αδιάσπαστο, μακρύ πολιτιστικό βίο.

Η Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία της Χαλκιδικής, για τον σκοπό αυτό, άρχισε την οργάνωση ενός Αρχείου πληροφοριών για τον ερευνητή της Χαλκιδικής (ιστορικολαογραφικές, γλωσσικές, αρχαιολογικές κλπ), γι' αυτόν που ζητά υπεύθυνα πληροφορίες για κάποια περιοχή της.

Αναμφίβολα, αυτό απαιτεί μακρά έρευνα σε βιβλιοθήκες, Αρχεία, Κέντρα Ερευνών, όπου βρίσκεται διάσπαρτο το υλικό που ενδιαφέρει την Εταιρεία, μία μακροχρόνια ενασχόληση πολλών ατόμων, μεθοδικά και αδιάκοπα.

Σαν παράδειγμα μια τέτοιας εργασίας, επιχειρώ να παρουσιάσω παρακάτω, δειγματοληπτικά, μέρος υλικού που αφορά την Ιερισσό.

Σε επίσκεψή μου για το σκοπό αυτό, δηλαδή την ένταξη της Ιερισσού στο Πληροφοριακό Αρχείο της Ιστορικής και Λαογραφικής Εταιρείας Χαλκιδικής, στα Κέντρα Ερευνών της Ακαδημίας Αθηνών, στο Ιστορικό Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας και των Ιδιωμάτων της και της Ελληνικής Λαογραφίας, διαπίστωσα την ανάγκη του συντονισμού, όσων ασχολούνται-έστω και περιστασιακά-με τη Χαλκιδική, στο πλαίσιο των ερευνών τους και της επαφής τους με την Εταιρεία. Θέλω να πιστεύω, ότι έγινε μια καλή αρχή στον τομέα αυτό. Με αποτέλεσμα, να έρθει στο φως της δημοσιότητας μια μονογραφία για τη Σιθωνία από ερευνητή του Κέντρου Συντάξεως του Ιστορικού Λεξικού (βλ. Σιθωνιακά Γλωσσικά, από τον κ. Γ. Ντελόπουλο). Και για την Ιερισσό, να αποκομίσω μια περιγραφή του γλωσσικού της ιδιώματος, από τη συντάκτρια του παραπάνω Κέντρου, Ελευθερία Γιακουμάκη, η οποία βασίζεται σε επιτόπια έρευνα που έκανε το 1979.

Παραθέτω, όσα μου είπε για την αποστολή και

για το χειρόγραφο της, μαζί με μία φωτοτυπία του ανέκδοτου αυτού έργου της, για να ενταχθεί στο Αρχείο της Εταιρείας, στο λήμμα "Ιερισσός".

Μου αφηγήθηκε σχετικά η ίδια στην συζήτησή μας:

«Το έτος 1979 βρέθηκα με αποστολή της Ακαδημίας Αθηνών στο νομό Χαλκιδικής, για να συλλέξω γλωσσικό υλικό από όποιο χωριό ή πόλη έκρινα καταλληλότερη και προσφορότερη για την καλύτερη περιγραφή του τόπιου ιδιώματος του νομού. Μετά από έρευνα και επαφή που είχα με τις δημόσιες υπηρεσίες, τους κατοίκους και με ανθρώπους που ασχολούνταν ήδη με θέματα Λαογραφίας και κατ' επέκταση και γλώσσας, αποφάσισα να επιμείνω περισσότερο στις κωμοπόλεις Αρναίας και Ιερισσού:

Διότι 1) στις δύο αυτές κωμοπόλεις υπάρχει γηγενές στοιχείο και όχι προσφυγικό και 2) ο καθημερινός λόγος των κατοίκων έχει άφθονα ιδιωματικά στοιχεία.

Πράγματι, με την επιτόπια έρευνά μου, διαπίστωσα ότι οι κάτοικοι της Ιερισσού έχουν βαθύ σεβασμό προς τις παραδόσεις τους. Παρά το ότι μπορεί να θεωρηθεί αστικοποιημένη περιοχή, η φύση των ασχολιών των κατοίκων ευνοεί ακόμη την ύπαρξη στοιχείων άξιων ερεύνης από πλευρά Λαογραφίας και Γλωσσολογίας (διαλεκτολογίας).

Εκτός από τη γεωργία και την αλιεία, πλήθος άλλων παραδοσιακών επαγγελμάτων ασκούνται ακόμη και σήμερα. Συνάντησα βαρελλοποιούς, ανθρώπους που πλέκουν ακόμη καλάθια, κασιτερωτές κ.ά. Αυτό όμως που αξίζει να αναφέρω είναι, ότι στην Ιερισσό βρήκα θαυμάσιους ναυπηγούς με την παραδοσιακή μορφή του επαγγέλματος, οι οποίοι κατασκευάζουν μέχρι τις μέρες μας ξύλινα γοργοτάξιδα σκαριά. Σε αποστολές που έκανα τα επόμενα έτη σε άλλα μέρη της Ελλάδος, συνάντησα πολλούς караβοκύρηδες που καμάρωναν για τα καΐκια τους και με περηφάνια μου τόνιζαν πως κατασκευάστηκαν στους ταρσανάδες της Ιερισσού.

Από άποψη γλώσσας, η εργασία μου ήταν πολύ ενδιαφέρουσα, παρά το ότι η επίδραση της κοινής νεοελληνικής, η ανάμειξη του γηγενούς στοιχείου με Μικρασιάτες και Θράκες και η αθρόα μετανάστευση των κατοίκων συνετέλεσαν στην υποχώρηση της διαλέκτου.

Εργάστηκα με τη βοήθεια των κατοίκων και με επιμονή και συγκέντρωση 350 σελίδες Χειρόγραφες, ρέοντος λόγου».

Τα αποτελέσματα, στα οποία κατέληξε η παραπάνω αξιόλογη ερευνητήτρια, αφού κατέγραψε το υλικό, μας δίνουν μια ικανοποιητική εικόνα.

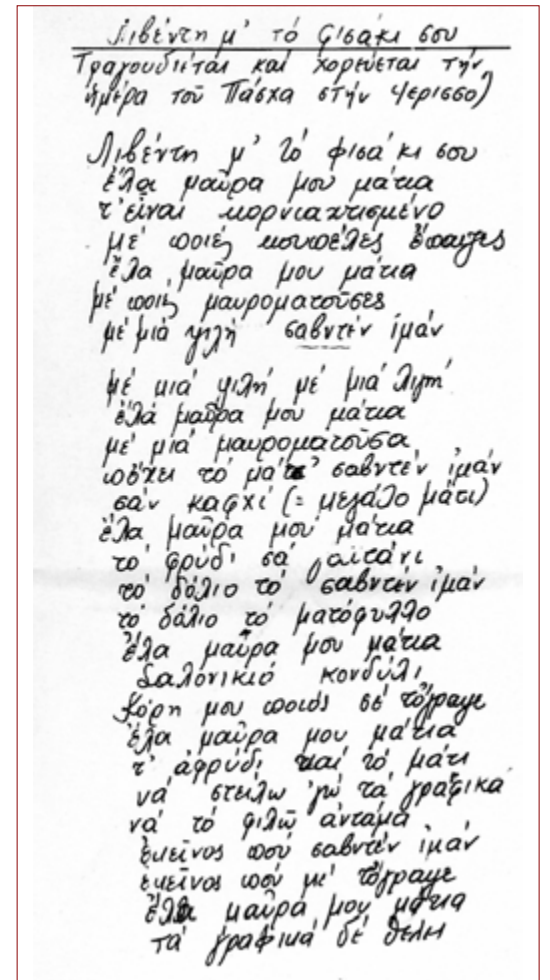
Πιο συγκεκριμένα, διαπίστωσε ότι:

1. Το ιδίωμα ανήκει στα γνήσια βόρεια ιδιώματα, με στένωση του άτονου (ο) σε (ου) και του άτονου (ε) σε (ι). Επίσης, ότι το άτονο (ι) στη μέση λέξης αποβάλλεται.

2. Εκτεταμένο είναι επίσης το φαινόμενο του προθετικού (α), π.χ. αχέλου κλπ.

3. Οι συριστικοί φθόγγοι σ, ξ, ψ προφέρονται δασείς.

4. Τα σύμφωνα (σ) και (ζ) αποβάλλονται μεταξύ δύο φωνηέντων, όταν το πρώτο από αυτά τονίζεται π.χ. γιλής, θα γυρίης κλπ.

Από τα χειρόγραφα της συντάκτριας Ελευθερίας Ν. Γιακουμάκη που βρίσκεται στο Αρχείο του Ιστορικού Λεξικού της Ακαδημίας Αθηνών, με αριθμό 1165. (Πρόκειται για το τραγούδι "Λιβέντη μ' το φισάκι σου")

5. Ανάπτυξη του (ν) σε αντωνυμικούς τύπους π.χ. όλνοι, όσνοι, οι οποίοι όμως υποχωρούν σιγά-σιγά αντιστέκεται ακόμα στη φθορά ο τύπος πουλλνοι.

6. Το ημίφωνο (ι) αρθρώνεται ατελώς ως (ε) ανοικτό μεταξύ δύο φωνηέντων π.χ. βάεα-βάγια, λόεα λόγια κ.ά.

7. Ο φθόγγος (j) αποβάλλεται μεταξύ δύο φωνηέντων ή έπεται σε ελαφρό φωνηεντικό κατάλοιπο (βραχύ ι). π.χ. πααίνον, παναϋρ, σ'λουέμι.

8. Στον παρατατικό και τον αόριστο ο τόνος διατηρείται πάνω στην πρώτη συλλαβή του πρώτου και δεύτερου πληθυντικού προσώπου π.χ. έστρουναμι, μάζιψαμι, διάβαζαμι κλπ.

9. Το άρθρο του αρσενικού γένους, στην ονομαστική είναι όμοιο με του θηλυκού· π.χ. η γέρους, η Πώρ'ς, η πατέρα-ζ-μ.

10. Η κατάληξη των υποκοριστικών είναι σε —ούδι και —ούδα π.χ. πιδούδ', Μαρηγούδα, βλαχούδα κλπ.

11. Το άμεσο αντικείμενο τίθεται σε αιτιατική αντί γενική σε ορισμένες περιπτώσεις π.χ. τον άριζι, τον είπι κλπ., ενώ το έμμεσο σε ονομαστική π.χ. είδαμι πουλλνοι, αγαπάμι όλνοι.

12. Το (λ) πριν από το (ε) αποκτά κατά την προφορά ένα (ι) π.χ. κλιφτ'ς, κλιαίου κλπ.

13. Χαρακτηριστικοί είναι οι τύποι να διώ στην Υποτακτική και διές στην Προστακτική αντί των να δω, δες.

14. Το ρήμα είμαι παρουσιάζει την ίδια κλίση, »

» όπως και σε άλλες περιοχές του βόρειου φωνηεντισμού: π.χ.

Ενεστώς: είμι, είσι, είνι, είμαστι, είσαστι, είνι. Παρατατικός: ήμαν, ήσαν, ήταν, ήμασαν, ήσασαν, ήταν.

Ο κατάλογος των φαινομένων είναι αδρομερής. Πλήθος άλλων φαινομένων υπάρχουν μέσα στο υλικό που η ίδια έχει συλλέξει, τα οποία είναι εξίσου ενδιαφέροντα.

Βέβαια, η μαγεία του ρέοντος λόγου δεν είναι δυνατόν να αποδοθεί γραπτώς, όπως επίσης δεν είναι δυνατόν να παρατεθούν εδώ οι άπειρες σημασιολογικές αποχρώσεις που δίνουν οι κάτοικοι στις λέξεις. Την μεταφορική χρήση των και την συναισθηματική βαρύτητα που αποκτούν τα λόγια των ντόπιων, όταν μιλούν μεταξύ τους.

Ιδιαίτερη μνεία κάμνει, η ίδια ερευνήτρια, εδώ, στα τραγούδια της περιοχής της Ιερισσού.

Λέγει η ίδια: «*Είχα την τύχη να πάρω πληροφορίες από ανθρώπους που ασχολούνταν με τη μουσική και με λαϊκούς τραγουδιστές και λαϊκές τραγουδίστριες και έμεινα κατάπληκτη. Ελπίζω ότι η συλλογή τραγουδιών που είχε κάνει ο τότε γραμματέας της κοινότητας (αναφέρεται ασφαλώς στον φίλο Γιάννη Μαρίνο) να υπάρχει ακόμη. Εγώ την έχω καταγράψει και βρίσκεται ασφαλώς στο Αρχείο του Ιστορικού Λεξικού της Ακαδημίας Αθηνών.*

Είμαι πολύ ευχαριστημένη που- έστω και μετά από επτά χρόνια- μου δίνεται η ευκαιρία να αναδιφήσω το χειρόγραφο της Ιερισσού και ελπίζω στο μέλλον να μπορέσω να δώσω μια λεπτομερή περιγραφή του ιδιώματός της, συμπληρωμένη με λαογραφικές παρατηρήσεις, αναφορές σε παραμύθια και τοπικές ιστορίες. Νομίζω όμως, ότι αν ξανά βρεθώ στην Ιερισσό, πολλά από τα φαινόμενα της διαλέκτου θα έχουν χαθεί. Θυμούμαι, ότι και τότε με πολλή δυσκολία μπόρεσα να τα εντοπίσω και αυτό, χάρη στην προθυμία, την ευγένεια και την καλλιέργεια των κατοίκων της, που έμπρακτα μου απόδειξαν ότι αγαπούν την πόλη τους».

Συνεχίζουμε τις επαφές με το Ιστορικό Λεξικό της Ακαδημίας Αθηνών, και ως Εταιρεία άλλα και προσωπικά. Και τούτο, γιατί ακόμη, υπάρχει έντονη η επιθυμία να αποθησαυρίσουμε την τοπική μας παράδοση. Για χάρη και της επιστήμης αλλά και της διατήρησης, ο,τι πρέπει οι νεότεροι να διαφυλάξουμε από τη μακραίωνη ιστορία του τόπου μας για τους μεταγενέστερους. ■

Κουραχάνια της Ιερισσού

τ' Λάκη τ' Θύμκα

τ'ς Βαγγελίτσας ντου γιό

Γι' αυτά που σας αραδιάζω, ισεις θα βγάλι ντ' κρίσι!

Δεν γκντώ ιγώ. Μι γκτάτι κι γκτό.

Για να μη μι λέτι αύριου κούχ-μούχ!

Όλνοι στου χουριό ξέραν ότι όλου του Σαραφιανέικου ήταν "αριστεροί". Η Λένη η Σαραφιανέσινα παντρεύκι ντου Στέργιου ντου Πάππα (ντου Βότκα) κι μπατάρσι "βασιλόφρων".

Μέρες Πάσχα του '86 έγινε του πυρηνικό ατύχημα στου Τσερνομπίλ. Έλεγαν τα ράδια κ' οι τηλεοράσεις: «Μη τρώτι γαλακτερά κι ζαρζαβάτια!» Έμαθαν όλες οι θειες στα χωριά που πέφτ' του Τσερνομπίλ κι τι είνι τα μπεκερέλ. Ικείνες τ'ς μέρις πάει η θειά η Λένη ζ'ν αδελφή τ'ς τ' Σουλτάνα τ' Σαραφιανέσινα. Λέει η Σουλτάνα ντ' Λένη:

-Σύρι μαρ' αδιλήφ στου μπακτσέ να μάεισ'ς μαρούλια, κ' κιά κ' αγγινάρις να φαν τα παιδιά, να μη ξισταχιάσ'ν!

-Μμμμ μ' αφνοί τ'ς μαουρουώσ', τα κουμουνία! Να φάν τα παιδιά μαρούλια κι κ' κιά, να πάθ'ν τίποτα, μ' αυτό του Τσερνομπίλ και τα μπεκερέλ!

Κ' η Σουλτάνα:

-Αχ αδιλήφ μ'! Για να ήταν αμερικάν'κ' η ραδιενέργεια; Θά' τρωγίς κι τα κουτσάνια!

Ο μπαρμπα-Γιωρ'ς ου Στρούν'ς πιρνούσι κάθι βράδ' απ' του σπίτ' τ' Μίτσου τ' Κανάκη κ' άκουγι μια βουή. Βούιζι όλου του σπίτ'!

Πάει ου Γιωρ'ς στου Μίτσου κι ντου λέει:

-Αμ τι ρε Μίτσου! Πιρνώ κάθι βράδ' απ' του σπίτ' σ' κι ακούου μια βουή. Βού, βού, βουουού! Βουίξ' όλου του σπίτ'!

Κι ου Μίτσους:

-Α ρε Γιωρ'. Έχου ντου Λεωνίδα, ντου γιο μ', μαθαίνει του Βού!

CAFE - BAR

"ΟΑΣΗ"

Χρήστος - Τάνια Μπλέ

Ιερισσός Χαλκιδικής
τηλ: 0377 23 923

ψαροταβέρνα

"Το Κολάτσι"

Ιερισσός Χαλκ/κης
τηλ.:23770 22487
οικίας.:23770 23465

Καλό Πάσχα

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

ΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΑΠΕΛΠΙΣΙΑ Η ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΓΙΑ ΑΛΛΑΓΗ;

Κείμενο : ΕΙΡΗΝΗ ΚΟΡΔΕΡΑ, Ψυχολόγος

Τον τελευταίο καιρό ζούμε όλοι μας στον πυρετό της οικονομικής κρίσης. Βομβαρδιζόμαστε καθημερινά από νέα μέτρα για μειώσεις μισθών και αυξήσεις στις τιμές των προϊόντων, τα ποσοστά ανεργίας πολλαπλασιάζονται, υποβόσκει ο κίνδυνος χρεωκοπίας και το πορτοφόλι μας αδειάζει. Πρόσφατες έρευνες όμως αποκαλύπτουν ότι η οικονομική κρίση βλάπτει σοβαρά, όχι μόνο το πορτοφόλι μας, αλλά και την ψυχική μας υγεία. Έρευνα που πραγματοποίησε το πανεπιστήμιο της Οξφόρδης δείχνει ότι η οικονομική κρίση συνδέεται με σημαντική αύξηση των ψυχικών διαταραχών και του αλκοολισμού. Ιστορικά άλλωστε αποδεικνύεται ότι σε περιόδους πτωτικής οικονομίας, παρουσιάζεται έξαρση σε παθολογικά νοσήματα (π.χ. καρδιοπάθειες), ψυχικές διαταραχές (π.χ. καταθλίψεις, απόπειρες αυτοκτονίας, αγχώδεις διαταραχές) αλλά και σωματοποιημένες ασθένειες (π.χ. πονοκέφαλοι, έλκος). Πώς όμως εξηγείται αυτό;

Ένας από τους παράγοντες που συμβάλλουν στην ψυχική μας υγεία είναι το αίσθημα ασφάλειας. Σε περιόδους οικονομικής κρίσης, αυτή η αίσθηση ασφάλειας χάνεται. Όλα αλλάζουν και είναι ρευστά. Οι άνθρωποι δυσκολεύονται να διαχειριστούν αυτές τις αλλαγές και νιώθουν ότι χάνουν τον έλεγχο. Τα συναισθήματα που κυριαρχούν είναι άγχος, φόβος, ανασφάλεια, ανησυχία, νευρικότητα, θυμός, αποδιοργάνωση. Το παρατεταμένο (χρόνιο) άγχος μειώνει τις άμυνες του οργανισμού μας, καθιστώντας μας πιο ευάλωτους σε κάθε είδους ασθένεια (σωματική και ψυχική), ενώ ταυτόχρονα μας οδηγεί βαθμιαία σε μια παθητική κατάσταση απόσυρσης («**δεν μπορώ να κάνω τίποτα για να αντιδράσω**»). Οι συνέπειες πολλές. Αμφισβήτηση της αυτοαποτελεσματικότητας, απομόνωση, διατάραξη των κοινωνικών και οικογενειακών σχέσεων και τελικά αύξηση στην συνταγογράφηση ψυχοφαρμάκων.

Και πώς άλλωστε να μην πληγεί, εν μέσω οικονομικής κρίσης, η αυτοεκτίμηση και το αίσθημα αυτοαποτελεσματικότητάς μας, όταν έχουμε γαλουχηθεί σε μια κοινωνία με κύριο motto το «**Καταναλώνω άρα Υπάρχω**»; Τα νέα οικονομικά δεδομένα οδηγούν στην κατάρρευση ενός ολόκληρου συστήματος, με το οποίο μπορούσαμε μέχρι τώρα να διαχειριστούμε τα

αρνητικά σου συναισθήματα (και τελικά να υπάρξεις) μέσω του καταναλωτισμού. Τώρα που η δυνατότητα του «**shopping therapy**» περιορίζεται σημαντικά, καλούμαστε περισσότερο επιτακτικά να έρθουμε αντιμέτωποι με την εσωτερική μας πραγματικότητα-έργο δύσκολο και πολλές φορές επώδυνο, καθώς έχουμε μάθει να αυτοπροσδιοριζόμαστε (αλλά και να προσδιορίζουμε τους άλλους) με βάση το «**τι έχουμε**» και όχι το «**τι είμαστε**».

Θέτοντας βέβαια το χρήμα στη ρεαλιστική του διάσταση, σαφώς αποτελεί το εισιτήριο μας στην υγεία, την παιδεία, την ψυχαγωγία και πολλές άλλες εκφάνσεις της ζωής μας. Μπορεί τα χρήματα να μην αγοράζουν την ευτυχία, συμβάλλουν όμως σε μεγάλο βαθμό στην ψυχική μας ηρεμία. Παρόλα αυτά, αν η συνθήκη (οικονομική κρίση) δεν αλλάζει, χρειάζεται να βρούμε τρόπους να είμαστε καλά, υγιείς και ισορροπημένοι μέσα σ' αυτή. Χρειάζεται να διατηρήσουμε την ψυχραιμία μας, σκεπτόμενοι αισιόδοξα και αντικαθιστώντας τον αρνητικό τρόπο σκέψης με έναν περισσότερο ρεαλιστικό. Και δεν μιλάμε για θεωρητική ωραιοποίηση της κατάστασης, αλλά για ανεύρεση πρακτικών λύσεων. Όταν εστιάζουμε στη λύση πρακτικών προβλημάτων, εντοπίζοντας τις πραγματικές μας ανάγκες και παίρνοντας τα μέτρα μας, αυξάνουμε την αίσθηση ελέγχου. Αντίθετα, η καταστροφολογία, ο εκ των προτέρων πανικός και η κατασκευή και καλλιέργεια σεναρίων μας αποπροσανατολίζουν από τον εποικοδομητικό σχεδιασμό και τελικά από την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουμε. Χρειάζεται δηλαδή να επιβάλλουμε τη λογική σκέψη στη συναισθηματική αντίδραση του άγχους και όχι να «**αρρωσταίνουμε**» εκ των προτέρων για κάτι που δεν είναι βέβαιο ότι θα συμβεί. Ενδεικτική για τις συνέπειες του «**εκ των προτέρων πανικού**» είναι μια έρευνα που αποκαλύπτει σε ορισμένες περιπτώσεις πιο έντονα συμπτώματα κατάθλιψης σε υπαλλήλους που ζούσαν υπό την απειλή της απόλυσης, παρά σε όσους πραγματικά απολύθηκαν!

Η οικονομική κρίση λοιπόν μπορεί να είναι λόγος για απελπισία, κατάθλιψη, απομόνωση, γκρίνια, απαισιοδοξία (και σίγουρα μπορεί να προκαλέσει όλα αυτά τα συμπτώματα), μπορεί όμως να είναι και μια ευκαιρία για προσωπική αυτοεξέταση και συνολική αναθεώρηση. Μοιάζει η στιγμή να είναι ιδανική για να επανεξετάσουμε το σύστημα αξιών μας,

βάση του οποίου αξιολογούσαμε μέχρι σήμερα τον εαυτό μας και το περιβάλλον μας. Αυτό που τελικά καταφέραμε με το υπάρχον σύστημα αξιών είναι να γεμίσαμε κατάθλιψη τα σπίτια μας δουλεύοντας ατελείωτες ώρες, σε ένα αέναο κυνήγι απόκτησης υλικών αγαθών που ποτέ δεν είναι αρκετά. Οι νέοι μαθαίνουν ότι το χρήμα ανοίγει τις κλειστές πόρτες-κατηγοριοποιούμε τους ανθρώπους βάση του χρήματος, η φιλία γίνεται δημόσιες σχέσεις. Ίσως είναι καιρός λοιπόν, και με αφορμή την οικονομική αυτή κρίση, να ξεχάσουμε τους παλιούς όρους κοινωνικής αναγνώρισης, χρήμα και εξουσία (ακριβά αυτοκίνητα, πολυτελή σπίτια, μοδάτα ρούχα) και να εξαρτήσουμε την αυτοπεποίθησή μας σε άλλες αξίες. Στις εσωτερικές μας κατακτήσεις, την πνευματική καλλιέργεια, την ηθική, τους φίλους, την οικογένεια, τον εσωτερικό κόσμο.

Πώς όμως μπορούμε να είμαστε καλά μέσα σ' αυτό το διάχυτο κλίμα κατήφειας, μιζέριας και απαισιοδοξίας που επικρατεί; Η λύση φαίνεται να είναι η επιστροφή στις ανθρώπινες σχέσεις. Ας ακούσουμε τον συνάνθρωπό μας. Ας συγκεντρωθούμε με φίλους. Ας μιλήσουμε και ας ανοιχτούμε ο ένας στον άλλο. Οι φίλοι είναι ευεργετικοί για την ψυχική μας υγεία. Μας βοηθούν να μειώσουμε τα επίπεδα άγχους, απλά προσφέροντάς μας μια εγκάρδια συνομιλία. Η ζωή δεν έχει μόνο υλικά πράγματα. Ας επενδύσουμε σε αυτά που μας γεμίζουν και μας ευχαριστούν. Ακόμη κι αν δεν έχουμε αρκετά χρήματα για να βγούμε έξω, μπορούμε να προσκαλέσουμε κόσμο στο σπίτι, να μαγειρέψουμε ή να πιούμε ένα κρασί. Έτσι ίσως έρθουμε και πιο κοντά απ' ότι σε ένα μέρος με δυνατή μουσική, όπου είναι δύσκολο ακόμα και να μιλήσουμε, πόσο μάλλον να επικοινωνήσουμε ουσιαστικά. Μπορούμε να διαβάσουμε ένα βιβλίο. Να ανακαλύψουμε λίγο παραπάνω τη φύση, να περπατήσουμε, να χρησιμοποιήσουμε το ποδήλατο αντί για το αυτοκίνητο. Ας επαναπροσδιορίσουμε τους στόχους μας από ατομικά ωφελιμιστικούς σε συλλογικά στραμμένους. Η συμμετοχή σε συλλογικές δράσεις και εθελοντικές δραστηριότητες μειώνει τα συναισθήματα φόβου και άγχους και αυξάνει την αίσθηση ελέγχου και συντροφικότητας. Ας συνειδητοποιήσουμε ότι είμαστε όλοι ταξιδιώτες στο ίδιο καράβι και έχουμε ανάγκη από αλληλοβοήθεια. Το να ενδιαφερθούμε για τον διπλανό μας, για την επόμενη γενιά, μπορεί να μας προσφέρει ανακούφιση, όχι στην τσέπη αλλά στην ψυχή, κάτι που η μέχρι πρότινος οικονομική μας ευμάρεια δεν κατάφερε να μας προσφέρει. Η κρίση είναι μια ευκαιρία για εσωτερικές και κοινωνικές αλλαγές. Ας την εκμεταλλευτούμε θετικά! ■

Αποκρίες στο καφενείο τ' Γιώρ' τ' Θύμκα, 1954

Μια αγαπημένη παρέα, μεταξύ τους αδέρφια, κουμπάροι και φίλοι, γλεντούν την αποκρία. Το τραπέζι λιτό: Ψωμί, ελιές, πιπερούδια τουρσί, λιγοστό κρέας λόγω της ημέρας, ένα καραφάκι ούζο και ατέλειωτο τραγούδι. Αυτά είχαν, μ' αυτά περνούσαν κι ήταν ευχαριστημένοι. Το βλέπουμε άλλωστε στα πρόσωπά τους. Άλλες εποχές!

Διακρίνονται από αριστερά: Γιώργος Κοντός, Δήμος Καραδήμος, Γιώργος Χρυσούλης, Ρίνα Κοντού, Σουλτάνα Χρυσούλη, Αλεξάνδρα Κούμαρου, Αλκιβιάδης Κούμαρος, Στέργιος Τζιριλιάρης και Δημητράκης Χρυσούλης. Η μικρή είναι η Λόλα, του ζεύγους Κοντού.

[Κείμενο και φωτογραφία της Α. Παπαδημητρίου]

ΤΟ ΣΟΥΡΤΟΥΚΙ σας προτείνει
κοντινές διαδρομές.

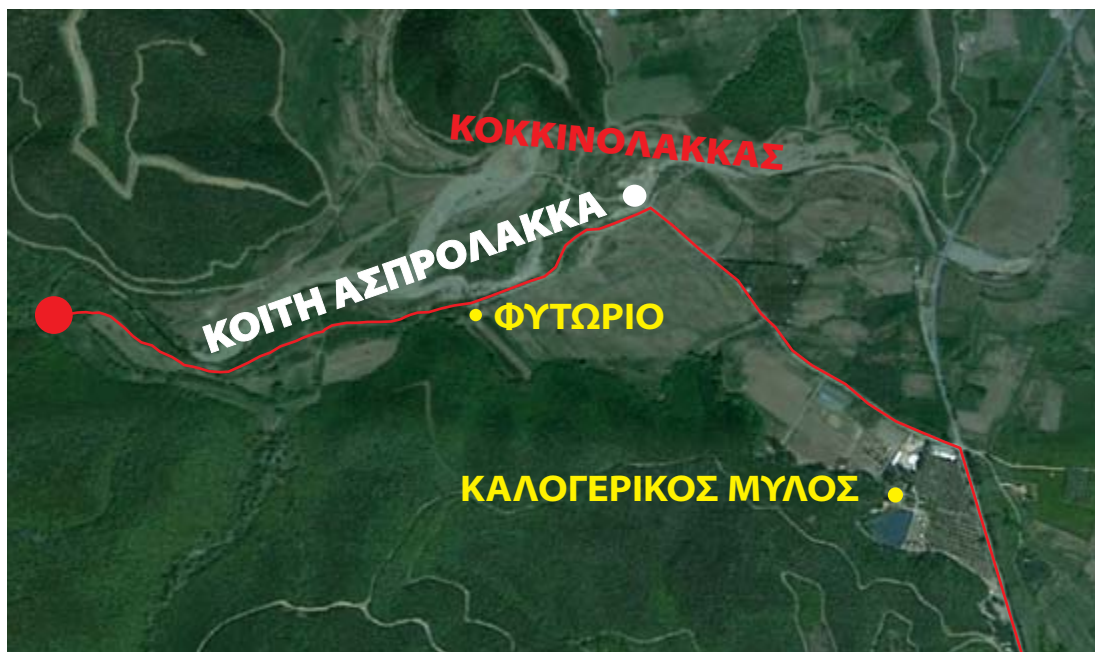
Ο ΑΣΠΡΟΛΑΚΚΑΣ

(Βαθμός δυσκολίας 1-2*)

Κείμενο : ΚΩΣΤΑΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ • Φωτογραφίες : ΚΩΣΤΑΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ

Από την αρχή οι σκέψεις μου σχετικά με την διαδρομή που θα σας παρουσιάζα σε αυτό το τεύχος του Κυττάρου είχαν να κάνουν με τον Κάκκαβο. Κι αυτό διότι με τα γεγονότα που διαδραματίζονται τον τελευταίο καιρό στην περιοχή μας και τα οποία αφορούν την αποβλεπόμενη εξόρυξη

λέγεται έτσι γιατί από εκεί διέρχεται ένα μικρό ποταμάκι (λάκκος), τα νερά του οποίου είναι καθαρά (άσπρα). Ενώ αντίστοιχα λίγο πιο κάτω υπάρχει πάλι ένα ποταμάκι (λάκκος), του οποίου τα νερά έχουν κοκκινωπό χρώμα γι' αυτό λέγεται Κοκκινόλακκας.

χρυσού μέσα απ' αυτόν, θα ήθελα να γνωρίσετε από κοντά τη φανταστική ομορφιά του βουνού αυτού. Πατι σίγουρα, αν τελικά γίνει η «επένδυση» αυτή, τότε ο Κάκκαβος δεν θα είναι πια ο ίδιος.

Οι διαδρομές που υπάρχουν μέσα σ' αυτόν είναι πολλές και θα χρειάζομαι ολόκληρο βιβλίο για να σας τις παρουσιάσω όλες μαζί. Έτσι θα σας τις δίνω περιστασιακά κομμάτι-κομμάτι μέσα από τη σελίδα μου στο Κύτταρο.

Ξεκινάω λοιπόν παρουσιάζοντας σας ένα «κομμάτι» του. Η τοποθεσία αυτή λέγεται Ασπρόλακκας και βρίσκεται 11 χιλιόμετρα από την Ιερισσό, στους πρόποδες του Κακκάβου. Το μέρος αυτό

Ο Ασπρόλακκας πηγάζει από τον Κάκκαβο και είναι συνεχούς ροής σε αντίθεση με τον Κοκκινόλακκα που κατεβάζει νερό μόνο μετά από βροχή. Παλιά ο Ασπρόλακκας είχε πολύ νερό όλο το χρόνο, τα τελευταία όμως χρόνια, μόνο τους χειμερινούς μήνες θυμίζει την προγενέστερη μορφή του ακολουθώντας κι αυτός την γενική μείωση των νερών του Κακκάβου.

Παρ' όλα αυτά ο Ασπρόλακκας διασχίζει ένα αρκετά μεγάλο πλατανόδασος που μέσα σ' αυτό "μπερδεύονται" κι άλλου είδους δέντρα προσδίδοντας έτσι μια άγρια ομορφιά στο τοπίο, ειδικά τους χειμερινούς μήνες που τα νερά του είναι

ΤΟ ΣΟΥΡΤΟΥΚΙ

Ο τόπος που ζούμε έχει πολλές φυσικές ομορφιές. Αρκετές από αυτές βρίσκονται σε τοποθεσίες που δυστυχώς για διάφορους λόγους δεν είναι ευρέως γνωστές. Από αυτή την στήλη θα προσπαθήσουμε να σας τις γνωρίσουμε έτσι ώστε αν θελήσετε να μπορέσετε να τις επισκεφθείτε.

φουσκωμένα. Τους υπόλοιπους μήνες του χρόνου η φύση γύρω απ' αυτόν ημερεύει και ντύνεται με διαφορετικό φόρεμα την κάθε εποχή του, παραμένοντας όμως πάντα το ίδιο όμορφη.

Είναι μια εύκολη και σύντομη διαδρομή, η οποία όμως μας δίνει μια έντονη γεύση του πανέμορφου βουνού που βρίσκεται τόσο κοντά μας και λέγεται Κάκκαβος. Για να επισκεφθείτε το μέρος αυτό και με αφετηρία πάντα την Ιερισσό θα κατευθυνθείτε με αυτοκίνητο προς το Στρατώνι. Σε απόσταση 9 χλμ. περίπου θα φτάσετε στο καλογερίκο μετόχι του Χιλανδαρίου, που στους κατοίκους της περιοχής μας είναι γνωστό ως "Καλογερίκος μύλος". Σ' αυτό το σημείο θα στρίψετε αριστερά στο χωματόδρομο που ξεκινάει από εκεί και προχωρώντας 900 μέτρα περίπου θα συναντήσετε μπροστά σας την κοιτή του Ασπρόλακκα. Εκεί θα στρίψετε και πάλι αριστερά και θα ακολουθήσετε τον δρόμο που υπάρχει δίπλα στην κοίτη του λάκκου. Σε 500 μέτρα περίπου θα συναντήσετε μια περιφραγμένη έκταση με ένα σπιτάκι μέσα, το οποίο είναι το φυτώριο του Δασαρχείου. Εκεί καλό θα ήταν αν δεν έχετε αυτοκίνητο 4Χ4 να αφήσετε το όχημα σας και να συνεχίσετε με τα πόδια. Εξάλλου ο δρόμος σε 1 χλμ. τελειώνει και μπροστά σας θα ανοιχτεί η αγκαλιά της φύσης του Ασπρόλακκα. Βρισκόμενοι μέσα σ' αυτήν, σας δίνεται η ευκαιρία να περιηγηθείτε στις όχθες του ποταμιού και να νοιώσετε έτσι πιο έντονα το αγκάλιασμα της.

Μικρές συμβουλές:

Έχετε μαζί σας ένα μπουκαλάκι νερό!
Φοράτε αθλητικά, άνετα παπούτσια! ■

*Κλίμακα δυσκολίας διαδρομής 1-5 (Εύκολο-δύσκολο)

Η ΑΓΡΙΑ ΠΑΝΙΔΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΑΣ

Κείμενο : ΒΙΒΗ ΛΕΜΠΙΔΑ • ΘΑΝΑΣΗΣ ΓΚΙΟΡΣΟΣ

Σε προηγούμενο τεύχος είχαμε αναφερθεί στην πλούσια δασική βλάστηση που υπάρχει στον Κάκκαβο. Ένας επίγειος παράδεισος που βρίσκεται δίπλα μας και γνωρίζουμε τόσο λίγο γι' αυτόν. Θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθούμε στην εξίσου πλούσια πανίδα που ζει και βρίσκεται καταφύγιο στις πλαγιές του και όχι μόνο.

Άγρια πανίδα είναι όλα τα ζωικά είδη που ζουν ελεύθερα στο φυσικό τους περιβάλλον. Δηλαδή δεν εκτρέφονται από τον άνθρωπο και δεν ζουν σε περιορισμένη περιφραγμένη έκταση.

Στη χώρα μας υπάρχει μεγάλη ποικιλομορφία ειδών, θηλαστικών και πτηνών αλλά δυστυχώς λόγω της μείωσης του ποσοστού δασοκάλυψης η κατάσταση της άγριας πανίδας δεν είναι ικανοποιητική και το μέλλον της προβλέπεται δυσόιωνο...

Η ύπαρξη κάθε ζωικού είδους σε μία περιοχή δεν είναι τυχαία και ανεξάρτητη από την παρουσία των άλλων. Όλα τα είδη πρέπει να βρίσκονται σε αρμονική σχέση όσον αφορά την ποικιλομορφία τους και τα πληθυσμιακά τους επίπεδα. Κάθε είδος έχει ιδιαίτερη οικολογική σημασία στην ομαλή λειτουργία του οικοσυστήματος, γιατί αποτελεί ένα ξεχωριστό συνδετικό κρίκο στην τροφική αλυσίδα και η έλλειψή του μπορεί να απειλήσει και την ύπαρξη της ίδιας της ζωής.

Νομοθεσία προστατευόμενων ειδών

Στην Ελλάδα από τις αρχές του προηγούμενου αιώνα άρχισαν να θεσπίζονται οι πρώτοι νόμοι για την ίδρυση προστατευόμενων περιοχών (Ν. 4273/29). Έπειτα μέχρι σήμερα, με μια σειρά νόμων (Δασική νομοθεσία) έχουν οριστεί οι περιοχές που είναι απαραίτητες για την επιβίωση ενός ή περισσοτέρων ειδών που είναι μοναδικά, σπάνια ή απειλούνται με εξαφάνιση, καθώς και ο τρόπος διαχείρισής τους.

Επίσης η Ε.Ε. (π.χ. σύμβαση Βέρνης, Βόννης κ.ά.) έχει καταφέρει να έχει μια αρκετά ολοκληρωμένη περιβαλλοντική πολιτική.

Τέλος η ύπαρξη του Κόκκινου Βιβλίου (αποτελεί μια συλλογική εργασία Ελλήνων και ορισμένων ξένων επιστημόνων για τη δημιουργία ενός καταλόγου απειλούμενων ειδών πανίδας) έχει καθοριστική σημασία.

Καταφύγια άγριας ζωής

Στην περιοχή μας υπάρχουν 3 Καταφύγια άγριας ζωής. Σκοπός της ίδρυσής τους είναι η διατήρηση και η προστασία των σπάνιων και απειλούμενων ειδών της πανίδας και χλωρίδας. Σ' αυτές τις περιοχές απαγορεύεται η θήρα και η σύλληψη απειλούμενων ειδών ενώ παράλληλα πρέπει να πληρούνται οι προϋποθέσεις, ώστε να καλύπτονται οι βασικές τους ανάγκες σε ησυχία, τροφή και νερό.

1. Κρυονέρι-Καλογερίκο (28.000 στρ.)
2. Μπροστόμνιτσα (24.000 στρ.)
3. Σκουριές-Καστέλι-Κάκκαβος (35.000 στρ.)

40 είδη θηλαστικών και 160 είδη πουλιών μπορεί κανείς να συναντήσει εδώ.

ΘΗΛΑΣΤΙΚΑ

Ζαρκάδια, αγριογούρουνα, αλεπούδες, λαγοί κουνάβια, νυφίτσες, ασβοί, σκίουροι, τσακάλια,

λύκοι, βίδρες είναι λίγα μόνο από τα είδη που ζουν δίπλα μας και αξίζει να αναφερθούν.

Τα περισσότερα από τα θηλαστικά που ζουν στην περιοχή μας απαιτούν αυστηρή προστασία και η διατήρησή τους επιβάλλει τον καθορισμό ζωνών ειδικής διαχείρισης (παράρτημα ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ).

Στην περιοχή μας σύμφωνα με το **Κόκκινο Βιβλίο** συναντά κανείς τα εξής είδη στις παρακάτω κατηγορίες:

ΕΝ (Κινδυνεύοντα): Τσακάλι (*Canis aureus*)
Βίδαρα (*Lutra lutra*)

VU (Τρωτά): Λύκος (*Canis lupus*)
Ζαρκάδι (*Capreolus capreolus*)

Βίδαρα [*Lutra lutra*]

Είναι ένα από τα πιο σπάνια θηλαστικά της Ευρώπης. Στις πλαγιές του Κάκκαβου που καλύπτονται από δάση απαντώνται επιφανειακά ύδατα μόνιμης ροής, όπως ο Κοκκινόλακκας, που συμβάλλουν στην οικολογική αξία ολόκληρης της περιοχής για την πανίδα. Η παρουσία ειδών που τρέφονται με ψάρια, όπως η βίδαρα, σ' αυτά τα μικρά ποτάμια είναι αξιοσημείωτη.

Στην Ελλάδα θεωρείται ότι υπάρχει ένας από τους πυκνότερους και με μεγάλη εξάπλωση πληθυσμούς βίδρας στην Ευρώπη. Η βίδαρα έχει εξαφανιστεί από τους περισσότερους βιότοπους της. Καθώς το είδος αποτελεί σημαντικό δείκτη υγείας των ορεινών υδάτων, προστατεύεται αυστηρά σε όλες τις χώρες της Ε.Ε. Οι σημαντικότεροι κίνδυνοι για την επιβίωση της βίδρας προέρχονται από τον άνθρωπο και είναι η ρύπανση των ποταμών και των λιμνών.

Λύκος [*Canis lupus*]

Ο Λύκος είναι θηλαστικό της τάξης των Σαρκοφάγων (*Carnivora*). Έχει κοινή καταγωγή με τον σκύλο και θεωρείται πρόγονος όλων των ειδών σκύλων που υπάρχουν σήμερα. Οι λύκοι ήταν κάποτε άφθονοι.

Ως ενδιαίτημα προτιμά τα μεσαία έως μεγάλα

υψόμετρα και απαντάται συχνά σε διάσελα, αλλά και σε πεδινές περιοχές. Στη διατροφή του περιλαμβάνονται μικρά ζώα, καρποί, ακόμη και αγροτικά ζώα. Δεν έχει μόνιμη κατοικία και κινείται διαρκώς σε αναζητηση περιοχών που του εξασφαλίζουν τροφή. Κυνηγά συνήθως τη νύχτα, ενώ την ημέρα κρύβεται σε υπόγειες στοές ή κοιλότητες βράχων. Ζει σε οικογενειακές ομάδες ή ευρύτερες ομάδες οικογενειών, τις αποκαλούντες αγέλες, κυρίως για θηρευτικούς λόγους. Πυρήνας της αγέλης είναι το αναπαραγωγικό ζευγάρι. Κάθε αγέλη κινείται σε αυστηρά καθορισμένη περιοχή, την οποία οριοθετεί το κυρίαρχο αρσενικό, ο αρχηγός της αγέλης. Οι λύκοι μπορούν να επικοινωνούν και να ακούν ο ένας τον άλλον ακόμη και όταν ο άνθρωπος αντιλαμβάνεται απόλυτη σιωπή!

Όσον αφορά την όσφρησή τους είναι η ισχυρότερη αίσθηση του λύκου. Οι λύκοι μπορούν να εντοπίσουν το θήραμά τους σε απόσταση 3 χιλιομέτρων μόνο από τη μυρωδιά. Ενώ η ακοή τους είναι επίσης ένα από τα δυνατά τους σημεία.

ΠΤΗΝΑ

Τα κυριότερα είδη πτηνών που υπάρχουν στην περιοχή μας είναι:

- Χρυσαιτός (*Aquila chrysaetos*)
- Μαυροπελαργός (*Ciconia nigra*)
- Μπούφος (*Bufo bufo*)
- Φιδαετός (*Circaetus gallicus*)
- Πετρίτης (*Falco peregrinus*)
- Σταυραετός (*Hieraaetus pennatus*)
- Ασπροπάρης (*Neophron percnopterus*)
- Σταχτοτσικλιτάρα (*Pinus canus*)

4 είδη πτηνών που βρίσκονται στην περιοχή μας και ανήκουν στην κατηγορία "είδη παγκοσμίως απειλούμενα" είναι τα εξής:

1. Διπλοπεκάτισνο (*Gallinago media*)
2. Βαλτόπαπια (*Aythya nyroca*)
3. Κιρκινέζι (*Falco naumanni*) Καθεστώς προστασίας: 79/409/ΕΟΚ/ SPEC 1/ Κόκκινος Κατάλογος V.
4. Στεπόκιρκος (*Circus macrourus*)

Στην περιοχή μας σύμφωνα με το **Κόκκινο Βιβλίο** συναντά κανείς τα εξής είδη στις παρακάτω κατηγορίες:

CR (Κρισίμως κινδυνεύοντα): 3 είδη δηλαδή που αντιμετωπίζουν εξαιρετικά υψηλό κίνδυνο εξαφάνισης από το φυσικό τους χώρο στο άμεσο μέλλον.

1. Τσίφτης, γερακόμορφο είδος (*Milvus migrans*)
2. Ασπροπάρης-Αιγυπτιακός Γύπας (*Neophron percnopterus*)
3. Λιβαδόκιρκος (*Circus pygargus*)

ΕΝ (Κινδυνεύοντα): 5 είδη που αντιμετωπίζουν πολύ υψηλό κίνδυνο εξαφάνισης από το φυσικό τους περιβάλλον στο άμεσο μέλλον.

1. Χρυσαιτός -*Aquila chrysaetos*
2. Μαυροπελαργός -*Ciconia nigra*

VU (Τρωτά): 8 είδη που αντιμετωπίζουν υψηλό κίνδυνο.

1. Κρυπτοτσικινιάς, είδος ερωδιού- (*Ardeola ralloides*)

Χρυσαιός [Aquila chrysaetos]

Είναι ο πιο εντυπωσιακός και μεγαλοπρεπής αετός της Ελλάδας. Ζει σε ζευγάρια και φωλιάζει σε απόκρημνα βράχια. Είναι φοβερός κυνηγός, εντοπίζει τα θύματά του πετώντας σε μεγάλο ύψος και πέφτει πάνω τους με φοβερή ταχύτητα που μπορεί να φτάσει τα 150 χιλιόμετρα. Είναι ένα από τα χιλιοτραγουδισμένα αρπακτικά πουλιά, σύμβολο της περηφάνιας και της δύναμης. Τώρα πια όμως είναι απειλούμενο είδος και χρειάζεται προστασία.

Κρυπτοτσικνιάς [Ardeola ralloides]

(είδος ερωδιού)

Είναι ένας μοναχικός ερωδιός. Είναι μικρόσωμος και ανήκει στην τάξη των Πελαγόμορφων. Είναι μεταναστευτικό είδος, που φτάνει το Μάρτιο και αναχωρεί το Σεπτέμβριο. Έχει κοντό λαιμό και πόδια και εντυπωσιακό χρωματισμό. Δεν είναι θορυβώδες πουλί και η φωνή του ακούγεται μόνο κατά την αναπαραγωγή. Τρέφεται με βατράχια, έντομα ή μικρά ψάρια.

ΑΜΦΙΒΙΑ ΚΑΙ ΕΡΠΕΤΑ

Τα αμφίβια είναι τα πιο απειλούμενα είδη ζωής στον πλανήτη.

Στην περιοχή μας απαντώνται τα 12 από τα 22 είδη αμφιβίων της χώρας μας, ένα μεγάλο σχετικά ποσοστό. Διακρίνονται σε αυτά που έχουν ουρά (όπως σαλαμάνδρες και τρίτωνες) και σε αυτά που δεν έχουν, όπως βάτραχοι και φρύνοι.

Επίσης 28 είδη ερπετών συναντά κανείς εδώ όπως χελώνες, φίδια και σαύρες. Τα περισσότερα από αυτά ανήκουν στα ζωικά είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος που απαιτούν αυστηρή προστασία, ενώ σύμφωνα με το Κόκκινο Βιβλίο ως τρωτό αναφέρεται το είδος *Eurotestudo hermanni*, η γνωστή σε όλους μας Μεσογειακή Χελώνα.

ΧΕΡΣΑΙΑ ΑΣΠΟΝΔΥΛΑ

Στην κατηγορία αυτή ανήκουν έντομα, σκαθάρια, αράχνες, σαλιγκάρια, τριζόνια, αλογάκια της Παναγίας, πεταλούδες κ.ά. Χαρακτηριστικό

παράδειγμα ασυνήθιστου είδους που συναντά κανείς είναι το είδος *Syntacurus piriithus* -είδος πεταλούδας, με εντυπωσιακό γαλάζιο χρωματισμό.

Πολλά είδη ενδημικά, σπάνια, ασυνήθιστα, τρωτά, κινδυνεύοντα συναντά κανείς και η παρουσία τους στην περιοχή μας δηλώνει κάτι σημαντικό: Τα δάση μας είναι αδιατάρακτα από κάθε είδος ανθρώπινης παρέμβασης, στο μεγαλύτερο ποσοστό τους, και η υφιστάμενη κατάσταση περιβάλλοντος είναι η επιθυμητή για την ανάπτυξη και ευδοκίμηση ακόμα και σπάνιων ειδών.

Ο άνθρωπος μέχρι τώρα θεωρεί τον εαυτό του ανεξάρτητο και κυρίαρχο της φύσης και θεωρεί ότι μπορεί να επεμβαίνει αλόγιστα στο φυσικό περιβάλλον για την ικανοποίηση των ατομικών του αναγκών, αδιαφορώντας για τις επιπτώσεις των επιδράσεων αυτών στα υπόλοιπα μέρη των οικοσυστημάτων. Σαν ένα μέλος του οικοσυστήματος και ο ίδιος όμως πρέπει να γνωρίζει ότι διέπεται από τους ίδιους φυσικούς νόμους που καθορίζουν τις σχέσεις μεταξύ των ζωικών οργανισμών με το φυσικό τους περιβάλλον.

Η βιοκοινότητα ενός οικοσυστήματος δεν εμφανίζεται απότομα αλλά περνά από διάφορα εξελικτικά στάδια και μέχρι να εμφανιστεί η σημερινή της μορφή χρειάστηκαν εκατοντάδες ή χιλιάδες χρόνια... ■

Άνοιξη ...η φύση κάνει πάρτι και μας καλεί...

Κείμενο : ΖΑΦΕΙΡΟΥΛΑ ΚΑΤΣΙΦΟΥ

Να την αφουγκραστούμε, να την μυρίσουμε, να γίνουμε ένα μαζί της σε μια υπέροχη πανδαισία χρωμάτων, που αυτόματα σε παραπέμπει σε μια θεϊκή παρουσία...

Σ'ένα πρόσφατο ταξίδι μου, διανύοντας αρκετά χιλιόμετρα ανάμεσα στη φύση, άθελα μου χαζεύοντας τις όμορφες παπαρούνες, θέλησα να γίνω μία από αυτές. Τι κουτό θα σκεφτεί κανείς... Κι όμως... Ζήλεψα! Ζήλεψα την υπεροχή της. Την παρουσία της καθώς αγνάντευε ανέμελα τον ήλιο χωρίς έννοιες, χωρίς ενδοιασμούς, απλά γιατί έπρεπε να είναι εκεί η θέση της, ναι θα το πω: ΖΗΛΕΨΑ!

Πόσο έχουμε ξεχάσει απλά να υπάρχουμε! Να γεμίζουμε με την παρουσία μας τον χώρο. Γιατί πρέπει πάντα κάτι να μας απασχολεί; Οι σκέψεις μας, τα όνειρα μας, οι φιλοδοξίες μας, τα παράπονα μας;

Πατί πρέπει πάντα κάτι να ψάχνουμε; Σ' ένα βλέμμα, ένα χαμόγελο, ένα άγγιγμα; Θεέ μου πόσο καχύποπτοι και απαισιόδοξοι έχουμε γίνει; Γίναμε ή μας κάνανε; Τι σημασία έχει; Το αποτέλεσμα μετράει...

Όχι πια. Θα αντισταθώ! Θα βρώ τρόπο απλά να υπάρχω και να είμαι περήφανη γι' αυτό! Θα αποστασιοποιηθώ από τα πάντα. Κι αν κοιτάξω γύρω μου, έχω όσα χρειάζομαι. Έχω πεί όμως ευχαριστώ; Στον φούρναρη που ψήνει για μένα, στο φίλο μου που με ανέχεται, στο σύντροφο μου που μοιράζεται μαζί μου ό,τι μου συμβαίνει, στη μητέρα μου που ένας θεός ξέρει τι πέρασε για να με φέρει εδώ που είμαι...

Τι είμαι άραγε; Θα σου πω τι ΔΕΝ είμαι. Τι ξεχάσαμε να είμαστε! Έπαψα πια να είμαι παιδί. Ω τι μεγαλείο! Πόσο μεγάλος πρέπει να είσαι για να γίνεις πραγματικά μικρός;;; Προσπαθώ να ανιχνεύσω την αθωότητα στα βλέμματα των περαστικών, μα μάταια! Κι όμως! Το μαγικό κλειδί της

εντυχίας είναι η λέξη ΠΑΙΔΙ! Αγνότητα, Αθωότητα, Ανεμελιά...

Λέξεις χαμένες από το λεξιλόγιο μας. Μα που να μας μείνει χρόνος θα μου πείς. Τώρα κάνουμε chat στο διαδίκτυο και η επικοινωνία έχει μπει σ' άλλη διάσταση. Εγώ πάντως από σήμερα λέω να επιστρέψω στην καθαρή πηγή. Στην αρχή! Κι ως επιμένουν πολλοί να μου βάλουν γυαλιά...

Θ' αρχίσω να ζω απλά, αυθεντικά, αυθόρμητα. Με ευγνωμοσύνη, σεβασμό και αθωότητα. Θα λέω ευχαριστώ κάθε πρωί στον ήλιο ή στην βροχή, στο φίλο ή στο συνεργάτη, στο δέντρο που μου δίνει οξυγόνο, στον εχθρό που μου υπενθυμίζει ότι αξίζω, θα πω ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ στη ΖΩΗ!!!

Καν αύριο ξυπνήσω και τίποτα απ' όλα αυτά δεν υπάρχει, ποιό το νόημα της τωρινής τους ύπαρξης; Να χάσουμε κάτι για να καταλάβουμε την αξία του; ΟΧΙ!!! Όσο είναι ακόμα νωρίς: ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ!!! ■

Το πρώτο Γυμνάσιο της Ιερισσού

Κείμενο : **ΤΟΥΛΑ ΛΑΓΟΝΤΖΟΥ**, Φαρμακοποιός

Όταν ο Θεός έπλασε το σύμπαν έδωσε απλόχερα όλη την ομορφιά και όλα τα καλά στον κόσμο. Σε ένα κομματάκι της γης όμως ξέφυγε λίγο ή μάλλον πολύ περισσότερο το κάλλος της φύσης, κι αυτό το μέρος είναι το σημερινό «**περιβόλι της Παναγίας**», το Άγιο Όρος. Στα σύνορα αυτής της ομορφιάς, σε ένα πανέμορφο κόλπο είναι και το χωριό μου η Ιερισσός.

Ορισμένοι άνθρωποι αιώνες τώρα, ευχαριστημένοι με όλα αυτά τα αγαθά τράβηξαν το δρόμο του μοναχισμού για να υμνούν και να δοξάζουν τον Πανάγαθο καθημερινά και ταπεινά για όλη τους τη ζωή σε κελιά ή σε μοναστήρια, ορισμένοι όμως πλεονέκτες και φιλόδοξοι προτίμησαν τον πόλεμο για να ικανοποιήσουν την απληστία τους, κι ο ένας πόλεμος έφερε τον άλλον, κι ο άλλος τον εμφύλιο σ' εμάς το 1944.

Πέρασε όμως κι αυτή η καταιγίδα, και κάπου το 1957-1958 σταθήκαμε στα πόδια μας με τα πολεμικά χρόνια φτωχικά και δύσκολα πολύ. Η ελπίδα όμως στο θεό και η πίστη για κάτι καλύτερο -αφού πέρασαν τα χειρότερα- ακόμη μεγαλύτερη. Η αισιοδοξία ότι κάτι καλύτερο έρχεται έφερε σε κάθε οικογένεια 5 και 7 παιδιά. «**Έχει η Παναγία μας**» ήταν η κουβέντα της κάθε μάνας, και της μάνας μου.

Και τα σχολεία γέμιζαν παιδιά. Η κάθε τάξη σε λυόμενες παράγκες για μικρούς μαθητές (μπροστά στο σημερινό Κ.Α.Π.Η.) και στην εκκλησία για τους μεγαλύτερους μαθητές, είχε 60 και 70 μαθητές και με ένα δάσκαλο! Κάθε μαθητής καθημερινά, κουβαλούσε με την τσάντα (από ύφασμα αργαλειού ή από μάλατα από το λιωμένο παντελόνι του πατέρα -φίρμες της εποχής-) κι ένα ξύλο για τη θερμάστρα. Χωρίς ξύλο στην τσάντα μας έδιωχναν οι δάσκαλοι. Το 1953 όμως (και μετά από τον καταστροφικό σεισμό του 1932) έγινε το σημερινό δημοτικό σχολείο. Οι μαθητές τελείωναν τα σχολεία τους άλλοι αριστούχοι και άλλοι μέτριοι, και δυστυχώς ήταν αδύνατο να πάνε για γυμνάσιο. Το πιο κοντινό χωριό για γυμνάσιο ήταν η Αρναία. Με μια συγκοινωνία την ημέρα κι αν είχε χιόνια ή κακοκαιρίες έκλεινε και ο δρόμος για μέρες. Από 60 περίπου παιδιά δυο-τρία είχαν τη δυνατότητα να αρχίσουν -και πολλές φορές όχι να τελειώσουν- το γυμνάσιο. Ορισμένα αγόρια -τότε οι γονείς είχαν τεράστιο ζήλο να σπουδάσουν μόνο τα αγόρια- προτιμούσαν να πάνε σε θεολογικές σχολές όπως της Αγίας Αναστασίας (απ' όπου τελείωσε ο κ. Καραβελής Μιλτιάδης θεολόγος) ή να φορέσουν ακόμη και ράσο στην Αθωνιάδα σχολή στο Άγιο Όρος, όπως ο λατρευτός μου σύζυγος.

Και τότε 1957-1958 έρχεται ο καλός πατέρας Ιερέας παπα-Στέργιος Βλαχόπουλος πατέρας του πρώην δημάρχου Μιχάλη Βλαχόπουλου με την αγάπη του και με πολλές θυσίες και ιδρύει την πρώτη τάξη ιδιωτικού γυμνασίου.

Το γυμνάσιο του παπα-Στέργιου ξεκίνησε να λειτουργεί το 1957. Για πολλά χρόνια σαν τριτάξιο. Το 1970 η τετάρτη τάξη πήγε για ένα μήνα στην Αρναία και μετά επέστρεψε στην Ιερισσό σαν παράρτημα του γυμνασίου της Αρναίας. Από το 1970 (με τον Γιώργο Μπίκα σημαιοφόρο κάθε

19 Μαΐου 1963, γυμναστικές επιδείξεις στο προαύλιο του δημοτικού σχολείου. Διακρίνεται η Δ' τάξη γυμνασίου με τον καθηγητή γυμναστικής κύριο Μαγκλαρή και τα γυμνασικόκορίτσια: Τούλα Λαγόντζου (φαρμακοποιός), Χασάπη Βιργινία [συμβολαιογράφος], Διδασκάλου Ελένη [οδοντίατρος], Λεμπίδα Βαγγελίτσα, Ίσκαλη Ευανθία [μαθηματικός], Παπάγγελου Άννα [δασκάλα], Ματζώνα Κατίνα [μαία], Μπλέ Αργυρή.

χρονιά) προσέθεταν κάθε χρόνο μια τάξη, ώσπου το 1973 έγινε εξατάξιο.

Κτίριο δεν υπήρχε. Γι' αυτό σε ένα μικρό σπιτάκι πίσω από το σημερινό ΚΑΠΗ (στην παλιά αστυνομία), στου «**Πατσάρα**» το σπίτι, μάζεψε τα λιγοστά παιδιά μετά από τη μικρή προσφορά από το φτωχό κόσμο. Από τα 15 παιδιά περίπου που ήταν η πρώτη τάξη, λίγοι οι Ιερισσιώτες και από τα γύρω χωριά τρεις-τέσσερις, που ερχόταν καθημερινά μέσα στις λάσπες με τα πόδια. Η θέληση όμως του Ιερέα μεγάλη και έγινε και πρώτη και δεύτερη... έως και Πέμπτη τάξη του γυμνασίου. Και φυσικά, από το δημοτικό στο γυμνάσιο πηγαίναμε με εξετάσεις σε κρατικούς καθηγητές (εξωτερική επιτροπή που ερχόταν από την Αρναία). Μετά το επιτυχές εγχείρημα της πρώτης χρονιάς έγινε μεταφορά του σχολείου στο σημερινό σπίτι του Μ. Βλαχόπουλου, δίπλα στο δημοτικό σχολείο.

Το σχολείο άριστο. Η δουλειά δε συγκρίνονταν με το Αρσάκειο Αθηνών. Μη σας φαίνεται περιεργο -όλα τα παιδιά περνούσαν στις καλύτερες σχολές στο πανεπιστήμιο. Είναι σημερινοί γιατροί, καθηγητές πανεπιστημίου, αξιωματικοί, καθηγητές, συγγραφείς. Μετά όμως στην Πέμπτη τάξη, μη αντέχοντας στα τεράστια έξοδα και τις δυσκολίες της εποχής, άρχισαν μία-μία οι τάξεις να διαλύονται. Εκείνο όμως που ήθελε ο καλός Ιερέας είχε πετύχει. Η φωνή του ακούστηκε στο κράτος, ότι δηλ. υπήρχε δίψα για μάθηση στο χωριό και το γυμνάσιο έγινε κρατικό. Ένα μεγάλο ευχαριστώ από τους πρώτους μαθητές του αλλά και από όλους τους επόμενους για το ότι έχουμε σήμερα ένα Γυμνάσιο-Λύκειο με 400 μαθητές πλέον, αντίθετα με τη φωτογραφία που δείχνει γυμναστικές επιδείξεις του 1963, όπου όλα τα κορίτσια είναι από τέσσερις τάξεις του

ιδιωτικού σχολείου Ιερισσού. Σαν ιδιωτικό ήταν πιο αυστηρό και από κρατικό σχολείο. Διάβασμα και μόνο διάβασμα ήταν ο σκοπός μας. Βοηθήματα δεν υπήρχαν. Επιστρατεύαμε τις δικές μας δυνάμεις με τη βοήθεια των καλών καθηγητών και τη βοήθεια της διευθύντριας κ. Μπάκη Μαίρης -θεολόγου από τον Πολύγυρο. Και οι απαιτήσεις για εκδρομές; Μια εκδρομή στο λιμάνι μας έφτανε. Και η ολόημερη γινόταν με τα όμορφα ξύλινα караβάκια, όπως του πατέρα μου, στην Κομίτσα για «**γιάλεμα**». Στο λιμάνι το σημερινό απολαμβάναμε τα δώρα του θεού. Αυτή ήταν η χαρά μας. Με τα καλάμια βγάζαμε αχινούς. Με τα καλάμια ζητούσαμε και εκδρομές από το σχολείο. Πριν την προσευχή τα κόβαμε προκαταβολικά και μετά την προσευχή τα σηκώναμε σαν ακόντια και ζητούσαμε εκδρομή στο λιμάνι. Η θάλασσα ήταν γεμάτη από όλα τα θαλασσινά -πεταλίδες, φούσκες, κολυφάδες, αχινούς- που σήμερα δυστυχώς δεν υπάρχουν ίχνη. Και από ψάρια γέμιζαν οι τράτες σαρδέλες και χαψί, τόσο που τα πετούσαν στη θάλασσα και τα μαζεύαμε αρμαθιές να τα παστώσουν οι γονείς για το χειμώνα. Κι αυτά χάθηκαν σήμερα. Γιατί άραγε; Γιατί χάνουμε σιγά-σιγά όλα τα πλούτη Του Πανάγαθου;

Ας σταματήσουμε κάπου εδώ για να μπορούμε και μετά από αιώνες όλοι μας και όλοι οι επισκέπτες και οι αμέτρητοι προσκυνητές να στεκόμαστε σε οποιαδήποτε κορυφή από τα Στάγειρα ή κατηγορίζοντας από το Γομάτι και αντικρύζοντας τον πανέμορφο κόλπο της Ιερισσού, το απέραντο καταπράσινο του Κάκκαβου και τον Άθωνα να αντικρύζει τον ουρανό να φωνάζουμε με χαρά: «**όπου κι αν στρέψω τη ματιά μου πάντα Εσέ θα δω**». ■

Κυριακή Μάλαμα με το βλέμμα στραμμένο στον άνθρωπο

Κείμενο : ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΑΤΖΩΝΑΣ

«Πιστεύω πως, όταν ξεκινάς να ζωγραφίσεις μία γραμμή, έχεις μία αφετηρία, από κάπου ξεκινάς. Κάποτε όμως αυτήν τη γραμμή πρέπει να την τελειώσεις, δεν μπορείς να την αφήνεις να τελειώνει στο άπειρο».

Η Κυριακή Μάλαμα συντοπίτισσα σκηνοθέτρια δημιουργός, βραβεύτηκε τιμητικά από το 13^ο φεστιβάλ ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης 2011, που τα τελευταία χρόνια μοιάζει να καταλαμβάνει την θέση που του αρμόζει σε σχέση με το αντίστοιχο “μουδιασμένο” κινηματογραφικό, παρουσιάζοντας τους πιο σημαντικούς σταθμούς της δημιουργίας της.

Δραστηριοποιημένη περισσότερο στο ντοκιμαντέρ, η Κυριακή Μάλαμα έχει διανύσει μια ποικιλόμορφη πορεία τόσο θεματολογικά όσο και... γεωγραφικά!

Από την Ελλάδα στην Κύπρο, στην Αλβανία, στην Παλαιστίνη και το Ισραήλ, η κάμερά της καταγράφει τα πρόσωπα και τις δράσεις αποκαλύπτοντας και υπογραμμίζοντας τον άνθρωπο ως σημείο στο χαοτικό περιβάλλον. Με βλέμμα καθαρό, χωρίς εντυπωσιασμούς κι αβρότητες, στοχεύοντας πάντα στον πυρήνα του θέματος, στην ψυχή!

Με μεγάλη μας χαρά παραθέτουμε τη συνομιλία που είχαμε μαζί της.

ΚΠ. Κυριακή γιατί ντοκιμαντέρ και όχι μυθοπλασία; ΚΜ. Το ντοκιμαντέρ διαθέτει ένα σουρρεαλιστικό στοιχείο κι αυτό είναι η αμεσότητα. Μια ταινία μυθοπλασίας ακόμη κι αν πραγματεύεται μια αληθινή ιστορία δεν έχει τη δύναμη του ντοκιμαντέρ.

ΚΠ. Ντοκιμαντέρ και πραγματικό, υπάρχουν διαφορές;

ΚΜ. Το ντοκιμαντέρ έχει ως θέμα του ένα πραγματικό ιστορικό, κοινωνικό, πολιτικό, περιβαλλοντολογικό ζήτημα. Το κατά πόσο αυτό ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα εξαρτάται από την αντικειμενική ματιά του σκηνοθέτη (δημιουργού).

ΚΠ. Υπάρχει μια γενική ιδέα στο έργο σου Κυριακή, υπάρχει σύμπνοια;

ΚΜ. Δεν υπάρχει ένα μόνο θέμα που μ' ενδιαφέρει. Εξάλλου οι ως τώρα δουλιές μου το αποδεικνύουν αυτό. Εκείνο που πάντα όμως κεντρίζει το ενδιαφέρον μου είναι ο άνθρωπος.

ΚΠ. Γυναίκα και ντοκιμαντέρ;!

ΚΜ. Όπως και σε πολλούς άλλους τομείς έτσι και εδώ τις τελευταίες δεκαετίες είναι δυναμική η παρουσία των γυναικών, οι οποίες έχουν παρουσιάσει σημαντικά ντοκιμαντέρ κοινωνικοπολιτικού χαρακτήρα. Η γυναίκα έχει διαφορετικό βλέμμα; Ναι η γυναίκα έχει διαφορετικό βλέμμα

από τον άνδρα, φυσικά αυτό δεν σημαίνει ότι η αντρική προοπτική δεν είναι ευαίσθητη, και αυτό έγκειται απλά στη φύση της.

Βιογραφικό

Γεννημένη σ' ένα κεφαλοχώρι της Χαλκιδικής, τη Συκιά το 1961, την εγκαταλείπει στα πρώτα 4 χρόνια της ζωής της, ακολουθώντας τους γονείς της στην αναπόφευκτη τροχιά των μεταναστευτικών ροών που υπαγόρευε ο μεταπολεμικός αναπτυξιακός «φορντισμός» της βορειοδυτικής Ευρώπης. Ολοκλήρωσε τον κύκλο των υποχρεωτικών σπουδών στη Γερμανία, παλινόστησε στην Ελλάδα στα γυμνασιακά της χρόνια, περίοδο των πρώτων «ερασιτεχνικών» πειραματισμών με το χώρο της τέχνης.

Πρώτος σταθμός των αναζητήσεων η Αθήνα, όπου και θα αποφοιτήσει από τις Σχολές «Λαϊκού Πειραματικού Θεάτρου» και «Βεάκη», για να ακολουθήσει η Βιέννη και το Πτυχίο Σκηνοθεσίας της Επιτροπής Τεχνών Βιέννης: «Paritätische Prüfungs-Kommission Fur Kunst», σε μια γλωσσική και όχι μόνο βιωματική επαναφορά, (Γερμανικά). Τις πρώτες επαγγελματικές εμπειρίες προσφέρει η διακονία της υποκριτικής με τη συμμετοχή στις θεατρικές παραστάσεις: «Ιφιγένεια εν Ταύροις» και «Έξι πρόσωπα ζητούν συγγραφέα» από τη σκηνή του Λαϊκού Πειραματικού Θεάτρου, «Μήδεια» με το θίασο «Δεσμοί», «Χριστόφορος Κολόμβος» στο ΔΗΠΕΘΕ Σερρών, «Βουνίσια Γλώσσα» του Θεάτρου «Σημείο».

Τη σκυτάλη παραλαμβάνει η δοκιμασμένη αγάπη για τη σκηνοθεσία με: τις «Μουσικές-Θεατρικές Παραστάσεις» στο Μύλο στη Θεσσαλονίκη για τρεις συνεχείς σεζόν και περισσότερες από τριάντα παραγωγές, η «Όπερα της Πεντάρας» στο Τμήμα Μουσικολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και η γόνιμη συνεργασία με τον Θεατρικό Οργανισμό Κύπρου (ΘΟΚ) στην «Αντιγόνη» του Σοφοκλή, τον «Σχοινοβάτη» του Ζαν Ζενέ, τους «Καταραμένους Ποητές» των Καρυωτάκη, Πολυδούρη, Ρεμπώ, Μπωντλαίρ, Πλαθ.

Παράλληλα διδάσκει «Διαπαιδαγώγηση μέσω της Τέχνης» για τρία συνεχή χρόνια στα σχολεία του Δήμου Νεάπολης, του μείζονος πολεοδομικού συγκροτήματος Θεσσαλονίκης. Χρόνια μεστά προσφοράς, συγκίνησης, αναπάντεχων προκλήσεων και ανεπιτήδευτης συμμετοχής.

Από το 1995 εκκινεί η συνεργασία με το Τρίτο Κανάλι της Ελληνικής Τηλεόρασης-ΕΡΤ3, με τη ιδιότητα του σκηνοθέτη σε εσωτερικές καθημερινές ή/και εβδομαδιαίες παραγωγές κοινωνικής θεματολογίας «αντικρίζοντας το Άουσβιτς σήμερα» «τι γυρεύει η ποίηση στην ζωή μας» «γυναίκες» «από τι κινδυνεύει η δημοκρατία μας σήμερα» κλπ. Ταυτόχρονα ξεκινάει μια συναρπαστική περιοδολόγηση με όχημα το πολιτικοκοινωνικό ντοκιμαντέρ και σταθμούς το Σεράγεβο, την Παλαιστίνη, το Ισραήλ, την Κύπρο, τις Αλησμόνητες πατρίδες των μικρασιατικών παραλίων και του Πόντου στην Τουρκία.

Η ματιά του δημιουργού άλλοτε ακολουθεί τα σπαράγματα της μνήμης, άλλοτε φωτίζει τρυφερά τον μικρόκοσμο μιας μεμονωμένης πολύτιμης ύπαρξης, προσδίδοντας τις διαστάσεις συμπαντικής τελεολογίας, άλλοτε υπερθεματίζει τη μαρτυρία του «αυτόπτη» στη συγγραφή των ιστορικών τετελεσμένων.

Φιλμογραφία:

- «Ανθρώπινες Ιστορίες»-σειρά 6 επεισοδίων (1996)
- «Επάνω στα Ίχνη» (1998)
- «Γείτονες Χωρίς Όνομα» (1998)
- «Ιερουσαλήμ-Σεράγεβο: Τραύματα δύο Πόλεων» (1999)
- «Κόκκινο – Μαύρο» (2000)
- «Βάσκο Καρατζά» (2000)
- «Εσύ κι Εγώ» (2001)
- «39405 – Μία Μαρτυρία» (2001)
- «Καπετάν Κεμάλ» (2001)
- «Μαύρη Σημαία» (2002)
- «Η Άλλη Πλευρά» (2002)
- «Μαντάμ Δέσποινα» (2003)
- «Στην Πόλη» (2003)
- «Γυναίκες Στο Μικρό Παρίσι» (2003)
- «Αλβανικό Μελόδραμα» (2003)
- «Ταραγμένα Χρόνια» σειρά 14 δραματοποιημένων επεισοδίων (2004-2005)
- «Μνήμη και Όραμα» σειρά 10 επεισοδίων (2000)

Διάκριση απέσπασε η συμμετοχή της: στο Διεθνές Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης (6 συμμετοχές) με την ταινία «Η άλλη πλευρά», (Εύφημο Μνεία).

Επίσης συμμετείχε στο Διεθνές Φεστιβάλ Τηλεοπτικού Ντοκιμαντέρ Κρακοβίας με την ταινία «Επάνω στα Ίχνη»

* Το σύνολο σχεδόν αυτής της δημιουργίας πραγματοποιήθηκε με την αδιάλειπτη, πρόθυμη, εμπνευσμένη συνεργασία της αξιολογώτατης σεναριογράφου και υπεύθυνης παραγωγής, Φανής Τουπαλγίση, με την οποία στη συνείδησή της πάντα θα τη μοιράζεται. ■

Ierissos 1987-2010

Κείμενο : MARGARET HOLT KEFALAS

Ο σύζυγός μου μιλά για "τη διαβίωση σε δύο κόσμους" επειδή αυτό ακριβώς κάνει αυτός. Εγώ δεν έχω, αλλά θεωρώ ότι έχω δύο χώρες. Οι Ηνωμένες Πολιτείες φυσικά όπου γεννήθηκα είναι η εγγενής χώρα μου, αλλά η Ελλάδα είναι η δεύτερη χώρα μου όπου έχω περάσει τον περισσότερο χρόνο μου έξω από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Αν και μπορώ να πω ότι έχω ταξιδέψει στα μέρη της ελληνικής ηπειρωτικής χώρας σε περισσότερο από δύο καλοκαιρινές δεκαετίες, τον τόπο που ξέρω καλύτερα είναι ο αγαπημένος τόπος γεννήσεως του συζύγου μου, η Ιερισσός. Εκτός ίσως από τα συγκροτήματα νεότερων κατοικιών που περιζώνουν τις άκρες του χωριού, σίγουρα περπάτησα όλους τους δρόμους και τα μονοπάτια και μπήκα σε πολλά σπίτια, καταστήματα, καφετέριες, ουζερί, και ακόμα και στο ΚΑΠΗ αν και δεν ήμουν της «ηλικίας». Έχω παλαιές φωτογραφίες σπιτιών, παραλιών, βαρκών, και προ πάντων των ανθρώπων. Έχω φωτογραφίες των μωρών που έχουν τώρα τα μωρά τους. Έχω τις εικόνες των ανθρώπων που αγάπησα και που «έφυγαν», και είμαι ευγνώμων που μου επέτρεψαν κάποτε να τους φωτογραφίσω για να αναζωπυρώσω τις ευτυχισμένες αναμνήσεις που έφεραν στον δρόμο μου.

Μερικοί άνθρωποι, αλλά όχι πολλοί, με έχουν ρωτήσει τι σκέφτομαι για την Ελλάδα γενικά και ειδικότερα για την Ιερισσό. Ακόμη λιγότεροι με έχουν ρωτήσει τι αλλαγές έχω παρατηρήσει κατά τη διάρκεια του χρόνου που ήμουν σε θέση να έρθω και να μείνω. Αγαπώ την Ελλάδα, και μερικοί που με ξέρουν μπορεί να μην είναι σε θέση να συνειδητοποιήσουν ότι αγαπούσα κάθε ελληνικό προτού γνωρίσω το σύζυγό μου. Όπως πολλοί Αμερικανοί, οι πρώτες μου εμπειρίες - τα ελληνικά τρόφιμα και την ελληνική μουσική - ήταν φανταστικές! Θυμάμαι ως έφηβος να ακούω τη μουσική του "Ποτέ την Κυριακή" τόσο συχνά, που φοβόμουν ότι ο δίσκος θα χαλούσε. (Έτσι δεν μπορείτε να φανταστείτε πόσο απίστευτο ήταν για μένα, όταν πριν λίγα χρόνια συνάντησα τον Jules Dassin στους Δελφούς.)

Πολλές από τις αλλαγές που μου έκαναν μεγάλη εντύπωση τα τελευταία χρόνια είναι οπωσδήποτε οι αλλαγές στην υποδομή - το πολιτιστικό κέντρο, το νέο ΚΑΠΗ, το φανάρι κυκλοφορίας, το σκέπασμα των ανοικτών χαντακιών και η εγκατάσταση των πεζοδρομίων, η επιστροφή των δρόμων, που στις πρώτες επισκέψεις μου ήταν χωματόδρομοι και προκαλούσαν συχνά σύννεφα σκόνης που γέμιζαν τον αέρα. Σίγουρα δεν υπήρχαν τόσοι πολλοί κάτοικοι και πολύ λιγότερα σπίτια. Τα πλήθη των

ανθρώπων στο φεστιβάλ του Αι Λιά φαίνονται να τριπλασιάζονται ή να τετραπλασιάζονται τα τελευταία χρόνια. Υπήρχε μόνο μια μεγάλη ελληνική ορθόδοξη εκκλησία. Τώρα υπάρχει μια δεύτερη, που ο Αγγελάκος με πήγε μέσα και χτύπησε τη γιγαντιαία καμπάνα. Η αγορά έχει κάνει ένα μεγάλο λίφτιν και αν και μερικά καταστήματα όπως ο Γαλατσάνος έχουν διατηρήσει το παραδοσιακό τους μοτίβο, νέα καταστήματα συχνά ανοίγουν και κλείνουν. Η στάθμευση και οι μονοδρομοί δίνουν μια εικόνα πιο «εκπολιτισμένη». Τα μεγάλα παντοπωλεία και τα σουπερμάρκετ λειτουργούν καλά, αλλά για μένα φαίνονται εκτός «τόπου.»

Μια θλιβερή αλλαγή, που καταλαβαίνω ήταν αναπόφευκτη, είναι η εξαφάνιση των κοπαδιών ζώων γύρω από το σπίτι μας στην Σταυρακιού. Αν και έχω πάει σε πολλές φάρμες στην Αμερική, δεν υπάρχουν πολλά μέρη που είναι άφραχτα, έτσι μου έδινε μεγάλη χαρά να βλέπω τους βοσκούς και τα κοπάδια από αγελάδες και κατσίκες να βόσκουν γύρω από την Σταυρακιού. Τώρα οι «επισκέπτες» έχουν ελαττωθεί - αν και μια περιστασιακή αγελάδα μπορεί να μας επισκεφτεί πότε-πότε - δεν ξυπνώ, πλέον, βλέποντας μια αγελάδα να χαζεύει στο παράθυρο της κρεβατοκάμαράς μου. Όταν πρωτοήρθα στην Ιερισσό έβλεπα πότε-πότε έναν άνδρα ή μια γυναίκα επάνω σε έναν γάιδαρο, αλλά τώρα έχω μόνο τις φωτογραφίες. Αυτοί οι ίδιοι άνθρωποι, φαίνεται, μεταφέρονται με αυτοκίνητα μιλώντας στα κινητά τους. Η αντιπαράθεση των φωτογραφιών από το τότε δείχνει τη γρήγορη μετάβαση από πρωτόγονες σε υπερμοντέρνες τεχνολογίες. Η Μητέρα του Στέλλιου, Μαρία, συνήθιζε να πηγαίνει τα ταψιά με τα φαγητά στο φούρνο για ψήσιμο. Δεν έχω δει καθέναν να κάνει αυτό εδώ και αρκετά χρόνια. Αχ, ας μη ξεχάσω να πω ότι όταν πρωτοήρθα στην Ελλάδα, δεν θυμάμαι να είδα μια γυναίκα να οδηγεί αυτοκίνητο. Είδα μερικές πάνω στα τρακτέρ τους. Τώρα όταν κάθομαι στην Όαση, στη Γωνία ή στο Ματάκο παρατηρώ ότι κάθε δεύτερο αυτοκίνητο οδηγείται από μια γυναίκα. Οικογένειες που είχαν ίσως ένα ποδήλατο, ή ένα αυτοκίνητο, έχουν τώρα τουλάχιστον δύο αυτοκίνητα.

Μια άλλη αλλαγή που έχω παρατηρήσει στα τελευταία δυο καλοκαίρια είναι όλο και λιγότερες συναντήσεις με ανθρώπους που τραγουδούν τα τοπικά τραγούδια. Φυσικά σε μερικές περιπτώσεις όπως στο φεστιβάλ της πανσέληνου τα τραγούδια αναβιώνονται. Αλλά στα παραδοσιακά καφενεία όπου άκουγα συχνά ηλικιωμένους να τραγουδούν παλιά τραγούδια με τις βαθιές βραχνές φωνές, τώρα αυτό είναι όλο και πιο σπάνιο. Δεν ξέρω εάν οι νέοι ξέρουν να τραγουδούν αυτά τα τραγούδια. Μου άρεσε να ακούω το Δημητρώ Καραμήτσο να τραγουδάει αυτά τα τραγούδια γιατί, σωστά ή λανθασμένα, φανταζόμουν ότι τα παλιά χρόνια αργά τη νύχτα οι βοσκοί τα τραγουδούσαν για να

διασκεδάσουν τον εαυτόν τους με τις ιστορίες των τραγουδιών, και για να καταπολεμήσουν τη μοναξιά στους σκοτεινούς, σκιερούς βοσκοτόπους. Αισθάνομαι προνομιούχα που είχα την ευκαιρία να ακούσω αυτούς τους μελαγχολικούς, και μερικές φορές λυπητερούς ήχους. Επίσης μου φαίνεται ότι και οι γάμοι ακολουθούν όλο και λιγότερο τις παλαιές παραδόσεις του χωριού. Αυτό είναι κρίμα. Αναπολώ τις ευκαιρίες που είχα και πήγαινα στο σπίτι μιας νύφης ή ενός γαμπρού και παρακολουθούσα και συμμετείχα σε μερικά από τα έθιμα προετοίμασίας. Δεν υπάρχει τίποτα πιο ευχάριστο από το να βλέπεις τον «γαμήλια πομπή» να διασχίζει με τα πόδια ολόκληρο σχεδόν το χωριό συνοδευόμενη από τα βιολιά και τα κλαρίνα.

Τα τελευταία χρόνια έχω παρατηρήσει ένα έντονο και αυξανόμενο ενδιαφέρον για το περιβάλλον, την οικολογία του χωριού. Το περασμένο καλοκαίρι (2010) ήταν η πρώτη φορά που είδα πολύ λιγότερα απορρίμματα και πλαστικές σακούλες στη θάλασσα. Η παραλία και η χλωώδης περιοχή που πλαισιώνουν την παραλία είναι παρά πολύ καθαρότερες και ευχάριστες για ένα ρομαντικό βραδινό περίπατο.

Πιστεύω ότι πολλές γυναίκες στην Ιερισσό έχουν προσφέρει τα μεγάλα τους μυαλά και την ενέργειά τους στη βελτίωση των νέων περιβαλλοντικών προτύπων για το δήμο. Οπωσδήποτε, υπάρχουν άνδρες που έχουν βοηθήσει, αλλά πιστεύω ότι η ηγεσία έχει προέλθει από τις γυναίκες. Διάφοροι άνδρες επίσης, έχουν κάνει μια πολύ σημαντική επένδυση στις αθλητικές δραστηριότητες για τη νεολαία. Η έλλειψη μιας βιβλιοθήκης και περισσότερων εγκαταστάσεων νεολαίας είναι κάτι που με αφορά. Οί Έλληνες έχουν σαφώς έντονο ενδιαφέρον και δέσμευση στην εκπαίδευση των παιδιών τους για αυτό σκέφτομαι μια βιβλιοθήκη στη Ιερισσό για νέους και ηλικιωμένους είναι απαραίτητη και πρέπει να ιδρυθεί. Όταν πρωτοήρθα στην Ελλάδα σχεδόν κανένας δεν μιλούσε Αγγλικά. Τώρα ακούω τα Αγγλικά παντού.

Θα μπορούσα να συνεχίσω και να πω πολλά για την αγαπημένη μου Ιερισσό, αλλά ο Στέλλιος μου έχει περιορίσει το μήκος του άρθρου μου. Θα κλείσω τονίζοντας την αφάνταστη ευκαιρία που έχω και περνώ τα καλοκαίρια μου στην Ιερισσό και Ελλάδα - έχει αλλάξει τη ζωή μου εντυπωσιακά και σίγουρα προς το καλύτερο. Αν και θα αγαπώ πάντα την Ελλάδα γενικά, πάντως όταν η ημέρα στη Watkinsville, Γεωργία, είναι κρύα και χιονώδης θα κλείνω τα μάτια μου και θα μεταφερόμαι στην Ιερισσό για να είμαι νοητά με τους ανθρώπους "μου" και τα μέρη που έχουν προσθέσει αμέτρητες ώρες χαράς, γέλιου και της φιλοξενίας, γιατί είστε «εσείς» που πάντα με τραβούσατε κοντά στους κύκλους σας.

Η Ιερισσός είναι το ελληνικό σπίτι μου. ■

SUPER MARKET
ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΟ
ΑΪΒΑΖΙΔΗΣ Σ. ΣΙΜΟΣ

ΤΗΛ.: 23 77 022 201
ΙΕΡΙΣΣΟΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

"ΓΩΝΙΑ"
ΑΝΑΨΥΚΤΗΡΙΟ

ΔΑΝΗ ΟΛΓΑ

ΙΕΡΙΣΣΟΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

Κείμενο : ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΧΡΥΣΟΥΛΗΣ

Υλικά

- Το κεφαλάκι μαζί με το λαιμό, τα έντερα και τη συκωταριά από το πασχαλιάτικο κατσικάκι καλά καθαρισμένα,
- 2 φλιτζάνες του τσαγιού ελαιόλαδο ή 2 κουταλιές της σούπας φυτίνη και μισό φλιτζάνι του τσαγιού ελαιόλαδο,
- 1 φλιτζανάκι του καφέ ρύζι γλασέ,
- άνηθος,
- δυόσμος,
- αλάτι,
- 2 ματσάκια φρέσκα κρεμμυδάκια και ένα ματσάκι μαρούλια (προαιρετικά),
- 1 αυγό και 1 λεμόνι για το αυγολέμονο.

Προετοιμασία

Βάζουμε το κεφαλάκι σε μία λεκάνη με κρύο νερό για αρκετή ώρα, να καθαρίσει από τα αίματα,

αλλάζοντας τακτικά το νερό. Σε μία βαθιά κασαρόλα με αρκετό νερό βάζουμε το κεφαλάκι να βράσει, ξαφρίζοντας το. Όταν βράσει καλά το βγάζουμε και το κρατάμε. Πλένουμε πολύ καλά τα έντερα, τα γυρίζουμε με ένα καλαμάκι ανάποδα και τα ραντίζουμε με ξίδι. Σε νερό που βράζει ζεματάμε τη συκωταριά και τα έντερα. Μόλις βράσουν τα βγάζουμε και τα ψιλοκόβουμε σε μικρά κομμάτια.

Πλένουμε και ψιλοκόβουμε τα λαχανικά.

Εκτέλεση

Σε μία κασαρόλα βάζουμε το νερό από το κεφαλάκι, το λάδι ή την φυτίνη, τα ψιλοκομμένα εντόσθια, το κεφαλάκι και τα μυρωδικά, για να πάρουν μερικές βράσεις· συμπληρώνουμε νερό, αν χρειάζεται (αν την κάνουμε πράσινη προσθέτουμε και τα κρεμμυδάκια με τα μαρούλια). Δέκα λεπτά πριν το κατεβάσουμε από τη φωτιά, προσθέτουμε το ρύζι και το αλάτι. Αυγοκόβουμε και σερβίρουμε τη σούπα.

Η ιερισσιώτικη μαγειρίτσα είναι ελαφρύτερη από την κοινή, γιατί δεν σιγαρίζονται τα λαχανικά. Είναι ιδανική για όσους νηστεύουν όλη την σαρακοστή και θέλουν μία ομαλή μετάβαση στην κρεατοφαγία των ημερών του Πάσχα.

Καλή επιτυχία!

Σημείωση

Ευχαριστώ πολύ τις κυρίες Άννα Λαγότζου και Δήμητρα Κάρλα που μου έδωσαν την συνταγή. ■

ΑΚΑΝΘ-ΟΙΝΟΣ ΚΑΙ ΚΡΑΣΟΠΟΤΗΡΑ

Κείμενο : ΟΛΥΜΠΙΑ ΝΑΣΙΩΚΑ, Αρχαιολόγος

Οίνος ήταν και είναι το πιο διαδεδομένο και αγαπητό, στους περισσότερους ίσως από μας, ποτό. Είναι, το υγρό που φέρνει γέλιο και συνάμα κλάμα, το ποτό που φέρνει ευφορία ή σε κάνει ρεζίλι, αν πιείς λίγο παραπάνω. Ουσιαστικά είναι το προϊόν της γης που αντανakλά την ίδια τη ζωή, τη λύπη που συνυπάρχει με τη χαρά, τη δυστυχία που συζεί με την ελπίδα.

Πατέρας του κρασιού είναι ο θεός Διόνυσος. Παιδί του Δία και της Σεμέλης, θεός της βλάστησης και της γονιμότητας. Κύριο χαρακτηριστικό της λατρείας του ήταν η έκσταση, το να βγαίνει κανείς από τον εαυτό του, βοηθούμενος από το κρασί και το χορό. Για τον απλό λαό ο Διόνυσος ήταν ο Λύσιος, ο θεός που λύτρωνε τους ανθρώπους από τα βάσανα και τις καθημερινές έγνοιες. Στη μυθολογία, αλλά και στις παραστάσεις που κοσμούσαν τα αρχαία αγγεία, η τεράστια δύναμη του κρασιού φάνηκε και αποτυπώθηκε σε πολλές περιπτώσεις: στη θριαμβευτική επιστροφή του Ηφαίστου στον Όλυμπο (μετά από τη μέθη που του προκάλεσε ο Διόνυσος), στην τύφλωση του Πολύφημου από τον Οδυσσέα, στη συμπεριφορά των κενταύρων (όταν αμάθητοι στο κρασί ρίχτηκαν στις γυναίκες των Λαπιθών).

Εκτός από την καταλυτική σχέση που είχε (και έχει) το κρασί με τον άνθρωπο, χαρακτηριστική ήταν και η σχέση του πότη με το κρασοπότηρό του. Υπάρχουν πολλά χαράγματα πάνω σε κύπελλα, που εύχονται στο χρήστη: ΧΑΙΡΕ ΚΑΙ ΠΙΕΙ ΕΥ ή τον προτρέπουν να πει στο όνομα κάποιου αγαπητού προσώπου. Και για να ευλογήσουμε και τα γένια...σας: Ο Αθήναιος στους Δειπνοσοφιστές, αναφερόμενος στη στιχομυθία μεταξύ του πότη και της κούπας του, γράφει (σε ελεύθερη απόδοση):

- Πες μου λοιπόν, από πού είσαι;

- Ακάνθιος

- Για όνομα των θεών, πως γίνεται να είσαι στρυφνός, όντας συμπολίτης του καλύτερου οίνου και

να έχεις το όνομα της πατρίδας σου ενώ δεν έχεις τους χαρακτήρες των συμπολιτών σου;

Αν λοιπόν ο αρχαίος Ακάνθιος οίνος ήταν γνωστός για την καλή του γεύση, τότε έχετε έναν επιπλέον λόγο να πίνετε ως Ακάνθιοι - παραγωγοί και καταναλωτές του καλού, διάσημου κρασιού σας-. Δεν είναι βέβαια τυχαίο πως ακόμα και σήμερα έχετε προσδώσει έναν ειδικό χαρακτηρισμό - τοπικό και μοναδικό - για να δηλώσετε τη μέθη και τα συνακόλουθά της: πατσάρα ή πατσαρικά.

Όπως και να 'χει, το κρασί είναι μια σταθερή αξία και ο τρόπος συλλογής, παρασκευής και αποθήκευσής του παραμένει σχεδόν ο ίδιος από την αρχαιότητα ως τώρα. Το καλό κρασί, σήμερα, φυλάσσεται σε κελάρια, προσφέρεται σε γυάλινα μπουκάλια και σερβίρεται (σε θερμοκρασία δωματίου, κρύο ή μέσα σε πάγο) σε κρυστάλλινα ποτήρια χαμηλά ή κολονάτα. Κάτι τέτοιο γινόταν και στην αρχαιότητα. Το κρασί φυλάσσονταν σε πιθάρια, προσφέρονταν και πωλούνταν σε πήλινα, ως επί το πλείστον, αγγεία και σερβίρονταν (κρύο ή σε θερμοκρασία δωματίου) σε ποτήρια, χαμηλά ή κολονάτα, πήλινα, γυάλινα ή και μεταλλικά.

Αναφέροντας εν συντομία κάποια από τα σημαντικότερα αγγεία που σχετίζονταν με το κρασί, πρέπει να ξεκινήσουμε από τον αμφορέα, ο οποίος ήταν αγγείο για τη διατήρηση υγρών (ανάμεσά τους και το κρασί) και χρησιμοποιήθηκε κατά κόρον στη μεταφορά του κρασιού με καράβια.

Η πελίκη, μια παραλλαγή του αμφορέα, χρησιμοποιήθηκε επίσης για τη διατήρηση του κρασιού.

Ο κρατήρας, (το όνομα του οποίου προέρχεται από το ρήμα κεράννυμι= αναμειγνύω), χρησιμοποιήθηκε για την ανάμειξη του κρασιού με το νερό, δεδομένου ότι οι Έλληνες σπάνια έπιναν ανέρωτο κρασί (αναφέρεται η αναλογία 1:3). Παρόμοια χρήση είχε και ο λέβητας.

Κρατήρας

Ο στάμνος, χρησίμευε για τη διατήρηση του κρασιού αλλά και σα μετρητής (με χωρητικότητα μισού αμφορέα).

Αγγείο για την ψύξη του κρασιού, ήταν ο ψυκτήρας. Το αγγείο αυτό, γεμάτο κρασί, το τοποθετούσαν μέσα στον κρατήρα, ο οποίος περιείχε κρύο νερό ή χιόνι. Όταν κρύωνε το κρασί, το απομάκρυναν από τον ψυκτήρα με μια κουτάλα (αρύταινα).

Το γνωστό σε όλους λαγύνη (λαήνη) είναι η αρχαία λαγύνη, που ουσιαστικά ήταν ένα είδος οινοχόης. Η οινοχόη, αποτελεί το βασικότερο αγγείο της οινοποσίας δεδομένου ότι πήρε την ονομασία της από το ίδιο το κρασί. Η χρήση της φαίνεται και από παραστάσεις αγγείων όπου, ανάμεσα σε συμποσιαστές, ξεχωρίζουν και κάποιοι οινοχόοι, που γεμίζουν τα κρασοπότηρα με κρασί. Τα κρασοπότηρα αυτά είναι:

Οινοχόη

Κύλικας

Κάνθαρος

Σκύφος

οι κύλικες (αγγεία με αβαθές συνήθως σώμα, δύο οριζόντιες λαβές και ψηλό πόδι), οι κάνθαροι: και οι σκύφοι:

Αγαπημένο ποτήρι του θεού Διόνυσου (αλλά και του Ηρακλή) είναι ο κάνθαρος, τον οποίο απεικονίζεται να κρατάει σε πολλές παραστάσεις αγγείων.

Όσον αφορά την ονοματολογία των αγγείων πόσεως, κανένα από τα παραπάνω ονόματα δεν αναφέρεται σ' ένα και μόνο συγκεκριμένο είδος, ούτε και η σύγχρονη ορολογία εμφανίζεται συνεπής.

Εν τέλει, αυτό που μετράει δεν είναι αν το κύπελο το πούμε κάνθαρο ή κρασοπότηρο. Αυτό που μετράει είναι το περιεχόμενο. ■

Στην Τράπεζα Πειραιώς, πιστεύουμε ότι οι οικονομικοί δείκτες πρέπει να υπηρετούν τον άνθρωπο και το κάνουμε πράξη.

Για μας, στην Τράπεζα Πειραιώς οι οικονομικοί δείκτες πρέπει να έρχονται πιο κοντά στον άνθρωπο, μετρώντας ιδέες και γνώσεις, στηρίζοντας νέες επιχειρήσεις και προστατεύοντας κάθε θέση εργασίας, φροντίζοντας το περιβάλλον και προάγοντας τον πολιτισμό. Γι' αυτό, εδώ και τόσα χρόνια, προσπαθούμε με συνέπεια να ανταποδίδουμε έμπρακτα την εμπιστοσύνη που μας δείχνετε.

Γιατί, στην Τράπεζα Πειραιώς, πιστεύουμε ότι η ανάπτυξη πρέπει να οδηγεί πάνω απ' όλα στην πρόοδο του ανθρώπου και της κοινωνίας.

www.piraeusbank.gr

 **ΤΡΑΠΕΖΑ
ΠΕΙΡΑΙΩΣ**

Η Τράπεζα με τη δική σου έννοια